

Rekruttering og inkludering i organisasjonslivet

Forfattere:

Ivar Eimhjellen, Thomas Myksvoll, Astrid Espegren, Vibeke Wøien Hansen, og Eugene Guribye

Rapport nr. 25-2023, NORCE Helse og samfunn

Rapporttittel	Rekruttering og inkludering i organisasjonslivet
Prosjektnummer	106639-2
Institusjon	NORCE Norwegian Research Centre AS
Oppdragsgiver	IMDI
Gradering	Åpen
Rapportnr.	25-2023, NORCE Helse og samfunn
ISBN	978-82-8408-316-2
Antall sider	106
Publiseringsmnd.	Desember
CC-lisens	CC BY 4.0
Sitering	Eimhjellen, I. Myksvoll, T., Espegren, A., Hansen, V.W., & Guribye, E. (2023). Rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Rapport nr. 25-2023, NORCE Helse og samfunn.
Stikkord	Inkludering, innvandrerbakgrunn, frivillige organisasjoner, myndigheter, metoder og tiltak
Sammendrag	

Denne rapporten er laget på oppdrag for IMDi og med utgangspunkt i behov for kunnskap om tiltak og metoder for å øke rekrutteringen og inkluderingen av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet. I prosjektet har vi gjort empiriske undersøkelser på individnivå, organisasjonsnivå, og på myndighetsnivå og samlet inn både kvalitative og kvantitative data.

Innhold

Sammendrag	4
Summary.....	9
1. Innledning	14
1.1. Sentrale perspektiv på sivilsamfunn og integrering.....	15
1.2. Deltakelse blant barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn	16
1.3. Organisasjoners rekrutterings og inkluderingsarbeid	18
1.4. Samarbeid med myndigheter om inkludering i organisasjonslivet.....	19
1.5. Problemstillinger	19
1.6. Forskningsdesign, data og metode	21
1.7. Gangen i rapporten	26
2. Holdninger til og erfaringer med organiserte fritidsaktiviteter blant barn, unge og foreldre med innvandrerbakgrunn	27
2.1 Innledning.....	27
2.2 Forventninger/erfaringer fra hjemland.....	27
2.3 Innganger til frivillig aktivitet	34
2.4 Inkludering via aktiviteter?	37
2.5 Opplevelser av barrierer	40
2.6 Tilrettelegging for å trygge foreldre og barn.....	47
2.7 Oppsummering.....	48
3. Mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Erfaringer fra et utvalg nasjonale og lokale organisasjoner.	51
3.1 Innledning.....	51
3.2 Overordnet om arbeid med rekruttering, mangfold og inkludering.....	51
3.3 Strategier og organisering av arbeidet.....	54
3.4 Forholdet mellom lokalt og nasjonalt organisasjonsnivå.....	58
3.5 Samarbeid med kommuner, andre lokale organisasjoner og næringsliv	60
3.6 Nasjonale organisasjoners samarbeid med andre organisasjoner og forhold til nasjonale myndigheter.....	62
3.7 Utfordringer for rekruttering og inkludering fremover	63
3.8 Oppsummering.....	67
4. Mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Generelle mønstre.	69
4.1 Innledning.....	69
4.2 Frivillige med innvandrerbakgrunn i lokalt organisasjonsliv.....	69
4.3 Organisasjoners rekruttering og ivaretagelse av frivillige med innvandrerbakgrunn.....	71
4.4 Inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet.....	73
4.5 Oppsummering.....	77
5. Myndigheters strategier og tiltak for inkludering	78
5.1 Innledning.....	78
5.2 Planer/strategier fra nasjonale myndigheter.....	78
5.3 Planer/strategier fra kommunale myndigheter	79

5.4	Generelle mønstre i kommuners mål, strategier og konkrete tiltak for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn	81
5.5	Oppsummering.....	86
6.	Oppsummering og forslag til tiltak	88
6.1.	Hovedfunn.....	88
6.2.	Mulige tiltak og metoder.....	93
6.3.	Metoder og tiltak for organisasjonslivet	94
6.4.	Metoder og tiltak i regi av offentlige myndigheter (kommunale, regionale og statlige).....	97
7.	Referanser	102

Sammenheng

Vi har på oppdrag for IMDi og med utgangspunkt i behov for kunnskap om tiltak og metoder for å øke rekrutteringen og inkluderingen av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet, gjennomført prosjektet «Rekruttering og inkludering i organisasjonslivet». I prosjektet har vi gjort empiriske undersøkelser på individnivå, organisasjonsnivå, og på myndighetsnivå. Ved hjelp av fokusgruppeintervjuer med foreldre som selv har innvandret til Norge og personlige intervjuer med ungdommer som har innvandrerforeldre har vi undersøkt *motivasjon og barrierer for organisasjonsdeltakelse blant barn, unge og foreldre med innvandrerbakgrunn*. Basert på intervjuer med representanter fra et utvalg lokale og nasjonale frivillige organisasjoner, samt data fra spørreundersøkelser blant et stort utvalg av lokale frivillige organisasjoner har vi undersøkt *arbeidet med rekruttering og inkludering i organisasjonslivet i Norge*. For å undersøke *myndigheters arbeid med inkludering og samarbeid med organisasjoner*, har vi analysert et utvalg av policydokumenter (lokale/nasjonale), samt analysert data fra spørreundersøkelser blant et større utvalg av kommuner i Norge om arbeid med inkludering av barn, unge og voksne i organisasjonslivet.

Individnivå: Motiver for deltagelse i organisasjonslivet

I intervjuene i prosjektet forteller deltakerne om mange positive erfaringer med at fritidsaktiviteter er gøy for de unge, er positivt for psykisk og fysisk helse, gir anledning til å bli kjent med nye mennesker, og i beste fall få nye venner. For foreldre kan det gi trygghet å vite at barna befinner seg innenfor trygge rammer i frivillige organisasjoner. Søkelys på deltagelse fremfor prestasjon og resultater blir også trukket frem som positivt for barns videre aktivitetsdeltakelse. For foreldrenes deltagelse i frivillig arbeid knyttes mange positive vurderinger, blant annet til språktrening gjennom deltagelse, mestring, sosial nettverksbygging og integrering.

Når det kommer begrunnelser for å ikke delta, har intervjuundersøkelsene blant annet vist at omfanget og bredden av organiserte fritidsaktiviteter er mye større enn hva mange innvandrere er vant med fra sine opprinnelsesland. Det tar tid å forstå hva dette innebærer av tause forventninger til foreldre om oppfølging og deltagelse, men bidrar også til refleksjon over både fordeler og ulemper med den norske organisasjonsmodellen. Samtidig trekker deltakerne frem negative erfaringer med diskriminering og sosial ekskludering i fritidsaktiviteter, selv i tilfeller der trenere er inkluderende.

Barrierer mot deltagelse som blir fremhevet i intervjuene handlet blant annet om økonomi og kostnader, om tabu rundt det å spørre om økonomisk hjelp, utfordringer med å få oversikt over hvor mye aktiviteter koster og hvor mye man kan få i støtte, og hvordan ulike støtteordninger påvirker hverandre. En annen viktig barriere som trekkes frem av et flertall av foreldrene vi intervjuet er utfordringer med informasjon, og da særlig digital informasjon på ulike plattformer, språklig tilpasning, brukergrensesnitt og manglende brukerstøtte. I tillegg er logistikk, og særlig praktisk kjørebistand til barns aktiviteter en stor utfordring. Salgsdugnader er noe som også trekkes fram av flere som et ukjent fenomen, og mange opplever at dette er vanskelig å gjennomføre dersom man som ny i Norge både har dårlig råd og lite nettverk. Andre barrierer som ble nevnt handler om kultur, religion og kjønn, om kunnskap om og tillit til aktiviteter og organisasjoner for eksempel knyttet til fellesaktiviteter mellom gutter og jenter, og om usikkerhet knyttet til alkohol og narkotika.

Deltakere i intervjuene beskrev ulike kjennetegn ved aktiviteter og organisasjoner som kunne påvirke motivasjon for deltakelse i både positiv og negativ retning. Positive opplevelser og opplevd glede og nytte av egen og barns deltakelse styrket motivasjon til videre deltakelse, mens negative opplevelser knyttet til flere av barrierene som er nevnt over kunne være med å svekke motivasjon for deltakelse.

Kjennetegn ved organisasjoner og aktiviteter som kunne styrke motivasjon var for eksempel organisasjoner som klarte å etablere et nært dialog- og tillitsforhold mellom trenere/ansvarlige og foreldre; det kunne være snakk om tilrettelagte aktiviteter for familier med flyktningbakgrunn, eller det kunne være snakk om organisasjoner som tilpasset kommunikasjon og språk til barn og foreldre med innvandrerbakgrunn. Det å ha direkte dialog med trenere og/eller ledere oppleves som særlig positivt for foreldre som har innvandret til Norge. Dette har hatt stor betydning for etablering av tillit og trygghet til frivillige organisasjoner og aktivitetene og at foreldrene for eksempel opplever at det er trygt å sende barna på ulike overnattingsturer og arrangementer. Intervjustudien tydet også på at skolen kan spille en veldig viktig rolle for informasjon om, og praktisk hjelp til barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter, både ved at lærere informerer og hjelper, og at organisasjoner får informere om aktiviteter på skolen.

Organisasjonsnivå: Mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet

Fra spørreundersøkelsen blant over 6000 organisasjoner svarte halvparten av organisasjonene som har frivillige med innvandrerbakgrunn at de har som uttalt mål å rekruttere flere frivillige med innvandrerbakgrunn. Mange sier også at de tilpasser arbeidsoppgaver til tidligere erfaringer og interesser hos de frivillige med innvandrerbakgrunn, og at de kartlegger disse frivilliges ønsker og behov knyttet til det frivillige arbeidet. Det er færre som oppgir at relevante erfaringer og kompetanse fra opphavsland blir kartlagt, eller har rutiner for å følge opp og støtte frivillige med innvandrerbakgrunn spesielt.

Intervjuundersøkelsen viste at samarbeid med lokale myndigheter, andre organisasjoner og næringslivet gjerne handler om muligheten for å søke økonomiske støtte til å opprettholde organisasjonenes aktiviteter og tilbud. Selv om forholdet til kommunene for det meste er positivt, oppleves det også en viss frustrasjon knyttet til den tid og innsats som kreves for å skaffe tilskudd fra offentlige støtteordninger. Utover dette påpeker organisasjoner også et ønske om økt, eller mer effektiv kommunikasjon både mellom organisasjon og kommune, men også i systemer for informasjon om de ulike tilbudene ut til befolkningen.

I intervjuene beskriver de nasjonale organisasjonene sitt forhold til lokale organisasjoner hovedsakelig som å bistå og hjelpe dem i form av informasjonsspredning og kompetanse. Ulike nasjonale organisasjoner har også samarbeidsrelasjoner seg imellom som kan handle om blant annet flyktingtematikk (f.eks. knyttet til situasjonen i Ukraina), samt læring, erfaringsutveksling og bidrag til tiltak for å øke deltakelse blant innvandrere i organisasjonslivet. Det arbeides også aktivt opp mot nasjonale myndigheter, blant annet med informasjonsarbeid, men også for å sikre økonomiske rammevilkår i statsbudsjett og/eller ulike tilskuddsordninger.

I organisasjonssurveyen var metoder som kontakt med skolen, samarbeid med andre tjenester og

andre frivillige organisasjoner i kommunen, gratis tilbud, lave kontingenter og kostnader, støtteordninger og språktiltak, blant de oftest oppgitte vellykkede metodene for å rekruttere barn og/eller ungdom med innvandrerbakgrunn i organisasjonsaktivitet. Aktivitetsguide og eksisterende frivillige med innvandrerbakgrunn ble også nevnt som mulige tiltak som senker barrierene på individ- og familienivå.

Et stort flertall av organisasjonene i spørreundersøkelsen, svarte at utsagnet «Vi jobber for å rekruttere barn og/eller ungdom med minoritetsbakgrunn til vår forening» ikke passet godt til deres forening. Grunnene til dette kan være flere. Blant annet, som det ble oppgitt i fritekstsvar, at alle er velkomne og at det ikke skilles mellom ulike grupper i rekrutterings- og/eller inkluderingsammenheng. Svarene kan også reflektere geografisk lokasjon, demografisk sammensetning i nærmiljøet og ikke minst knappe organisatoriske ressurser. Likevel er det verdt å merke seg at flertallet av organisasjonene i mindre grad jobber spesifikt for å rekruttere barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Fra intervjuer med representanter for ulike lokale og nasjonale frivillige organisasjoner har vi utforsket strategier for og erfaringer med mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Organisasjonenes arbeid med rekruttering, mangfold og inkludering vil variere med hensyn til hvor formalisert arbeidet er og hvor spesifikt og strategisk organisasjonene jobber med rekruttering av innvandrere. Ulike tilnærminger, perspektiver og erfaringer blant organisasjoner kan i stor grad tilskrives organisasjonenes kapasitet, som igjen handler mye om organisasjonsstørrelse, og til en viss grad om det spesifikke området organisasjonen opererer innenfor. Mindre lokallag vil for eksempel ha større behov for bistand, tilbud og støtteinitiativer fra et nasjonalledd når det kommer til mangfoldig rekruttering og inkludering. Større og ressurssterke organisasjoner kan derimot ta på seg arbeid med å jobbe aktivt mot mangfoldig inkludering. På tross av disse forskjellene, viser alle organisasjonene en bevissthet og holdning om at mangfold er en berikelse, og at dette kan tilføre merverdi til deres aktiviteter, spesielt med tanke på inkludering og hverdagsintegrering.

Blant organisasjoner som har frivillige med innvandrerbakgrunn er det bare et fåtall som mener at visse grupper innvandrere er særlig utfordrende å rekruttere og/eller beholde som frivillige i foreningen. Grupper som ble nevnt som eksempel var spesifikke land (Somalia, Sri Lanka, India, Pakistan) verdensregioner (Øst-Europa, Midtøsten, Nord-Afrika og Afrika), og religion (Islam). Språkbarrierer som kunne gjøre informasjonsdeling utfordrende og dette med frivillighet/dugnad som et konsept som måtte introduseres og forklares ut fra den norske konteksten, ble også nevnt som særlige utfordringer. Pensjonister, kvinner, unge og småbarnsforeldre blir trukket fram som grupper som det er krevende å rekruttere/beholde blant innvandrerne.

Myndighetsnivå: Myndigheters inkluderingsarbeid og samarbeid med organisasjoner

Spørreundersøkellesdata fra norske kommuner har vist at under halvparten av kommunene har barn og unge med minoritetsbakgrunn som en gruppe spesifisert inn i kommunens strategier for arbeid med barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter.

Som konkrete inkluderingsiltak er gratis utlån av idretts- og fritidsutstyr mest utbredt i kommunene, etterfulgt av ferietilbud i samarbeid med lokale organisasjoner, og økonomisk støtte

til organisasjoner for å dekke manglende betaling av kontingenter/deltakeravgifter. Dette er også de tiltakene som flest kommuner vurderer som vellykkede for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Kjennetegn ved inkluderingsstrategier på ulike forvaltningsnivå kan på generelt nivå kategoriseres i tre deler: økonomi, informasjon, og samarbeid. Disse varierer mellom ulike forvaltningsnivåer, da det er nødvendig å kontekstualisere for ulike forhold. Eksempelvis vil inkluderingsstrategier som er hensiktsmessige i kommuner preget av betydelig geografisk spredning og mindre befolkningsstørrelse, være forskjellig fra de som er relevante i urbane bykommuner med større befolkning. Lokal variasjon i inkluderingsstrategier kan dermed involvere dedikerte planverk og implementeringstiltak rettet spesifikt mot ulike segmenter av befolkningen, eller det kan ta en mer allmenngyldig tilnærming.

I et økonomisk perspektiv kan inkluderingsstrategier innebære ulike tilskuddsordninger og prosjektfinansiering med hensikt om å øke bevissthet eller iverksette konkrete tiltak relatert til inkludering og mangfold. Dette inkluderer både nasjonale og lokale myndigheter, spesielt ettersom flere tilskudd fra nasjonale myndigheter rettes mot kommunene, men retter seg også mot nasjonale organisasjoners arbeid mot lokale organisasjoner.

På lokalt nivå vil informasjonsarbeid utgjøre en sentral del av inkluderingsarbeidet. Det er viktig å sikre synlighet for ulike tilbud og aktiviteter i lokalsamfunnet gjennom for eksempel digitale aktivitetsskalendere, sosiale medier eller kommunens nettsider. Samtidig kan digitale barrierer eksistere blant visse befolkningssegmenter, som for eksempel nyankomne innvandrere. En strategi for å overkomme slike barrierer kan være å sikre at informasjon om lokale aktivitetstilbud formidles gjennom kommunale kontaktpunkter, for eksempel i møte med NAV-ansatte eller flyktningetjenesten.

Endelig er det av betydning å sikre samarbeid mellom offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner for å oppnå inkluderingsmål. Dialog mellom disse aktørene kan belyse organisasjoners behov og ønsker for å formidle sine aktiviteter, samt muligheten for kommunen til å innhente og opprettholde/oppdatere informasjon om relevante aktivitetstilbud.

Blant et flertall av kommunene i Norge blir familieøkonomi og transport/reiseavstand ansett som de to største barrierene for deltakelse blant barn og unge. De største utfordringene som kommunene opplever i sitt eget inkluderingsarbeid er arbeidskapasitet og ressurser i kommunen, utfordringer knyttet til transport, reiseavstand og geografisk plassering, kapasitet og ressurser i frivillige organisasjoner, samt kommuneøkonomien. Jo større kommuner er, mht. innbyggere, jo større omfang har de også av tiltak, metoder og strategier for å inkludere barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjonsaktiviteter.

Tiltaksforslag

Basert på våre analyser av det innsamlede datamaterialet i prosjektet, samt innspill fra referansegruppen vil vi komme med følgende forslag til tiltak, fordelt på ulike aktører og nivå, sammenfattet i tabellen under. Se kapittel 6 for videre beskrivelse av forslagene.

SAMARBEID

Lokale frivillige organisasjoner	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tilpasse oppgaver og kartlegge erfaring hos frivillige ➤ La (nye) frivillige observere og lære organisasjonsdrift og -oppgaver ➤ Samarbeid med skolen for formidling ➤ Redusere/fjerne kostnad ved deltakelse/utstyr ➤ Støtteordninger, kompensere ubetalte avgifter ➤ Samarbeid med relevante kommunale etater ➤ Tilrettelagte familieaktiviteter for nye i Norge ➤ Tilpasse og supplere digital informasjon ➤ Dialog mellom aktivitetsledere og foreldre ➤ Aktivitetsguide ➤ Kjøreordninger til og fra aktivitet, også for foreldre/søsken ➤ Tilpasse salgsdugnader ➤ Aktivt fokus på mangfold og inkludering ➤ Personlig oppfølgende kontakt ➤ Opplæring i organisasjoner
Nasjonale organisasjoner	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tilby kompetanse, informasjon og administrativ støtte ➤ Jobbe strategisk/planmessig med mangfoldsrekruttering
Lokale/regionale myndigheter	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Frivillig/inkluderingspolitikk mht. innvandrerbakgrunn ➤ Utstyrssentraler ➤ Ferietilbud ➤ Økonomisk støtte ➤ Tilpasse informasjon ➤ Koordinasjon og fasilitering ➤ Støtte og/eller utvikle samarbeid mellom grunnskole, videregående skole og frivillige organisasjoner
Direktorat/ Departement	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bidra til å fasilitere tettere samarbeid mellom innvandremiljøer, myndigheter og organisasjoner ved å skape regionale og nasjonale møteplasser ➤ Spissede tilskuddsordninger ➤ Utvikle standarder for tilrettelegging av digital informasjon ➤ Spre informasjon om gode tiltak ➤ Bidra til forskning på vellykkede tiltak ➤ Utvikle standarder og retningslinjer for hvordan digital informasjon kan tilpasses til ulike grupper

Summary

On behalf of IMDi and based on knowledge needs for measures and methods for the recruitment and inclusion of children, adolescent, and adults with an immigrant background in voluntary organizations, we have carried out the project "Recruitment and inclusion in voluntary organizations". In the project, we have carried out empirical investigations at the individual level, the organizational level and at the government level. Using focus group interviews with parents who have themselves immigrated to Norway, and personal interviews with young people who have immigrant parents, we have investigated motivations and barriers for organizational participation among children, adolescents, and parents with an immigrant background. Based on interviews with representatives from a small sample of local and national level voluntary organizations, as well as data from surveys among a large sample of local voluntary organizations, we have investigated how organizations at different levels approach the tasks of recruitment and inclusion in voluntary organizations' activities in Norway. To investigate government actors' policies and practices regarding inclusion and collaboration with voluntary organizations, we have analyzed a selection of policy documents (local/national), as well as analyzed data from surveys among a larger sample of municipalities in Norway on their practices concerning the inclusion of children, adolescents and adults in the activities of voluntary organizations.

Individual level: Motives for participation in voluntary organizations' activities

From the qualitative interviews in the project, several positive experiences with organized leisure activities were revealed: they are fun for the young, positive for mental and physical health, facilitate social networking and, at best, facilitate making new friends. For parents, children's participation in organized activities can provide them with assurance that their children are safe within the organizations. A focus on participation rather than performance and results is also highlighted as a positive factor for their children's future participation in organized activities. Additionally, parents' participation in voluntary work was associated with several positive outcomes, including language training, feelings of accomplishment, social networking, and integration.

When it comes to reasons for not participating, the interview study has shown, among other things, that the scope and breadth of organized leisure activities in Norway is much greater than what immigrants are used to from their countries of origin. It takes time to understand what this entails of informal expectations of parents' involvement and participation, but it also makes them reflect on both the positive and negative sides of the Norwegian model of organized leisure. The interview study also reveals several negative experiences of discrimination and social exclusion in leisure activities, even in cases where the activity leaders are inclusive.

Barriers to participation that are highlighted in the interviews, included economic costs, taboos around asking for financial help, challenges in getting an overview of how much activities actually cost and how much you can get in support, and how different support schemes can affect each other. Another important barrier highlighted several of the parents we interviewed are challenges with information, and in particular, digital information on different platforms, language translation, user interfaces and lack of user technical support. In addition, logistics, and particularly transport to and from children's activities, is a major challenge. Fundraising for activities by selling products is

something that is also highlighted by several as an unknown practice, and many find it difficult to carry out due to being new in Norway, few financial resources, and a small social network. Other barriers that were mentioned are about culture, religion, and gender, about knowledge of and trust in activities and organizations, for example related to joint activities between boys and girls, and uncertainty related to alcohol and drugs.

The interviewees described various characteristics of activities and organizations that could influence their motivation for participation, in both a positive and negative way. Positive experiences, joy and benefits from both adults and children's participation strengthened their motivation for further participation, while negative experiences, linked to several of the barriers mentioned above, could weaken their motivation for further participation.

Several characteristics of organizations and activities could strengthen motivation for further participation, for example a close dialogue and relationship of trust between coaches/activity leaders and parents, tailored activities for families with a refugee background, or adjusted communication and language. Having a direct dialogue with coaches and/or activity leaders is seen as particularly positive for parents who have immigrated to Norway. This has had a major impact on the establishment of trust in voluntary organizations and their activities, and that parents, may feel safe to let their children participate in various overnight trips and events. The interview study also indicated that the school may play a very important role in providing information about, and practical help for, children and adolescents participation in organized leisure activities, both by teachers informing and helping, and by the organizations allowed to inform about their activities at schools.

Organizational level: Diverse recruitment and inclusion in organizational life

From the survey among over 6000 organizations, half of the organizations that have volunteers with an immigrant background responded that they have as a stated organizational ambition to recruit more volunteers with an immigrant background. Many also say that they adapt work tasks to previous experiences and interests of the volunteers with an immigrant background, and that they have an initial mapping of these volunteers' wishes and needs related to the voluntary work. Some organizations state that relevant experiences and expertise from the volunteers' countries of origin are mapped, or that they have specific routines to follow up and support volunteers with an immigrant background.

The personal interviews have shown that cooperation with local authorities, other local organizations and business is often related to financial support to maintain the organizations' activities. Although the relationship with the municipal governments is mostly positive, there is also a certain frustration associated with the time and effort required to obtain grants from public support schemes. In addition, organizations also wish for increased or more effective communication, both between the organization and the municipal governments, but also in information systems concerning the inventory of activities, and the dispersion of such information to the inhabitants.

In the interviews, the national level organizations describe their relationship with local organizations mainly as assisting and helping them in the form of information dissemination and expertise.

National level organizations also have collaborative relationships with other national level organizations regarding issues such as refugees (e.g. linked to the situation in Ukraine), as well as learning, exchange of experiences and measures to increase participation among immigrants in the organizations. The national level organizations also direct their activities towards national authorities, including information dissemination and campaigning, but also to secure their basic funding in the state budget and/or in various grant schemes.

In the organizational survey, methods such as contact with the school; collaboration with other public services; collaboration between local voluntary organizations; free activities; low costs; support schemes and language adaptation, were among the most frequently stated successful methods for recruiting children and/or adolescents with an immigrant background in organizational activity. Activity guides and existing volunteers with an immigrant background were also mentioned as possible measures that could lower the barriers for participation.

A majority of the organizations in the survey responded that the statement "We work to recruit children and/or adolescents with a minority background to our association" did not fit their association well. There may be several reasons for this. Among other things, as was stated by respondents in the free text response, everyone is welcome and that there is no distinction between groups in terms of recruitment and/or inclusion. This response may also reflect the geographical location and the local demographic composition and, not least, scarce organizational resources. Nevertheless, it is worth noting that most of the organizations to a lesser extent work specifically to recruit children and young people with an immigrant background.

From interviews with representatives a small sample of local and national voluntary organizations, we have explored strategies for and experiences with recruitment and inclusion activities in the organizations. The organizations' recruitment, diversity and inclusion activities vary with regard to formalization and how specific and strategic the recruitment activities are. Different approaches, perspectives and experiences among organizations can largely be attributed to the organizations' capacity, which in turn has a lot to do with organizational size, and to some extent with the specific geographical area in which the organization operates. Small local associations will, for example, have a greater need for assistance and support from the national level of the organization. Bigger and more resourceful organizations on the other hand, can work actively towards inclusion of immigrants. Despite these differences, all the organizations show an awareness and attitude towards diversity as an enrichment to the organizations, and that diversity is an added value to their activities, especially regarding inclusion and integration.

Among organizations that have volunteers with an immigrant background, only a small share finds certain groups of immigrants as particularly hard to recruit and/or retain as volunteers. Groups mentioned as examples were specific countries (Somalia, Sri Lanka, India, Pakistan), world regions (Eastern Europe, Middle East, North Africa, and Africa), and religions (Islam). Other challenges mentioned were language barriers that could make information dissemination challenging, and that volunteering as a concept had to be introduced and explained from the Norwegian context. Pensioners, women, young people, and parents of small children were singled out as groups that are difficult to recruit/retain as volunteers among immigrants.

Authority level: Governments' work on inclusion and cooperation with organizations

Analyses of survey data from municipal governments has shown that less than half of the municipalities have children and adolescents with a minority background as a group specified into the municipality's policies for including children and adolescents in organized leisure activities.

As concrete measures for inclusion, cost-free lending of sports and leisure equipment is the most widespread, followed by organizing vacation activities in collaboration with local organizations, and financial support for organizations to cover unpaid membership fees/participant fees. These are also the measures that most municipalities consider successful working for the inclusion of children and adolescents with immigrant backgrounds.

Inclusion strategies at different levels of government administration can generally be categorized into three main parts: finance, information, and cooperation. These vary between different levels of government, as they are adapted to local context. For example, strategies for inclusion in municipalities characterized by significant geographical spread and small populations are different from those in urban municipalities with larger populations. Inclusion strategies can vary from detailed planning and implementation of measures aimed at specific groups, or they can have a much more general approach.

In an economic perspective, inclusion strategies can involve various grant schemes and project funding with the intention of raising awareness or implementing concrete measures related to inclusion and diversity. This includes both national and local authorities, especially as more grants from national authorities are aimed at the municipalities, but also target the activities of national level organizations towards local level organizations.

At the local level, information dissemination is a central part of the work in inclusion. It is important to ensure the spread of information on the various activities in the local community through, for example, digital activity calendars, social media, or the municipal government's website. At the same time, digital barriers may exist for certain population segments, such as newly arrived immigrants. One strategy to overcome such barriers could be to ensure that information about local activity offers is disseminated through municipal contact points, for example in meetings with NAV employees or the refugee service.

Finally, it is important to ensure collaboration between public authorities and voluntary organizations to achieve the goals of inclusion. Dialogue between these actors can shed light on the organizations' needs, and their wishes for communication about their activities, as well as the possibility for the municipality to obtain and maintain/update information on relevant leisure activities.

A majority of municipalities in Norway find family economy and transport/travel distances to be the two largest obstacles for activity participation among children and adolescents. The biggest challenges that the municipalities themselves experience in their own work on inclusion are the municipal capacity and resources, challenges related to transport and travel distance, capacity, and resources in voluntary organizations, as well as the general economic status of the municipality. The scope of organizations' measures and strategies for inclusion increases with the size of the

population in the municipality.

Proposals for measures

Based on our analyzes of the data collected in the project, as well as input from the reference group, we have formulated the following proposals for measures, for different actors and at different levels, summarized in the table below. See chapter 6 for a further description of the proposals.

COLLABORATION	Local voluntary associations	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Adapting tasks and mapping of experiences of the volunteers ➤ Allowing (new) volunteers observe and learn the workings and tasks in organizations without responsibilities ➤ Collaboration with schools on information dissemination ➤ Reducing/removing costs of participation and equipment ➤ Economic support/compensation for unpaid fees ➤ Collaborate with relevant municipal agencies ➤ Adapted family activities for newly arrived immigrants ➤ Adapting and explaining digital information ➤ Dialogue between activity leaders and parents ➤ Activity guide ➤ Transport to and from activities, also for parents and siblings ➤ Adapting sales-based fundraisers ➤ Active focus on diversity and inclusion ➤ Personal follow-ups and contact ➤ Training in organizations
	National level organizations	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Offer competence, information and administrative support ➤ Strategic work on diversity-based recruitment
	Local/regional government	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Volunteer/Inclusion policy regarding immigration ➤ Equipment centrals ➤ Vacation activities ➤ Economic support ➤ Adapting information ➤ Coordination and facilitation ➤ Support/or develop collaboration between all school levels and voluntary organizations
	Directorate/ Ministry	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Contribute to the facilitation of closer collaboration between immigrant groups, authorities, and organizations by creating regional and national venues for interaction ➤ Targeted grant schemes ➤ Develop standards for adapting digital information ➤ Disseminate information on successful measures ➤ Support research on successful measures ➤ Develop standards and guidelines for how digital information can be adapted to different groups

1. Innledning

Denne rapporten er basert på et forskningsprosjekt utført på oppdrag for IMDi for å utvikle kunnskap om metoder for å øke mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Oppdraget har hatt som formål å utforske hvordan organisasjoner kan utvikle og tilpasse rekrutteringsmetoder og tiltak for å øke deltakelsen blant barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn. Utforsking av motiver for deltakelse i disse gruppene inngår også i formålet. Oppdraget har hatt til hensikt å bidra til kunnskap, og til utvikling av tiltak og metoder som kan støtte arbeidet med mangfoldig rekruttering i organisasjonslivet.

Prosjektet omhandler personer som selv har innvandret til Norge, både som voksne og som barn, samt personer (unge og voksne) født i Norge med to innvandrerforeldre. Prosjektet omfatter også sivilsamfunnet og særlig frivillige organisasjoner som integrerings og inkluderingsarenaer. I prosjektet har vi konsentrert oss om det organiserte sivilsamfunnet, herunder deltakelse i ulike typer frivillige organisasjoner, interesse- eller aktivitetsgrupper som er organisert i sivilsamfunnet (utenfor familien, kommersiell sektor og offentlig sektor).

Deltakelse i frivillige organisasjoner kan handle om deltakelse i aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner, for eksempel barn som deltar i idretts- eller kulturaktiviteter, eller innvandreres bruk av tiltak og tjenester fra frivillige organisasjoner. En sentral måte å delta i frivillige organisasjoner (for ungdom/voksne) handler om frivillig arbeid av ulik karakter, fra enkeltoppgaver til mer omfattende og forpliktende arbeid og formaliserte verv, ansvar og lederoppgaver. Aktivitetsdeltakelse og frivillig arbeid kan videre formaliseres gjennom medlemskap i organisasjoner, som også gir større rom for deltakelse i interne organisasjonsdemokratiske prosesser. En annen form for aktivitet i frivillige organisasjoner handler om den profesjonaliserte delen og om lønnede stillinger i organisasjoner. I dette prosjektet har vi ansett alle former for deltakelse som relevante, men vi har fokusert mest på aktivitetsdeltakelse og organisasjonsmedlemskap blant barn, og aktivitetsdeltakelse, frivillig arbeid av ulikt omfang og med ulikt ansvar, medlemskap, verv og evt. honorerte arbeidsoppgaver blant ungdom og voksne.

Forklaringer på individers organisasjonsdeltakelse kan knyttes til tre hoveddimensjoner: 1) Subjektive disposisjoner, 2) Individuelle utgangsbetingelser, og 3) Kontekst (Musick og Wilson, 2008). Subjektive disposisjoner handler om motivasjon og rasjonelle vurderinger av deltakelsens kostnader og nytteverdi. Individuelle utgangsbetingelser omfatter mer stabile kjennetegn ved individer som sosioøkonomiske ressurser, familiebakgrunn, sosiale nettverk, kjønn og livsfase. Kontekst handler her om hvordan organisasjonsdeltakelse er formet av større samfunnsstrukturer, og -institusjoner, organisasjoner og systemer. I dette prosjektet har vi empirisk undersøkt organisasjonsdeltakelse med utgangspunkt i faktorer fra alle de tre dimensjonene, og da særlig knyttet til motivasjon for deltakelse i de aktuelle gruppene, sosioøkonomiske ressurser (egne/i familien), familie- og innvandringsbakgrunn, kjønn, sosiale nettverk, samt kjennetegn ved (lokal samfunns-, organisasjons- og myndighetskontekst).

1.1. Sentrale perspektiv på sivilsamfunn og integrering

Sivilsamfunn og frivillige organisasjoner er viktige arenaer for integrering og samfunnsdeltakelse, både for befolkningen generelt og for innvandrere spesielt. I et deltakerdemokratisk perspektiv blir det argumentert for at aktiv deltakelse i slike organisasjoner vil være med å fremme integrasjon, demokratiforståelse, sosial og politisk dannelse, samt å kunne overskride særinteresser (Pateman 1970, Putnam 2000).

En sentral funksjon som frivillige organisasjoner har er å være sosiale møtesteder der mennesker kan bli integrert i sosiale fellesskap lokalt, og derigjennom i samfunnet mer generelt. Innvandrere kan for eksempel skape seg et bredere sosialt nettverk og få praktisert det norske språket gjennom deltakelse i organisasjoner. Slike sosiale møtesteder og den tillits- og nettverksbygging som kan oppstå i frivillige organisasjoner kan derfor hevdes å ha en sosialt integrerende funksjon og fungere som et «sosialt lim» som både er til individets og samfunnets beste.

Et sentralt begrep for dette «sosiale limet» er sosial kapital. I følge Putnam (2000) sin teori om sosial kapital blir det gode samfunn best skapt nedenfra og opp ved at sosiale nettverk, tillit og sivilt engasjement blir utviklet lokalt gjennom ansikt-til-ansikt kontakt i fritidsbaserte og ikke-politiske organisasjoner. Frivillige organisasjoner som innebærer direkte interaksjon vil kunne skape samhandling mellom ulike mennesker som ellers ikke ville ha møttes, på tvers av ulik kulturell, politisk og verdimesig ståsted. Sosial kapital blir her forstått som tillit, sosiale nettverk og normer for gjensidighet. I organisasjoner som i størst grad samler personer med like kjennetegn, vil deltakelse kunne ha en intern sammenbindende funksjon som kan styrke intern tillit og gruppefellesskap. Dette kalles gjerne for sammenbindende sosial kapital. I organisasjoner som samler personer med ulike kjennetegn kan organisasjonene ha en overskridende sosial funksjon der de skaper nettverk og tillit på tvers av ulike personlige kjennetegn, også kalt brobyggende sosial kapital (Putnam 2000). I et samfunnsperspektiv vil det ofte være de mer generelle og overskridende nettverkene og organisasjonene som er best egnet til å skape et helhetlig samfunnsfellesskap. Studier internasjonalt har for eksempel vist en negativ sammenheng mellom etnisk segregering og tillit (Delhey og Newton 2005, Uslaner, 2012). Likevel, med et individrettet perspektiv ser vi også at mer homogene grupper som for eksempel minoritetsorganisasjoner kan ha sentrale funksjoner for utvikling av personlig identitet og etablering av sosiale nettverk for innvandrere. Slike sammenslutninger kan dermed fungere som et første steg på veien mot integrering, der man den første tiden i et nytt land søker seg til grupper med lik bakgrunn for å kunne etablere seg, som igjen kan gi grunnlag for videre integrering i storsamfunnet. En tredje form for sosial kapital som kan nevnes er det som blir kalt lenkende- eller sammenkoblende kapital (Woolcock, 1998). Dette begrepet er ment å vise til de nettverkene og den tilliten som kan eksistere mellom ulike aktører i ulike samfunnsfærer, for eksempel mellom offentlige aktører og sivilsamfunnsaktører. Dette kan også ses på som en slags vertikal tillit og nettverk mellom ulike samfunnsnivå og mellom de styrende myndighetene og innbyggere. På denne måten viser lenkende sosial kapital til hvordan og i hvilken grad myndigheter og andre institusjoner legger til rette for kommunikasjon og medvirkning fra innbyggerne i utviklingen av samfunnet.

I et politisk perspektiv på sivilsamfunnsengasjement og frivillighet har organisasjonsengasjement viktige demokratiske funksjoner. Individuer med like interesser kan komme sammen og gjøre sine

interesser kjent og organisasjonene kan fungere som talerør for interessene i samfunnet (Rokkan 1987; Selle og Øymyr 1995, Foley og Edwards 1996, Rueschmeyer et al. 1998). Med tanke på innvandrere handler dette om i hvilken grad og hvordan de samles og organiseres omkring sine særinteresser, hvordan de kommuniserer og relaterer seg til myndighetene, og i hvilken grad og hvordan de er representert i det frivillige organisasjonslivet mer generelt.

I et økonomisk perspektiv på sivilsamfunn og frivillighet har man gjerne søkelys på de ulike typene velferdsoppgavene og sysselsettingen som frivillige organisasjoner representerer. I denne sammenheng kan det for eksempel handle om alle de frivillige og de frivillige organisasjonene som på ulike måter arbeider for integrering av innvandrere i Norge. Om man regner på verdien av frivillig (ulønnet) arbeid, står for eksempel frivillige og ideelle organisasjoner for rundt fire prosent av brutto nasjonalprodukt i Norge, der frivillig arbeid utgjør en verdi på rundt 78 milliarder kroner (SSB, 2020). Dette kan for eksempel handle om frivillige som er besøksvenner på et asylmottak, organisasjoner som driver språkkafe, eller frivillige som stiller som trenere og instruktører i fritidsorganisasjoner som inkluderer barn og unge med innvandrerbakgrunn.

I tillegg kan man også fra et individperspektiv trekke frem ulike individuelle goder ved frivillig engasjement som kan være til nytte for de som deltar. Dette kan handle om egen nytte av tilgang til kunnskap, nytte av arbeidserfaring, og tilgang til nettverksressurser gjennom frivillig arbeid for organisasjoner. For mennesker utenfor arbeidslivet kan for eksempel frivillig arbeid være en god måte å skaffe seg arbeidserfaring på, kompetanse eller nettverk som kan være til nytte på arbeidsmarkedet.

1.2. Deltakelse blant barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn

Når det gjelder barn og til dels ungdom, handler deltakelse i frivillige organisasjoner hovedsakelig om å delta på fritidsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Forskningsbasert kunnskap om deltakelse blant de aller yngste med innvandrerbakgrunn er begrenset. For unge på ungdomsskolen og i videregående skole er kunnskapsgrunnlaget bedre. Basert på analyser av Ungdata finner Jacobsen et.al (2021) lavere deltakelse i regelmessige fritidsaktiviteter blant ungdom med foreldre fra Øst-Europa (42 %) og Asia (42 %) enn fra Norge (47 %) og Norden (49 %). Ungdom med foreldre fra Afrika deltar minst like ofte som ungdom uten innvandrerbakgrunn, og er betraktelig mer aktive i religiøse foreninger og fritidsklubber. Særlig blant ungdom med foreldre fra Afrika og Asia er det flere gutter enn jenter som deltar i nesten alle aktivitetstyper. Kjønnforskjellene er særlig store innen idretten, men de er også til stede i fritidsklubb-deltakelse. Studien avdekket også at flere unge med innvandrerbakgrunn kommer fra familier med lav sosioøkonomisk status, og at sosioøkonomiske ressurser i familien er en viktig del av forklaringen på forskjellene i aktivitetsdeltakelse mellom barn med og uten innvandrerbakgrunn.

Det har lenge manglet generell kunnskap om motiv for organisasjonsdeltakelse blant barn og unge med innvandrerbakgrunn. Det er gjort flere studier av barn og unges motivasjon for idrettsdeltakelse, som viser at det gjerne handler om opplevd glede av selve aktivitetene, det sosiale rundt aktivitetene og andre aktivitetsrelaterte gevinster (OsloMet, 2020; Seland, Persson & Eriksen, 2019). Valg om å slutte med idrettsdeltakelse er gjerne knyttet til tidspress og at det ikke lenger er

gøy (Persson m.fl. 2019). Motiver for deltakelse og for å slutte varierer også mellom gutter og jenter (Persson m.fl. 2019), og studier viser at religiøse og kulturelle ideer om kjønn kommer til uttrykk i barn og unges fritid der de skaper forskjeller mellom minoritetsgutter og minoritetsjenter i idrettsdeltakelse (Walseth, 2008, 2011; Agergaard & Sørensen, 2009). Når det gjelder barn av arbeidsinnvandrere viser tidligere forskning at en viktig del av utfordringsbildet er at for eksempel polske barn forblir “usynlige” tross betraktelige utfordringer knyttet til sosial integrering (NOU 2022:18 Mellom mobilitet og migrasjon). Dette utfordringsbildet forsterkes også av mangelen på norsk språkbeherskelse hos mange polske foreldre, slik at samarbeid mellom organisasjoner, skole og foreldre vanskeliggjøres (Wærdahl, 2016).

Foreldres holdninger til organisasjonsdeltakelse kan også være en viktig forklaringsfaktor på variasjon i deltakelse hos barn og unge med og uten innvandrerbakgrunn. Dette viser studier av idrettsdeltakelse, der holdninger til og posisjon til idrett i hjemmet betyr mye for om ungdom deltar i idrett (OsloMet, 2020). Tilsvarende vil foreldres holdninger til og kunnskap om andre organiserte fritidsaktiviteter eller til organisasjonslivet mer generelt kunne påvirke barn og unges organisasjonsdeltakelse.

Når det gjelder voksne med innvandrerbakgrunn viser eksisterende forskning at nivået av organisasjonsaktivitet, frivillig arbeid, medlemskap og formelle verv i organisasjoner er lavere i innvandrerbefolkningen enn i majoritetsbefolkningen (Eimhjellen, Espegren & Nærland, 2021). Jo mer som kreves av engasjement, og jo mer formalisert engasjementet er, for eksempel knyttet til organisasjonsverv, jo lavere er representasjonen av innvandrere. Idrettsorganisasjoner, ideelle og humanitære organisasjoner er blant de mest vanlige organisasjonstypene innvandrere engasjerer seg i. Samtidig engasjerer de seg ofte i uformelle fellesskap, grupper og organisasjoner knyttet til kultur og religion, og der aktiviteter gjerne er rettet innover mot medlemmene og de aktive.

Nivået av organisasjonsdeltakelse varierer en del med landbakgrunn, der særlig personer med bakgrunn fra Polen og Eritrea er underrepresentert, mens personer med bakgrunn fra Sri Lanka og Tyrkia har det høyeste deltakelsesnivået (Eimhjellen & Arnesen, 2018)¹. For andre personkjenntegn er det særlig innvandrerkvinner, lavt utdannede, eldre og de som behersker norsk dårlig som har en lavere sannsynlighet for å delta som frivillig (Eimhjellen & Arnesen, 2018). Imidlertid finner man noen variasjoner også her – SSBs levekårsundersøkelse fant for eksempel at polske kvinner i større grad enn polske menn utfører gratisarbeid for organisasjoner (Vrålstad & Wiggen, 2017). Norsk språkkompetanse blir også trukket frem av Espegren m.fl. (2022) og Eimhjellen m.fl. (2023) som en sentral barriere for deltakelse. Andre faktorer som kan forme innvandreres organisasjonsdeltakelse i et land som Norge med en særskilt organisert form for frivillighet, handler om livssituasjon; økonomi; kultur og tradisjon for frivillighet i opprinnelsesland; oppholdsgrunnlag i Norge (arbeid, flukt, familiegjengenforening) og botid i Norge (Espegren, m.fl. 2022; Eimhjellen m.fl., 2023; Vrålstad & Wiggen, 2017). Forskningen på området viser også at enkelte grupper, som for eksempel somaliere og polakker, ikke nødvendigvis opplever store eksterne

¹ Følgende landbakgrunner var inkludert i undersøkelsen: Polen, Somalia, Irak, Eritrea, Pakistan, Iran, Afghanistan, Vietnam, Bosnia-Hercegovina, Tyrkia, Kosovo og Sri Lanka. Disse ble valgt ut fordi Norge har mange innvandrere fra flere av de, både fra nyere tid og fra tidligere, og at man forventer økt innvandring fra noen av landene.

hindringer fra å delta i organisasjonslivet, men at sosiale forpliktelser eller mangel på behov for å delta også spiller inn (Espegren, m.fl, 2022; Dalen, m.fl., 2022).

Det norske samfunnet er kjennetegnet ved høy deltakelse i frivillige organisasjoner og høyt tillitsnivå mellom mennesker, noe som antageligvis har dype historiske røtter i de nordiske landene (Folkestad m.fl., 2015; Bergh & Bjørnskov, 2011). Mange innvandrere kommer imidlertid fra andre land med langt lavere nivå av deltakelse og tillit. I Polen er for eksempel graden av tillit og deltakelse lav, ikke minst som et resultat av obligatorisk frivillig arbeid under det kommunistiske styret. Etter at deltakelse i frivillige organisasjoner faktisk ble frivillig, ble deltakelsen halvert (Guribye, m.fl., 2018). Også i Somalia har kommunistiske myndigheter innført former for tvungen frivillighet. Men der en historisk mistillit ser ut til å påvirke polske innvandreres deltakelse i norsk frivillighet, finner man ikke det samme bildet hos somaliere (Espegren m.fl., 2022). Faktisk er somaliere blant dem som i høyest grad gjør frivillig arbeid for organisasjoner blant innvandrergupper i Norge (Eimhjellen & Arnesen, 2018). Det er også et spørsmål om i hvilken grad tillitsnivåer blant foreldre påvirker innvandrerbarns deltakelse.

Organisasjonsdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn kan også forklares ved hvordan frivillige rekrutteres. Det å bli spurt direkte fra bekjente i eget sosialt nettverk om å delta som frivillig er en viktig grunn til at mennesker blir rekruttert til frivillig arbeid (Wollebæk, Sætrang og Fladmoe, 2015). Siden majoriteten av frivillige i Norge er uten innvandrerbakgrunn og at frivillige gjerne rekrutterer andre som er like dem selv, samt at personer med høy sosioøkonomisk status oftest blir spurt, så står personer med innvandrerbakgrunn ofte utenfor rekrutteringsnettverkene til frivillige organisasjoner og blir sjeldnere spurt om å være frivillig.

1.3. Organisasjoners rekrutterings og inkluderingsarbeid

Som nevnt kan forklaringer på organisasjonsdeltakelse knyttes til kontekstuelle kjennetegn. Det frivillige organisasjonslivet og offentlige aktørers virksomhet er en sentral del av denne konteksten. Å øke rekrutteringen av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet vil kreve innsats og tiltak fra flere ulike aktører i ulike sektorer, etater og på ulike organisasjonsnivå. Selv om mange frivillige organisasjoner jobber iherdig for mangfoldig rekruttering, skjer dette i ulik grad i ulike typer organisasjoner og organisasjonsnivå. Variasjon i denne typen arbeid kan blant annet være knyttet til organisasjoners størrelse, kapasitet og ressurser; til organisasjoners mangfolds- og inkluderingskompetanse; til internt og eksternt samarbeid og koordinering; til organisasjoners kultur, identitet og målsetninger; og til organisasjoners tilgang til gode rollemodeller og ildsjeler (Erdvik & Ervik, 2022). Ulike typer organisasjoner vil med dette ha ulike forutsetninger for å gjøre et godt rekrutterings- og inkluderingsarbeid.

Organisasjoners rekrutterings og inkluderingsarbeid vil også avhenge av lokal kontekst, der organisasjoner i innvandrertette områder i større byer vil ha helt andre utfordringer og forutsetninger enn organisasjoner i mindre tettsteder og på bygda. Satt på spissen, kan integreringstematikk i Oslo Øst handle mest om å integrere barn, unge og voksne uten innvandrerbakgrunn inn i frivillige organisasjoner, heller enn omvendt (Eimhjellen, m.fl., 2023).

En sentral problemstilling knyttet til rekruttering og inkludering i organisasjonslivet handler om hvilke typer organisasjoner personer med innvandrerbakgrunn rekrutteres og inkluderes i. Her kan man skille mellom organisasjoner av og for innvandrere (innvandrers-/minoritets-/religiøse organisasjoner) og mer generelle organisasjoner (majoritetsorganisasjoner som idrettslag el. turistforeninger). Disse vil ha ulike inkluderingsfunksjoner. I organisasjoner som først og fremst samler personer med innvandrerbakgrunn eller med samme land- eller kulturelle bakgrunn, vil deltakelse kunne ha en intern sammenbindende funksjon som kan styrke den interne tilliten og gruppefelleskap, og bidra til å ivareta kulturen fra opphavslandet (sammenbindende sosial kapital). Deltakelse i slike organisasjoner kan være et viktig første steg i en integreringsprosess i et nytt land. Organisasjoner som samler personer med ulike kjennetegn, vil på sin side ha en overskridende sosial funksjon der deltakelse kan skape nettverk og tillit på tvers av ulikheter (brobyggende sosial kapital (Putnam, 2000)), og være med å skape et mer helhetlig samfunnsfelleskap. Organisasjoner kan også være med å skape nettverk og tillit mellom individer, organisasjoner og myndigheter (lenkende sosial kapital (Woolcock, 1998)). Her spiller organisasjoners og myndigheters samarbeid en viktig rolle.

1.4. Samarbeid med myndigheter om inkludering i organisasjonslivet

I flere studier blir samarbeid med offentlige myndigheter pekt på som et viktig virkemiddel for å øke mangfoldsrekruttering og inkludering i organisasjonslivet (Erdvik & Ervik, 2021; I2E & Agenda Kaupang, 2022; Espegren m.fl. 2022; Eimhjellen m.fl., 2023). Dette vil gjelde på ulike nivå, både på nasjonalt og regionalt nivå, men særlig på lokalt nivå der aktiviteten skjer. Det pekes her på behov for mer og bedre samarbeid mellom det lokale organisasjonslivet (særlig i minoritetsorganisasjoner) og kommunale myndigheter. Dette inkluderer flere faste treffpunkt mellom kommuner og organisasjoner og en kommunal samordning av lokalt inkluderingsarbeid. En del organisasjoner har også behov for en økt bevisstgjøring av egne roller i inkluderingsarbeid, mer kompetanse på inkluderingsarbeid og på organisasjonsdrift. I en del kommuner har det de siste årene vært økt fokus på samskaping mellom offentlig og frivillig sektor. Noen steder har man blant annet kartlagt flyktingers interesser og tidligere erfaring med frivillighet som et grunnlag for å "matche" enkeltindivider med egnede frivillige organisasjoner. Dette bidrar til å styrke sosial integrering og deltakelse innenfor introduksjonsprogrammets rammer (Guribye, 2017). Mange organisasjoner har også behov for mer samarbeid med andre organisasjoner om aktiviteter, rekruttering, aktivitetskoordinering og kompetanseutveksling. Særlig for mindre organisasjoner er det et behov for at en offentlig aktør tar ansvar for å legge til rette for samarbeid (Ideas2Evidence & Agenda Kaupang, 2022).

1.5. Problemstillinger

Dette prosjektet har hatt som mål å svare på følgende forskningsspørsmål knyttet til de ulike nivåene. Svarene som de empiriske analysene har resultert i har også skapt et grunnlag for våre forslag til mulige tiltak og metoder. Disse forslagene er også utarbeidet i lag med prosjektets

referansegruppe som besto av representanter for ulike frivillige organisasjoner og kommuner i Norge.²

1.5.1. Individnivå: Motiver for deltakelse i organisasjonslivet

- Hva er motivasjonen til barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn som deltar i organisasjonslivet?
- Hvilke begrunnelse oppgir barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn for å ikke delta i organisasjonslivet?
- Hvilke kjennetegn ved ulike organisasjoner og aktivitetstilbud påvirker motiver for deltakelse?
- Hvilke faktorer kan bidra til å øke interessen og motivasjonen for deltakelse i organisasjonslivet?

1.5.2. Organisasjonsnivå: Mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet

- Hvilke metoder, tiltak og verktøy tas i bruk for å bidra til økt rekruttering og inkludering i organisasjonslivet?
- I hvor stor grad samarbeider frivillige organisasjoner med offentlige myndigheter og næringsliv om økt mangfoldig rekruttering og inkludering, og hvilke former for samarbeid finnes? Hva kjennetegner et godt samarbeid?
- I hvor stor grad samarbeider frivillige organisasjoner om økt mangfoldig rekruttering og inkludering, og hvilke former for samarbeid finnes? Hva kjennetegner et godt samarbeid?
- Hva kjennetegner vellykkede metoder, tiltak og verktøy for økt mangfoldig rekruttering og inkludering?
- Er det noen former for rekruttering som egner seg bedre for enkelte målgrupper enn andre?
- Hvordan påvirker organisasjoners ressurser i hvor stor grad de arbeider med økt rekruttering og inkludering?
- Hvilken strategi bruker organisasjoner for å rekruttere, ivareta og beholde frivillige med ulik erfaring med organisasjonsliv fra hjemlandet?
- Hvilke deler av målgruppen er særskilt utfordrende å rekruttere?

1.5.3. Myndighetsnivå: Myndigheters inkluderingsarbeid og samarbeid med organisasjoner

- I hvilken grad har norske kommuner strategier og tiltak for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet?
- Hva kjennetegner slike inkluderingsstrategier og -tiltak på ulike myndighetsnivå?
- Hvilke faktorer anser norske kommuner som de største barrierene for barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter?

² Norges Idrettsforbund, Norges Musikkforbund, 4H, Norske Kvinners Sanitetsforening, Lillestrøm kommune, og Tromsø kommune.

- Hvordan samarbeider kommuner med frivillige organisasjoner i arbeidet med inkludering av barn og unge i organisasjonslivet?
- Hvordan varierer kommuners inkluderingsstrategier, tiltak og samarbeidsrelasjoner med innvandreretthet, sentralitet, økonomi og andre sentrale kommunekjennetegn?

1.5.4. Mulige tiltak og metoder

- Hvordan kan kunnskap om ulike motiver hos målgruppen sees i sammenheng med, og brukes i arbeidet med å øke mangfoldig rekruttering og inkludering?
- Hvilke vellykkede metoder, tiltak og verktøy (eksisterende eller nye) kan viderefremmes og tas i bruk av andre frivillige organisasjoner?
- Hvilke metoder, tiltak og verktøy bør settes i gang av offentlige myndigheter på ulike forvaltningsnivå?
- Hvordan kan metoder, tiltak og verktøy tilpasses og skreddersys ulike deler av målgruppen?
- Hvilken form for samarbeid mellom frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter, og mellom frivillige organisasjoner, samt mellom frivillige organisasjoner og næringslivet vil kunne bidra til økt rekruttering?
- Hvordan kan IMDi, gjennom sin rolle som nasjonalt kompetansesenter på integreringsfeltet og tilskuddsforvalter, legge til rette for økt mangfoldig rekruttering i organisasjonslivet?

1.6. Forskningsdesign, data og metode

I prosjektet har vi undersøkt de ulike forskningsspørsmålene empirisk på de tre nivåene gjennom metodetriangulering; det vil si en kombinasjon av kvalitative og kvantitative data fra ulike kilder. Vi har kombinert ulike typer intervjuundersøkelser (Rubin & Rubin, 2012) med ulike spørreskjemaundersøkelser (Hellevik, 2002). Dette har gitt oss et rikt datagrunnlag for svare på problemstillingene og forskningsspørsmålene i prosjektet. For de kvantitative datakildene har vi et nasjonalt nedslagsfelt, mens for de kvalitative datakildene har vi gjort et utvalg av to norske kommuner å samle inn data fra, både på individ-, organisasjon-, og kommunenivå. Her har vi gjort fokusgruppeintervjuer med foreldre som selv har innvandret til Norge, personlige intervju med ungdommer som har innvandrerforeldre, samt at vi har undersøkt relevante kommunale policydokumenter. Utvalget av kommuner ble gjort av praktiske årsaker knyttet rekruttering, men som også ivaretar en viss variasjon med hensyn til kommunestørrelse og til geografisk plassering. Her valgte vi bevisst å ikke ta med Oslo som representant for en by-kommune siden utfordringene i Oslo med hensyn til problemstillingene i prosjektet kan sies å være mindre representative for alle større by-kommuner i Norge. Vi valgte derfor Kristiansand kommune som representant for en by-kommune og Voss kommune som representant for en mindre kommune. I tillegg til kvalitative data fra disse to kommunene har vi også gjennomført kvalitative intervjuer med tre nasjonale organisasjoner og undersøkt deres målsetninger og handlingsplaner knyttet til prosjekttematikken. Selv om disse ikke representerer alle nasjonale organisasjoner, representerer de viktige organisasjonsfelt knyttet til barn og unges deltakelse. I tillegg har vi undersøkt et utvalg av relevante nasjonale policy-dokumenter for å få et visst inntrykk av de overordnede politiske målsetningene på feltet.

Tabell 1.1: Datakilder i prosjektet

Nivå	Datakilder
Individnivå	2 fokusgruppeintervju m/ foreldre (kvinner og menn) som har innvandret til Norge (+ 1 personlig intervju) i case-kommunene
	Personlige intervju m/ 8 ungdommer med innvandrerforeldre i case-kommunene
Organisasjonsnivå	Spørreundersøkelse (2022) blant 5133 lokale organisasjoner
	Spørreundersøkelse (2023) blant 6056 lokale organisasjoner
	Personlige intervju med repr. for 5 lokale organisasjoner i case-kommunene
	Personlige intervju med repr. for 3 nasjonale organisasjoner
Myndighetsnivå	Spørreundersøkelse (2022) blant 158 kommuner
	Spørreundersøkelse (2022) blant 203 kommuner
	Utvalgte policydokumenter på nasjonalt nivå
	Utvalgte policydokumenter i case-kommunene

1.6.1. Datainnsamling på individnivå

For å få en bedre forståelse av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn sine motiver for deltakelse, og grunner for å ikke delta i organisasjonslivet har vi gjennomført fokusgruppeintervjuer med et utvalg foreldre med innvandrerbakgrunn. Fokusgruppe-metoden er hensiktsmessig når formålet er å frembringe felles erfaringer og holdninger (Malterud, 2012). I tillegg har deltakerne mulighet til å diskutere med hverandre, og gruppedynamikken kan bidra til at man assosierer bedre og kan bygge videre på hverandres innspill. Siden foreldreinvolvering knyttet til barns organisasjonsdeltakelse er en forutsetning for mye av organisasjonsaktiviteten blant barn og unge i Norge, har vi i denne studien valgt å sette søkelys på foreldrerollen i tilknytning til organisasjonsdeltakelse³. I studien har vi gjennomført ett fokusgruppeintervju med foreldre som har kommet til Norge som flyktninger (eller familiegjenforente med flyktninger) og ett fokusgruppeintervju med foreldre som har kommet som arbeidsinnvandrere (eller familiegjenforent med arbeidsinnvandrere). Fokusgruppen bestod av både kvinner og menn i ulike aldre som alle hadde innvandret til Norge fra Polen. Fokusgruppeintervjuet med foreldre med flyktningbakgrunn ble supplert med et individuelt intervju for å få frem større variasjon i landbakgrunn. Til sammen bestod disse intervjuene av kvinner og menn som har innvandret til Norge fra Syria og Eritrea, som er blant de tre vanligste landbakgrunnene blant flyktninger i Norge.

Årsaken til at vi valgte å dele inn i disse to oppholdsgrunnlagene er at behov for beskyttelse og arbeidsinnvandring representerer de største innvandringsgrunnene til Norge⁴. I tillegg representerer disse oppholdsgrunnlagene ofte ulike tanker om oppholdets varighet og gir ulik tilgang til offentlige integreringstilbud de første årene i Norge. For å både få fram erfaringer med sivilsamfunnsengasjement som nyankommet, og erfaringer etter å ha bodd i Norge i en periode,

³ Voksne innvandreres perspektiver på egen deltakelse og barrierer for deltakelse ble nylig belyst i et tidligere forskningsoppdrag for IMDi (Espregren m.fl. 2022).

⁴ Kilde: <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-etter-innvandringsgrunn>

rekrutterte vi foreldre som selv har innvandret til Norge (med variasjon i landbakgrunn, kjønn og bosted i Norge) som selv er aktive i organisasjonslivet og som har bodd i Norge i mer enn 5 år. På bakgrunn av deres erfaringer fra frivillig engasjement og det å bo i Norge over tid, ba vi informantene om å reflektere over hvorfor noen barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i mindre grad deltar i sivilsamfunnet. Vi stilte også spørsmål om det å være foreldre og ny i Norge, og anbefalinger til både organisasjoner og myndigheter om hva som kan påvirke motivasjon og mulighet for egen deltakelse, og oppfølging av barns aktiviteter, i ulike innvandringsfaser.

I tillegg gjennomførte vi 5 individuelle intervjuer med ungdom som har foreldre som har innvandret til Norge på grunn av behov for beskyttelse, og 3 individuelle intervjuer med ungdom som har foreldre som har innvandret til Norge på bakgrunn av arbeid. Samtlige ungdommer vi intervjuet hadde selv deltatt i frivillige aktiviteter i Norge. Unge har et særlig krav på beskyttelse og vi gjennomførte derfor individuelle intervjuer med denne gruppen for å unngå at situasjonen skulle oppleves stigmatiserende og fordi intervjuet kunne tenkes å berøre sensitive tema. Vi rekrutterte ungdom i alderen 16–20 år, og det var derfor ikke nødvendig med samtykke fra foreldre (Sikt, u.å.). Et annet utvalgsriterium for disse informantene var at de har bodd i Norge i mer enn 2 år⁵. På denne måten fikk vi både fram erfaringene de hadde med deltakelse i frivillige organisasjoner i Norge da de var yngre, i tillegg til hvordan de opplever dette som ungdommer/unge voksne. Også når det gjelder disse intervjuene ønsket vi å ha en variasjon i kjønn, bosted i Norge (by/land) og landbakgrunn. Både i fokusgruppeintervju med foreldre, og individuelle intervju med ungdom, ble det gitt tilbud om bruk av autorisert tolk, men det var ingen informanter som ønsket dette. Intervjuene med foreldre er i teksten beskrevet som “fokusgruppeintervju/intervju foreldre, arbeidsinnvandrere/flyktninger”, mens intervjuene av ungdommer er beskrevet som “intervju ungdom, arbeidsinnvandrerbakgrunn/flyktning-bakgrunn”. Årsaken til denne inndelingen er at foreldrene som er intervjuet selv har innvandret til Norge, men barna har enten innvandret selv eller har foreldre som har innvandret til Norge (derav “bakgrunn”).

Dette forskningsdesignet gav oss en god mulighet til å få fram voksne og ungdommers erfaringer med (eller manglende erfaring med) frivillig deltakelse i ulike integreringsfaser og i ulike faser av barndommen. Samtidig innebar det at vi ikke fikk inkludert nyere innvandringsgrupper til Norge som flyktninger fra Ukraina. Ukraineres egne opplevelse av den første fasen i Norge er tidligere belyst (Hernes m.fl., 2022), men vi har likevel fått fram kunnskap om organisasjoner opplevelse av å inkludere ukrainske flyktninger fra 2022.

Det kan være noen utfordringer med å rekruttere personer til intervjuer om frivillig deltakelse. Dette handler til dels om at intervjuene må foretas på ettermiddagstid for personer som allerede bruker noe av fritiden sin til frivillig engasjement, og til dels om at det kan være vanskelig å nå de som i mindre grad deltar i frivillig aktivitet. Vi tok derfor i bruk flere rekrutteringskanaler, som igjen kompenserte noe for skjevheter som kan oppstå ved bruk av kun en rekrutteringskanal. Med utgangspunkt i forskergruppens erfaring med og nettverkskontakter i ulike innvandremiljø i ulike byer rekrutterte vi informanter gjennom snøball-metoden, der vi ba personer vi allerede kjente om

⁵ Her hadde vi ett unntak på grunn av misforståelser ved rekruttering. Dette var en ungdom som hadde bodd i Norge i litt over 1 år. I dette intervjuet ble det av den grunn stilt færre spørsmål om erfaringer fra tidligere deltakelse fritidsaktiviteter.

tips til å rekruttere flere personer til intervju. Alle intervjuer ble tatt lydopptak av og transkribert.

1.6.2. Datainnsamling på organisasjonsnivå

For å få et generelt bilde på norske frivillige organisasjoners arbeid, tiltak og strategier for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn har vi gjennomført analyser av eksisterende data (2022) fra en spørreundersøkelse med svar fra 5133 organisasjoner registrert i Frivillighetsregisteret (se Arnesen m.fl. 2022), samt at vi har gjennomført en ny spørreundersøkelse blant lokale lag, foreninger og organisasjoner som er registrert i Frivillighetsregisteret⁶. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk med spørreskjema sendt ut med e-post, fra mai til juli. Av de 62150 enhetene i registeret var det registrert fungerende e-postadresse til kontaktperson i foreningen for 33526 av dem. Frivillighetsregisteret omfatter ikke alle typer lag og foreninger, siden de som ikke mottar tilskudd eller Grasrotandel, ikke har noe sterkt insentiv for å registrere seg. I tillegg er det sannsynligvis en overvekt av dem som er mer aktive enn andre. Samtidig har antallet registrerte enheter økt over tid. Totalt kom det inn svar fra 6056 organisasjoner, som gir en responsrate på 18 prosent. Med disse dataene har vi undersøkt spørsmål om frivillige organisasjoners tiltak og ordninger for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonen. Vi kan ikke påstå at disse dataene er fullstendig representative for alle organisasjoner i Norge, men de gir et bilde på oppfatningene til et svært stort antall aktive lokale organisasjoner innen ulike aktivitetsfelt og i ulike deler av landet, omkring de relevante forskningsspørsmålene.

I tillegg, og for å gi oss utfyllende informasjon om kjennetegn og vurderinger av ulike typer metoder, tiltak og samarbeid utover de standardiserte svarkategoriene i surveydata, har vi også gjennomført digitale intervjuer med representanter for 5 utvalgte lokale organisasjoner. To av disse representerer organisasjoner i Voss, og tre i Kristiansand. Organisasjonene omfatter organisasjonsfeltene idrett, kultur, og friluftsliv. Dette er organisasjonsfelt med ulike nivåer av deltakelse blant innvandrere (Eimhjellen & Arnesen, 2018) og følgende ulike erfaringer og utfordringer i inkluderingsarbeid. Intervjuene med de lokale organisasjonene er delt inn i følgende temaer: (1) overordnet/generelt om arbeid med rekruttering, mangfold og inkludering, (2) strategier og organisering av arbeidet, (3) forhold til nasjonalt organisasjonsnivå, (4) samarbeid med myndigheter og næringsliv, og (5) samarbeid med andre organisasjoner.

For å få frem perspektiver på inkluderings- og mangfoldstiltak, -metoder og -strategier også i nasjonalleddene i organisasjonslivet gjennomførte vi 3 digitale intervjuer med inkluderings- og mangfoldsansvarlige i Frivillighet Norge, Norges Frivilligsentraler, og Norges idrettsforbund. Her stilte vi også spørsmål om erfaringer med inkludering av flyktninger fra Ukraina. Intervjuet med Norges idrettsforbund ble gjennomført med tre personer i organisasjonens administrasjon, og en av informantene inngår i prosjektets referansegruppe.

1.6.3. Datainnsamling på myndighetsnivå

For å kartlegge hvilke strategier og tiltak kommuner har for inkludering av barn og unge med

⁶ Undersøkelsen ble gjennomført som del av prosjekt ved Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

minoritetsbakgrunn i organisasjonslivet, og kjennetegn ved samarbeid med frivillige organisasjoner om dette, har vi analysert data fra to nettbaserte spørreundersøkelser blant norske kommuner. Den første undersøkelsen ble gjennomført i 2022 (Arnesen, m.fl., 2022) og inkluderer svar fra 158 kommuner (svarprosent: 14) på spørsmål om kommuners arbeid, organisering, tiltak og strategier for inkludering av barn og unge med minoritetsbakgrunn i organiserte fritidsaktiviteter. Kommuner i alle landets fylker deltok i undersøkelsen og sikrer en geografisk spredning ved at alle landsdeler er representert.

Den andre undersøkelsen ble gjennomført i 2023 som del av en større spørreundersøkelse til dem som jobber med bosetting og integrering av flyktninger fra Ukraina i kommunene ⁷. Her fikk vi stilt noen spørsmål om kommunens mer generelle arbeid med inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn (flyktninger/arbeidsinnvandrere/familiegjenforente), særlig med fokus på inkludering i fritidsaktiviteter og kommunens samarbeid med frivillige organisasjoner om dette. Vi ba informantene i kommunene om å svare så godt de kunne på disse spørsmålene på generelt grunnlag. Undersøkelsen ble utført som et elektronisk spørreskjema på surveyplattformen Questback i juni 2023. Spørreundersøkelsen gikk til alle landets 356 kommuner gjennom deres postmottak med anmodning om at den skulle videresendes til en person som har god oversikt over mottak av flyktninger i kommunen. 203 kommuner svarte på denne undersøkelsen. Dette tilsvarer en svarprosent på 57. Undersøkelsen hadde kun en påminnelse ettersom det, med unntak av de nye spørsmålene om inkluderingsarbeid, var en oppfølgingsundersøkelse av en tidligere undersøkelse ⁸. Vi vurderer svarene på denne undersøkelsen som representative for alle landets kommuner grunnet en god svarprosent og dermed god representasjon fra både små, mellomstore og store kommuner i Norge.

I tillegg til de kvantitative analysene gjennomførte vi også en begrenset dokument- og litteraturstudie av Voss og Kristiansand kommune og statlige myndigheters planer og strategier for inkludering av personer med innvandrerbakgrunn. Vi undersøkte her hvilke roller og funksjoner myndighetene tilskriver frivillige organisasjoner i inkluderingsarbeid og eventuelle strategier for rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til frivillige organisasjoner.

1.6.4. Forslag til tiltak og metoder

De empiriske analysene (kvalitative og kvantitative) på de ulike nivåene (individ, organisasjon, myndighet), også sett i sammenheng med tidligere forskning, har så dannet grunnlaget for våre forslag til tiltak og metoder. Basert på en samlet gjennomgang datamaterialet har vi foreslått mulige tiltak og metoder i arbeidet med å øke mangfoldig rekruttering og inkludering. Dette inkluderer metoder og tiltak som kan tas i bruk i organisasjonslivet, som kan iverksettes av myndigheter på ulike forvaltningsnivå (inkludert IMDi), og som omhandler samarbeid mellom frivillige organisasjoner, myndigheter og næringsliv om økt mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Forslagene til tiltak og metoder ble også drøftet og utviklet sammen med referansegruppen for prosjektet.

⁷ Denne undersøkelsen ble gjennomført av Institutt for samfunnsforskning som del av et annet IMDi-finansiert prosjekt.

⁸ <https://www.samfunnsforskning.no/prosjekter/tilrettelegging-for-integrering-av-flyktninger/>

1.7. Gangen i rapporten

Rapporten er videre organisert etter de ulike analysenivåene, der vi i kapittel 2 starter med undersøkelse av problemstillingene knyttet til individnivået basert på analyser av kvalitative intervjuer med foreldre og ungdommer. Videre i kapittel 3 undersøker vi problemstillinger knyttet til organisasjonsnivået basert på analyser av de kvalitative intervjudataene fra lokale og nasjonale organisasjoner. I kapittel 4 analyserer vi så de kvantitative spørreskjemadataene fra lokale frivillige organisasjoner i Norge. I kapittel 5 tar vi for oss problemstillinger knyttet til myndighetsnivået basert på analyser av spørreskjemadata fra kommuner, samt policydokumenter fra kommuner og nasjonale myndigheter. Hvert av analysekapitlene blir avsluttet med en oppsummering av de viktigste funnene knyttet til problemstillingene. Til slutt i rapporten, i kapittel 6 vil vi summere opp funnene knyttet til problemstillingene i prosjektet og komme med forslag til mulige tiltak basert på disse.

2. Holdninger til og erfaringer med organiserte fritidsaktiviteter blant barn, unge og foreldre med innvandrerbakgrunn

2.1 Innledning

I dette kapitlet vil vi utdype funn fra de kvalitative intervjuene med voksne som selv har innvandret til Norge og som har barn som har vært med på fritidsaktiviteter i Norge, og ungdommer (16-20 år) som selv har innvandret til Norge og/eller har foreldre som har innvandret til Norge. Som nevnt innledningsvis er det nylig gjennomført flere studier om voksne innvandreres opplevelse av det norske sivilsamfunnet og det som ofte betegnes som hverdagsintegrering (se blant annet Dalen et al., 2022 og Espegren et al., 2022). For å bidra med ny kunnskap i denne studien har vi valgt å ha et fokus på foreldrerollen i intervjuene med voksne innvandrere. Dette inkluderer deres holdninger til barn og unges fritidsaktiviteter, hvilke erfaringer de selv har med fritidsaktiviteter fra da de var barn og unge, og hva de tenker om det å følge opp egne barns fritidsaktiviteter. I intervjuene med ungdommer har vi fulgt opp dette med å spørre dem om hvordan foreldrene deres forholder seg til, bidrar inn i og følger opp deres aktiviteter. Videre har vi spurt ungdommene om deres egen motivasjon eller manglende motivasjon til deltakelse, og hvilke faktorer som har vært viktige for at de ville eller ikke ville begynne i (og fortsette i) en fritidsaktivitet en fritidsaktivitet. Både foreldre og ungdommer har også blitt spurt om hva som kan hemme og fremme deltakelse i fritidsaktiviteter for barn og unge med innvandrerbakgrunn.

2.2 Forventninger/erfaringer fra hjemland

Vi spurte foreldrene om deres erfaringer med frivillige aktiviteter i opprinnelseslandet, og inviterte dem til å reflektere over hvilke forventninger de har hatt til frivillige aktiviteter i Norge. I den sammenheng diskuterte foreldrene forhold som handlet om hvordan barndom er organisert, økonomi, foreldres rolle i barnas fritidsaktiviteter, kjønn og andre relevante kulturelle forskjeller. Tematikken om forskjeller i selve aktivitetstilbudet mellom opprinnelseslandet og Norge tar vi opp i et eget delkapittel.

Forskjeller i syn på organisert barndom

Barndom er ulikt konseptualisert og organisert i ulike land og kulturer. Dette henger igjen sammen med dynamiske sosiale og økonomiske forhold som er i gradvis eller brå endring, og som påvirker hvordan vi ser på barndommen og barns aktiviteter. Dette gjenspeiles for eksempel i hvordan skolesystemet er organisert i ulike land, og hvilke forventninger det er til medborgerskap og derigjennom barns roller i både skole og organiserte fritidsaktiviteter. Slusarczyk et al. (2015) fant for eksempel at forskjeller i det polske og norske utdanningssystemet og pedagogiske tradisjoner gjenspeiles i ulike forventninger til hvordan ting gjøres i skolen, og hvordan hjem-skole-kontakt bør utøves. Tilsvarende kan man tenke seg at det er ulike tradisjoner for frivillighet som for eksempel gjenspeiles i praksiser rundt foreldres medvirkning i barns fritidsaktiviteter. Carpi og Diana (2020) har vist hvordan internasjonale hjelpeorganisasjoners aktivitetstilbud til barn i flyktningleirer i stor grad er basert på nordlige/vestlige forestillinger om barndom, og i liten grad tar utgangspunkt i lokal kulturell kontekst. Tilsvarende er aktivitetstilbud til barn og unge i Norge primært basert på norske

forestillinger om barndom, med implisitte forventninger om at innvanderforeldre og barn deler disse underliggende forestillingene om barndom.

Våre deltakere snakker mye om forskjeller i hvordan fritidsaktiviteter for barn og unge er organisert i opprinnelseslandet sammenlignet med i Norge. Noen forklarer at det knapt var snakk om et organisert aktivitetstilbud for barn i opprinnelseslandet, og at det som fantes av tilbud innebar betydelige kostnader for familien:

Litt forskjell mellom her og i Syria. I Syria, når jeg var barn, så hadde man ikke mange organisasjoner og mange aktiviteter slik som fotball eller håndball og slikt. Men vi lekte i gaten, på skolen eller i skolegården. Hvis vi skal gå til en klubb så koster det mye, fordi det er litt forskjellig (Fokusgruppe foreldre, flyktninger).

Samtidig reflekteres det over hvordan det norske organiserte fritidstilbudet gir en større grad av kontroll på hvor barn og unge oppholder seg og hva de gjør, som bidrar til mer trygghet. Mangelen på aktiviteter ledet av voksne i krigsherjede områder av Syria var for eksempel en kilde til bekymring:

I tillegg så har de ikke noe organiserte aktiviteter for tiden. For eksempel hvis man har ti barn i disse områdene, så må de gjøre avtaler med de andre beboerne på de gatene. For eksempel at man skal møte kl. 16 og da har de ikke noen voksne med seg. Dette gjør foreldrene mer bekymret. (Fokusgruppe foreldre, flyktninger).

Også blant de polske foreldrene ble det diskutert hvordan det organiserte fritidstilbudet i Polen var langt mer begrenset enn i Norge, og at det i deres barndom ikke nødvendigvis var frivillige organisasjoner, lag og foreninger som drev aktivitetene, men offentlig sektor:

Når jeg var barn i Polen, så var det litt forskjellig. Det var ikke like mange organiserte aktiviteter. Det var ikke mye organisert av voksne, men det var skolen som organiserte. Jeg gikk på fotball og basketball og andre forskjellige ting. Jeg tror vi var litt mer selvstendig, og vi måtte organisere aktiviteter selv. Som for eksempel på sommeren så var jeg ute nesten hele tiden og vi spilte fotball nesten hele dagen. Det var litt forskjellig sammenlignet med hvordan det er her. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere).

Her reflekterer også deltakeren over at det var større grad av uorganiserte aktiviteter sammenlignet med Norge. Her er deltakeren inne på et sentralt trekk ved norsk barndom i dag, der barns hverdag i større grad er institusjonalisert gjennom organiserte aktiviteter, og i samfunnsdebatten har det vært bekymring for om dette bidrar til å gjøre barns hverdag for hektisk og stressende (Nilsen, Wærdahl & Svarstad, 2012). Dette reflekteres i følgende utsagn fra en av foreldrene i undersøkelsen som har en viss bekymring for denne utviklingen:

Vi lekte likevel mye mer enn mine barn her. Jeg husker noen ganger at moren min låste døren for at vi ikke skulle gå ut, fordi hun ikke ser meg mer enn når jeg skal dusje eller sove. Men nå, mine barn, de går på fotballkamp, fotballtrening og masse ting, men vi må pushe de ut for at de skal gå. Det er litt forskjellig. (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktninger).

Men der denne deltakeren reflekterer over sin egen barndom (som nok var preget av mindre skjermbruk) ser ut til å etterlyse mer uorganisert lek i barns hverdag, var erfaringen hos den polske foreldregruppen at det ofte var et mer nytteorientert preg på en del av fritidsaktivitetene for barn i Polen, der aktivitetene i større grad ble knyttet til formell danning og resultatforventninger:

Det er mye fokus på språk i Polen, altså å lære seg fremmede språk i disse aktivitetene. Her kjenner jeg ingen barn for å være ærlig, som går på noen ekstra språkundervisning innen fritidsaktiviteter. (Fokusgruppe foreldre, arbeidsinnvandrere).

Jeg vil også nevne det at i Polen så er det viktig at man presterer og blir bedre og bedre og til slutt best. Det er lite fokus på det sosiale. Her er det mest fokus på det sosiale og at det må være gøy å delta. Deltakelse er det viktigste og det sosiale er det viktigste, også kommer det andre etter hvert. (Fokusgruppe foreldre, arbeidsinnvandrere).

Denne observasjonen er på linje med forskning som har vist at av de barn og unge som deltar i idrett i Norge er det flest som oppgir at de er med «fordi det er gøy», «fordi jeg vil holde meg sunn og frisk», og «fordi idrett er sosialt» (Solstad et al., 2022). Samtidig trekker andre foreldre frem det at barn i Polen forventes å bruke mye tid på lekser, noe som innebærer mindre tid til fritidsaktiviteter. En av foreldrene forklarte dermed at:

En annen ting som er viktig å nevne er det at polske barn, eller barn i Polen må bruke ganske god tid på å gjøre lekser og det er ikke så mye tid til noe annet. Så hvis de går på aktiviteter så blir de veldig overarbeidet for det blir veldig lite tid til å kjede seg rett og slett, eller å gå ut å leke. Ellers så er det enten fritidsaktiviteter eller så er det lekser som må gjøres (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere).

Hovedinntrykket er at møtet med barn og unges fritidsaktiviteter i Norge har gjort foreldrene i stand til å gjøre reflekterte vurderinger over forskjeller i hvordan disse organiseres i de to landene, og hva som forventes av både barn og foreldre i begge landene, snarere enn å være «låst» til kulturelle forestillinger og forventninger som de har med seg fra opprinnelseslandet.

Nye aktivitetsmuligheter

De fleste foreldrene i undersøkelsen vår beskriver den store bredden i fritidsaktiviteter i Norge som en av de største forskjellene sammenlignet med opprinnelseslandet. En polsk forelder forteller for eksempel at:

«Det er for det første en helt annen kultur rundt fritidsaktiviteter i Polen enn det er her. Også var det helt annerledes da jeg var liten. Det var ikke så mye å velge mellom». (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere).

Ungdommene beskriver ofte erfaringer med en hel del aktiviteter før de kanskje «lander» på en aktivitet som de velger å prioritere, ofte av sosiale årsaker.

Ja, jeg var med på mange, men nå har jeg bare en aktivitet. Jeg har vært med på klatring, padling og ungdomsklubb. Jeg husker ikke alle. Aktivitetskveld,

aktiviteter for ungdommer, fjelltur og telttur. (Intervju ungdom, flyktningbakgrunn).

For foreldrene fremkommer denne store valgmuligheten i aktiviteter som en viss utfordring i seg selv, ettersom det gjør det vanskelig å avgjøre når man skal støtte og oppmuntre barna til å fortsette, eller å akseptere at de ikke er interesserte og heller ønsker å prøve noe annet. En av de polske foreldrene reflekterte over dette slik:

Fordi det var så mange aktiviteter vi deltar på. De var også med på gitar, og den andre var med på piano. Det var kanskje mitt ønske mest, fordi etter hvert så sa de at de ikke hadde så lyst lenger. Så jeg har også et problem eller dilemmaet om når skal jeg støtte og oppmuntre de, eller når skal jeg akseptere at de ikke er interessert. Normalt med de aktivitetene de selv valgte, så har de lyst å fortsette, og av og til er de ikke så interesserte lenger. Det er et spørsmål jeg går og stiller meg ofte. (Fokusgruppe foreldre, arbeidsinnvandrere).

Tidligere ordninger som forsøket med Fritidskort bidro til at barn og unge mellom 6 og 18 år kunne delta i breddeaktiviteter uten å begrenses av foreldrenes økonomiske situasjon (Arnesen et al., 2022). Ordningen gav en halvårlig støtte til å dekke deltakeravgift i faste organiserte fritidsaktiviteter, noe som i alle fall i noen kommuner hadde en positiv innvirkning på deltakelsen. Foreldrene i vår undersøkelse trekker også frem Røde Kors sin ordning med mulighet til å søke støtte til fritidsaktiviteter for lavinntektsfamilier som positiv. En av ungdommene som har flyktningbakgrunn forteller for eksempel at «Fra Røde kors får jeg aktivitetskort hvor jeg kan gå på kino, på bassenget, bowling, zipline og klatrepark».

Foreldrene som kom til Norge som flykninger er også opptatt av at det er et mye bredere aktivitetstilbud for jenter i Norge, sammenlignet med i opprinnelseslandet. En av foreldrene beskriver hvordan hun selv ikke hadde fått lov til å være med på sykling i opprinnelseslandet på bakgrunn av en forestilling om at man kunne miste jomfrudommen på den måten. Men i Norge opplever samtidig foreldrene at det er vanskeligere å nekte døtrene å være med på aktiviteter fordi «I Norge er alle med på aktivitet. De hører om det gjennom skole og at det er flere venner som går på aktivitet».

Økonomi og sosial status

På et praktisk nivå diskuterte også foreldrene hvordan det kunne være knyttet andre økonomiske forutsetninger for deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i opprinnelseslandet. En av de polske foreldrene mente for eksempel at:

I Polen føler jeg også at i noen miljøer så er fritidsaktiviteter knyttet til status. Noen aktiviteter er veldig dyre, slik som hester og tennis og slikt. Så det er jo bare noen få som har råd til å være med på disse aktivitetene og det er selvfølgelig knyttet til status. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere)

Gjennom å knytte et sterkere offentlig tjenesteperspektiv til fritidsaktiviteter, hører det også med høyere forventninger til hvilke ferdigheter barna skal tilegne seg gjennom aktivitetene. Barnas prestasjoner knyttes til status, og det diskuteres generelt at det er en høyere grad av fokus på

prestasjoner i Polen sammenlignet med i Norge, der fokuset slik disse foreldrene oppfatter det, er mer på psykososiale aspekter som deltakelse, sosiale relasjoner og å ha det gøy:

Forelder 1: Jeg synes det er helt annerledes. Spesielt når det gjelder hvem som deltar i aktiviteter. I Polen er det viktigste at du er best mulig, og det er høye forventninger og her kan jeg se at barna mine er med på aktiviteter uten at de må være best i det. Men de synes det er gøy å delta og det er det viktigste. Jeg husker at det var sånn og jeg tror fortsatt at det er litt samme situasjon i Polen, at du må være best mulig. For eksempel når det gjelder en fotballgruppe, de som er litt svakere, de satt bare på benken og deltok ikke på viktige kamper, fordi det viktigste var å vinne. Så det er den første tingen som jeg synes er en stor forskjell. For her kan alle bli, uansett evne.

Forelder 2: Helt enig med deg. Jeg vil også nevne det at i Polen så er det viktig at man presterer og blir bedre og bedre og til slutt best. Det er lite fokus på det sosiale. Her er det mest fokus på det sosiale og at det må være gøy å delta. Deltakelse er det viktigste og det sosiale er det viktigste, også kommer det andre etter hvert. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere).

Foreldrene trekker dette frem som et positivt aspekt ved hvordan fritidsaktiviteter organiseres i Norge, og som noe som medfører mindre stress for foreldrene.

Jeg synes også det er veldig fint med aktivitetene her og egentlig ikke noe stress, men som polsk mamma så føler jeg at det er forventninger til at det er et høyt nivå, og at datteren min skal havne på et høyt nivå eller jeg vet ikke hvor jeg egentlig forventer at hun skal. Men hvis jeg kan prate litt om kulturen eller tankene rundt forventningene, så kommer de tankene en gang iblant, men heldigvis så bor jeg i Norge så jeg kan fjerne de fra hodet mitt. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere).

Også blant foreldrene med flyktningbakgrunn ble det diskutert hvordan det var økonomiske skiller i deltakelse i fritidsaktiviteter. For det første var førsteprioriteten for mange å forsørge familien, slik at det å melde barn på fritidsaktiviteter ikke fremstod som like avgjørende:

Om vi snakker om familier i Syria, så tenker begge foreldrene hvordan man skal forsørge barnet hele tiden. Man tenker ikke på aktiviteter og om barnet trives eller ikke. Man tenker på hvordan man skal få nok penger til å kjøpe klær og mat, ikke for å tenke på hva barnet liker å gjøre, hvordan barnet leker og hva barnet ønsker å leke med. Det er helt annerledes (Intervju forelder, flyktning).

Samtidig ble det diskutert hvordan fritidsaktiviteter i Syria var primært drevet av det private næringslivet, og at de høye prisene medførte at mange ikke hadde råd til å delta:

Det er nesten helt forskjellig mellom mitt land og her i Norge. Det er en ny kultur å være med på fritidsaktiviteter. I hjemlandet mitt så kan du være med på aktiviteter i det private, de har noen klubber, men det er ikke helt gratis og det koster mye. For eksempel å spille fotball og slikt. I tillegg er det noen plasser, slik som skoler som ikke har like mange muligheter som her i Norge. (Fokusgruppe foreldre, flyktninger).

Den norske modellen, som tilstreber et fokus på breddedeltakelse uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn trekkes i den sammenheng frem som positiv:

*Her i Norge er det en kultur for denne typen frivillighet. Vi kan ikke skille mellom rike og fattige her. Barna tenker ikke på at andre har god råd, dårlig eller god økonomi. Barnet lever livet uten å tenke på disse tingene.
(Fokusgruppe foreldre, flyktninger).*

Foreldremedvirkning

Måtene barn og unges fritidsaktiviteter er organisert og økonomisk driftet påvirker også hvilke forventninger det er til foreldrenes rolle i relasjon til disse aktivitetene. I Norge betrakter mange foreldre at tilrettelegging for egne barns deltakelse i fritidsaktiviteter er en integrert del av foreldreskapet (Eriksen & Stefansen, 2021). Både frivillige, ansatte, utøvere og foreldre deler dermed ansvaret om å få med barna i aktiviteter.

Som vi har sett kan situasjonen være en helt annen i andre land. Tidligere i rapporten har vi vist hvordan foreldrene beskriver hvordan mange foreldre i Syria primært fokuserte på å skaffe penger til klær og mat og hadde dermed enten ikke kapasitet til å prioritere barns fritidsaktiviteter i det hele tatt, eller til å bidra med mer enn å betale private virksomheter for å drive dem. I Polen forventer man, ifølge foreldrene i fokusgruppene, i utgangspunktet lite annet av foreldre enn innbetaling av kontingent til den offentlige instansen som står ansvarlig for tjenesten. En deltaker beskrev for eksempel hvordan foreldre og aktivitetsarrangører hadde klare, avgrensede forventninger til hverandre:

Jeg vet ikke hvordan det fungerer nå med foreldre, men de er sikkert mer engasjert, men ikke like mye som her med den obligatoriske dugnaden. Jeg tror at det i Polen er mest sånn at du må betale kontingent, eller gjør noe annet og ikke deltar. Man deltar ikke så mye som voksen i Polen. Man leverer kanskje barna og det er det. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere).

Her kontrasterer deltakeren den polske modellen til den norske modellen og referer til det som oppfattes som «den obligatoriske dugnaden» i Norge. Under kommunismen innførte styresmaktene i mange land i Øst-Europa inkludert Polen obligatorisk frivillighet der alle arbeidføre innbyggere måtte utføre et visst antall frivillige arbeidstimer i året. Dette har blitt knyttet til langsiktige negative virkninger for tillit og frivillig innsats i landet i mange tiår, med det til følge at Polen befinner seg helt i nederste del i målinger av tillit og frivillig arbeid i Europa (Guribye et al., 2018). Dermed kan innvandrere fra Polen ha en viss skepsis til obligatoriske former for frivillighet.

Men samtidig skal vi senere se i kapittelet om inkludering via aktiviteter, at foreldrene i begge informantgruppene knytter deltakelse i dugnader i norske lag og foreninger overveldende til positive opplevelser, språktrening, mestring og sosial nettverksbygging. En av de polske foreldrene knytter dette enda mer spesifikt opp mot en følelse av ansvar for nærmiljøet og fellesskapet:

Jeg tror også det er koblet med ansvar for nærmiljøet. For eksempel hvis jeg går med min datter på tur også ser jeg at, for eksempel så var jeg med på en aktivitet hvor ingen av de andre foreldrene deltok og plutselig så føler jeg ansvar. Det er jo fellesskapet eller felles ting som vi gjør for våre barn, som gjør

at vi deltar. Jeg snakker generelt at vi også burde være mer med, vi må våkne å se felleskapet. Ikke bare føle at man har ansvar for seg selv, men også føle at man har ansvar for de andre. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere).

De polske foreldrene diskuterte også hvordan deres egne forestillinger om hva som forventes av dem er med på å skape en barriere mot oppfølging av aktivitetene. For eksempel ble det nevnt at en barriere mot deltakelse også kan knyttes til prestasjonskrav i det polske samfunnet:

De polske foreldrene tenker at det er veldig høye forventninger til for eksempel det å bake noe. Eller å stille opp på kafe. Jeg husker de første gangene jeg skulle bake noe, så tenkte jeg at jeg måtte finne på noe fancy og lage alt fra bunnen, men etter hvert så har jeg funnet ut at det er veldig lav terskel og det viktigste er at du kommer med noe. Så nå lager jeg vanligvis Toro sine muffins og det er bra nok, de fleste liker det. Det samme gjelder sjokoladecake og brownies. Så det tror jeg også er en faktor, at vi føler at andre foreldre forventer veldig mye av oss. (Fokusgruppe foreldre, arbeidsinnvandrere).

Det samme gjaldt med hensyn til språkbeherskelse, der egne forventninger til språknivå kunne komme i veien:

Samme med språket, vi tror at norske folk forventer at vi snakker kjempefint. Min erfaring er at det ikke er sånn, så lenge man viser lyst til å kommunisere så er det mer enn nok (Fokusgruppe foreldre, arbeidsinnvandrere).

Men det er også viktig å fremheve at det også ble beskrevet andre typer barrierer til inkludering av foreldre i barn og unges fritidsaktiviteter, som vi skal komme tilbake til i delkapittelet om foreldreinkludering under.

Kjønn

Foreldrene med flyktningbakgrunn diskuterte hvordan det er kjønnsforskjeller mellom gutter og jenter med hensyn til aktivitetsdeltakelse i hjemlandet. En av deltakerne argumenterte for eksempel at i land som Afghanistan, Sudan, Syria og Somalia tenker man

at jenter må være hjemme å rydde og kvinnen kan ikke gå ut så mye. Da blir det sånn at man er redd for de, når de skal delta på aktiviteter. Så gjelder det også at når det er sånn at når gutter og jenter er sammen på aktiviteter så har de ikke det i de landene så ofte, og da er det vanskeligere å inkludere de i aktiviteter (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktninger).

Det ble poengtert at der foreldre føler seg usikre på etiske valg, er det vanlig å konsultere religiøse autoritetspersoner som man har respekt for i lokalsamfunnet, og lytte til deres vurderinger. En av deltakerne forklarte for eksempel at

Så gutter kan gå på fotball og slikt, men når jenter sier at de vil, så blir det vanskelig i begynnelsen, og da spør de folk i kirken og slikt om det er greit. De spør om det er vanlig. Da tar de barna til aktiviteter (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktninger).

Samtidig reflekterte deltakerne over at man kunne finne mer konservative holdninger hos de som har vokst opp i landsbygda enn de som har vokst opp i byen. På landsbygda kan mange ha lite erfaring med den typen organiserte fritidsaktiviteter vi tenker på i denne studien.

Noen bor ikke i byen. Jeg har vokst opp i en by. Noen har kommet fra landsbygda, og da er det vanskelig for dem. De har ikke opplevd trening og slikt (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktninger).

2.3 Innganger til frivillig aktivitet

Selv om de ulike informantene har hatt noe ulike innganger til deltakelse i det norske organisasjonslivet er det allikevel noe som går igjen. Vi har derfor valgt å samle svarene i følgende kategorier: offentlige ansatte, tilrettelagte tiltak, og personer med samme landbakgrunn.

Offentlige ansatte

Blant både voksne og ungdommer med flyktningbakgrunn er det flere som forteller om offentlige ansatte som har gitt informasjon og hjulpet med praktiske ting som utfylling av skjema, påmelding og innkjøp av utstyr. Det er særlig lærere på voksenopplæringen, på mottaksskole og på barneskolen/ungdomsskolen som trekkes fram i denne sammenhengen. Dette er ofte historier om lærere som har lagt inn en ekstra innsats, som følger opp og hjelper til, utover å bare gi informasjon. En ung gutt forteller at han ba læreren om hjelp til å snakke med en fotballtrener sånn at han kunne bli registrert i klubben. Læreren gjorde dette og i tillegg kjøpte hun fotballsko og hjalp han med å komme på den første treningen. En forelder forteller at en lærer hjalp han å orientere seg i tilbudene om fritidsaktiviteter for barna, og bidro i tillegg til å fylle ut nødvendige skjema:

Når [barna] begynte på mottaksskolen så var det en lærer som kom og spurte om hvilke aktiviteter de ønsket å gå på. De spør barna i skolen og foreldrene hvordan vi kan tilrettelegge for å følge skjema og slikt. Når vi kom hit helt nye, så visste vi ingenting om hvor og hvordan. De var veldig flinke til å gi råd til meg ved at de for eksempel ser at sønnen min er veldig flink til å svømme, og da sa de at hvis han går til en klubb så kan det bli bra. (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktninger)

Det er også noen av foreldrene som nevner ansatte i flyktningetjenesten og programrådgivere, men her er det mer blandede erfaringer. To av informantene er tydelige på at de opplevde at deres programrådgivere hadde svært begrenset kunnskap om organisasjonslivet i kommunen og dermed også liten oversikt over muligheter for fritidsaktiviteter både for voksne og barn i familien.

Også foreldre med arbeidsinnvandrerbakgrunn forteller om betydningen av informasjon på skolen. Dette handler både om informasjon fra lærere, men også direkte informasjon fra organisasjonene. En mor forteller at det hadde avgjørende betydning for datterens valg at det lokale korpset kom til skolen og reklamerte:

Dattera begynte i skolekorpset og da var det via skolen. Lederen var på besøk på skolen og reklamerte litt, så hun valgte det selv. Hun var nesten den eneste i

klassen som var interessert i det. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere)

Tilrettelagte aktiviteter

Aktiviteter som er tilpasset målgruppen, som for eksempel familieaktiviteter i nærmiljøet, ferietilbud for innvandrere og en-til-en-tiltak som 'flyktningguide', er for mange med flyktningbakgrunn det første møtet med det norske organisasjonslivet. Dette blir et sted å treffe andre i samme språkgruppe og/eller i samme situasjon, noe som flere påpeker viktigheten av. Både foreldre og ungdommer med flyktningbakgrunn forteller at de den første tiden i Norge deltok i flere slike tilpassede aktiviteter, og ofte aktiviteter som omfattet hele familien. Foreldrene med flyktningbakgrunn forteller videre at barna deres i etterkant har deltatt på ulike fritidsaktiviteter som er for alle. Tidligere forskning viser at deltakelse i innvandrersamfunn eller minoritetsorganisasjoner både kan fungere som en viktig sosial arena med personer fra samme land og/eller samme kulturelle og religiøse bakgrunn og i tillegg være et springbrett videre til annen frivillig aktivitet. Sistnevnte forutsetter at minoritetsorganisasjonen har institusjonelle koblinger til andre lokalsamfunnsaktører (Ødegård et al., 2014). Vårt datamateriale viser at tilrettelagte aktiviteter innfor såkalte 'majoritetsorganisasjoner' også kan ha en funksjon som sosial arena med personer som har lignende erfaringer og samme språkbakgrunn, være en introduksjon til det norske sivilsamfunnet og over tid føre til at barn og unge i familien deltar i andre mer "universelle" fritidsaktiviteter. En mor med flyktningbakgrunn forteller at hun kort tid etter at hun kom til Norge lærte mye praktisk om det å bo i Norge gjennom å ha en flyktningguide, og mye om det norske organisasjonslivet gjennom tilrettelagte aktiviteter for hele familien. Denne kunnskapen var viktig for at både hun og barna hennes senere deltok på andre frivillige aktiviteter:

Ja, [flyktningguide] var veldig flink til å fortelle om Norge. Hun lærte meg at man må kjøpe ulltøy når det er kaldt og til barna og sånt. Jeg visste ikke om ulltøy før, så heldigvis traff jeg henne. Da begynte vi med et samarbeid med [frivillig organisasjon], så de sender informasjon hver gang de har en frivillig aktivitet i alle feriene og de tar barna med. [...] Vi var med på aktiviteter der. Alle aktivitetene får vi informasjon gjennom [frivillig organisasjon]. (Intervju forelder, flyktning)

Ungdommene forteller også om at det kan være krevende å møte opp på en aktivitet de har lyst til å begynne på, uten å kjenne noen der fra før. En gutt forklarer hvordan han hadde møtt opp på fotballtrening sammen med en venn, men så hadde denne vennen sluttet igjen, noe som gjorde hele situasjonen mye vanskeligere:

På [navn på klubb] så gikk jeg en gang, også fant jeg ut at kompisen min sluttet så var jeg veldig alene, for det var mange som var eldre enn meg, og jeg var ikke tøff nok til å starte alene på en klubb uten noen venner. (Intervju ungdom, flyktningbakgrunn).

I likhet med ungdommene i undersøkelsen erfarer også foreldregruppen at det kan være utfordrende å bli med de første gangene, både med utgangspunkt i språkutfordringer og begrensede sosiale nettverk. En av dem forteller for eksempel at:

Egentlig så var det litt vanskelig. Jeg var ikke så god på norsk og visste ikke helt hvordan jeg skulle si hei til andre, eller at det er mange misforståelser. Ting trenger tid, som man sier. Det er stor forskjell fra begynnelsen da jeg bodde på [navn på sted], på mine første året. Men nå kjenner jeg alle i området, som jeg for eksempel treffer på gaten, på butikken og på skolen og slikt. Når jeg treffer noen nå si sier vi hei med en gang og havner i en samtale hvor vi snakker om barna eller andre ting. I begynnelsen så var de litt skeptisk og det var vanskelig for meg, men heldigvis traff jeg hyggelige mennesker hele tiden. (Fokusgruppe foreldre, flyktninger).

Som hos alle oss andre er det individuelle forskjeller som spiller inn her, der noen er mer sosialt anlagte enn andre. En av foreldrene reflekterte over seg selv på denne måten:

Jeg hadde litt det samme problemet med å møte norske foreldre, mest på grunn av språk. Men det har også med alder å gjøre. Jeg er [10–15 år eldre enn de andre foreldrene]. Jeg er kanskje ikke så god på small talk. Vi snakker om været og slikt, men jeg prøver å være sosial, men det er ikke min sterke side. (Fokusgruppe foreldre, arbeidsinnvandrere).

Det kan dermed fremstå som fornuftig å vurdere en aktivitetsguide-lignende ordning også for foreldre, slik at de kan få nødvendig informasjon om forventninger og hvordan ting gjøres, og samtidig ha en sosial støttespiller hvis det virker overveldende å skulle bli kjent med mange nye mennesker på en gang.

Personer fra samme landbakgrunn

Flere tidligere studier på frivillige organisasjoners rolle i integreringsprosesser har trukket frem betydningen av enkeltpersoner som har en fot innenfor både minoritetsmiljøer og majoritetsmiljøer og dermed kan fungere som en såkalt brobygger eller kulturfolk. Slike 'brobyggere' kan spille en viktig rolle når det gjelder å øke tilliten til det norske sivilsamfunnet (Espgren et al, 2022:90), men også når det gjelder å skape gjensidig tillit mellom ulike miljøer (Winsvold et al., 2017). Det å få informasjon om frivillige aktiviteter gjennom andre fra samme landgruppe eller språkgruppe har også hatt stor betydning for mange informanter i denne studien. Foreldre med arbeidsinnvandrerbakgrunn forteller at de gjennom kjente fra egen landgruppe fikk kjennskap til ulike konkrete fritidstilbud, og hjelp til finne oversikter over tilbud i kommunen på nettsider og på sosiale medier. Dette kan være særlig viktig for denne gruppen da de faller utenfor det kommunale kvalifiserings- og integreringstilbudet som personer med flyktningbakgrunn har rett og plikt til å delta i. Men også blant informantene med flyktningbakgrunn blir betydningen av informasjon fra eget nettverk, gjerne i kombinasjon med hjelp fra offentlige ansatte, trukket fram. En gutt forteller dette om sin yngre brors inngang til en fritidsaktivitet:

Han har mange venner fra [hjemlandet] i samme klasse, og de er naboer av oss. Vi bor i en blokk på [navn på mindre tettsted] og de bor en dør borte fra oss. De har bodd i Norge i 6–7 år og han gutten går i hans klasse og han fortalte det til oss. Skolen har hjulpet han å begynne, fikk han inn på et lag og da begynte han på fotball. (Intervju ungdom, flyktningbakgrunn)

2.4 Inkludering via aktiviteter?

Aktiviteter bidrar til sosial inkludering

Både foreldre og unge som deltok i fokusgruppene og de individuelle intervjuene trakk frem en hel del inkluderende sider ved deltakelse i fritidsaktiviteter. Foreldrene forteller at de opplever at aktiviteter er positivt for både psykisk og fysisk helse, og at de blir bekymret for barn og unge som sitter mye hjemme og bare er sosiale via skjerm. Dette samsvarer med annen forskning på digitalt foreldreskap som viser at foreldre i Norge generelt er bekymret for barns økende skjermbruk og stillesitting (Elvestad et al., 2021; Egeland et al., 2021). Flere av ungdommene forteller om foreldre som er oppgitt over at de selv og søsken sitter hjemme på mobilen, og som derfor prøver å oppmuntre dem til å være med på ulike aktiviteter. Ungdommene selv forteller også om hvordan deltakelse i aktiviteter kan ha gjensidig positiv innvirkning på psykisk og fysisk helse. En gutt med flyktningbakgrunn uttrykker disse sammenhengene på denne måten:

Det er bedre å gjøre noe istedenfor å sitte hjemme. Selv om [navn på kampsport] ikke hadde mye bevegelse, så var det bedre å ha noe. Man var også en del av et miljø, en gruppe som man kunne være med istedenfor å bare sitte hjemme å ikke gjøre noe. (Intervju ungdom, flyktning)

En annen gutt, også han med flyktningbakgrunn, formulerer det slik:

Jeg liker fotball. Jeg gjør noe jeg vil gjøre. Når jeg møter andre så er det godt for meg og for helsen min. (Intervju ungdom, flyktning)

Foreldrene trekker spesifikt frem sosial kontakt og lek med andre barn og unge som gode integreringserfaringer med organiserte fritidsaktiviteter, spesielt der disse ledes av trygge voksne med bevisste forhold til inkludering og miljøskaping:

Jeg tror det er bra for kroppen, hjernen og andre ting. Det andre er at man blir mer sosial med området. For eksempel venner på skolen, på gaten og man blir mer sosial som person. For eksempel vi som kom hit, det var et annet språk, en annen kultur. Vi blir litt sjenerte og vil ikke ha kontakt med andre fordi det er vanskelig i starten. Aktivitetene gjør at det blir flere muligheter for å snakke med andre, leke og blir mer integrert med andre barn. (Fokusgruppe foreldre, flyktninger).

En av de polske foreldrene fortalte at fritidsaktiviteter også var en viktig tilleggsarena for inkludering der man for eksempel slet med klassemiljøet:

Det ble mye baksnakking i klassen, jente-grupper, og de har satt inn tiltak for å hjelpe disse jentene og løse opp sine problemer, men vi ser at det er et helt annet miljø på disse aktivitetene. I skolekorpset er det nulltoleranse for baksnakking, og de passer veldig godt på barna. Det er et veldig varmt klima blant barn og de er fra forskjellige skoler og forskjellig alder. Så jeg er veldig glad for at hun har et annet alternativ å gå til. At hun ikke bare er avhengig av de jentene hun har i klassen sin. (Fokusgruppe foreldre, arbeidsinnvandrere).

Også de unge deltakerne i undersøkelsen fortalte om positive inkluderingserfaringer fra organiserte

fritidsaktiviteter. Det å møte nye mennesker og få en anledning til å snakke og lære bedre norsk ble trukket frem av flere. Som en av dem med flyktningbakgrunn uttrykte det: «Jeg vil si at de ga meg en mulighet til å møte andre folk og lære språket enda raskere. Det er favoritt-tingen min».

I noen tilfeller fortelles det om at det har vært behov for å bytte aktiviteter for å komme inn i et mer inkluderende miljø. En av ungdommene med flyktningbakgrunn fortalte for eksempel at:

Jeg holdt på med fotball først, da var jeg i 5. klasse. Så ble jeg ikke så inkludert på banen, mest fordi jeg var den nye gutten og ingen ville spille med han. Jeg var ikke venn med så mange der. Så sluttet jeg etter tre eller to måneder, også ville jeg prøve noe som de eldre brødrene mine gikk på, og det var hest. Så prøvde jeg det og det var «love at first sight». Så har jeg holdt på med det siden. Så har jeg en ridelærer. Når jeg begynte i 8.ende, så begynte jeg å få fast jobb og har jeg jobbet siden, og holdt på med hest siden 5. klasse. (Intervju, ungdom, flyktningbakgrunn).

Når vi spør om hva som skal til for at han fortsetter i stallen, forteller han at det primært handler om det sosiale miljøet:

Det er miljøet med hvordan folk behandler deg og motsatt. I stallen så passer alle på hverandre og at man har det bra. I motsetning til fotballbanen som jeg har merket, der er det litt hardt kjør og sånt [fokus på å vinne kamper]. I stallen er det litt bedre, om man har hatt en fin dag og slikt, det spør folk hverandre om. (Intervju, ungdom med flyktningbakgrunn).

Det er også noen av foreldrene som fremhever at innvanderers deltakelse i sivilsamfunnet også kan ha betydning for holdninger i majoritetsbefolkningen. En far som selv har kommet til Norge som flyktning mener at barn, unge og voksnes deltakelse også kan bidra til å bryte ned fordommer:

Det er veldig viktig å bygge gode relasjoner, men for å bygge gode relasjoner så er det norske samfunnet litt skeptisk. De trenger å bli oppmuntret av å se at vi vil være med å delta i dette positive samfunnet.

Utfordringer for sosial inkludering

Den unge flyktningen i eksempelet ovenfor opplevde utfordringene med sosial inkludering i fotballen som diskriminerende, og fremhevet at treneren var inkluderende, men lagspillerne var ikke det.

Det var ikke gøy. Det var først og fremst diskriminerende. Først så følte jeg, fordi jeg kunne spille fotball, men jeg var ikke den beste. Jeg var nesten like god som de, men at jeg var ny på skolen skal ikke gjøre at jeg ikke kan spille for eksempel. Man skal fortsatt inkludere like mange. Eller alle, uansett om de har gått på skolen eller hvor de er fra. (Intervju ungdom, flyktningbakgrunn).

Tidligere forskning har vist at opplæring i forebygging av eller håndtering av diskriminering er relativt begrenset i norsk idrett (Kristiansen & Sonne, 2021). To av tre særforbund har ikke gjennomført noen form for opplæring, og konsekvensene av dette mønsteret er at idretten risikerer å bli bidragsytere til sosial ekskludering og diskriminering i stedet for å bidra til sosial inkludering. Vår

undersøkelse antyder at det antageligvis ikke vil være nok å gi trenere opplæring, ettersom holdningene også må forplante seg hos de øvrige deltakerne i aktivitetene også.

Mange av de andre ungdommene og foreldrene i undersøkelsen fortalte om utfordringer med å bli sosialt inkludert i fritidsaktiviteter. En av ungdommene med flyktningbakgrunn fortalte for eksempel en lignende historie om hvordan voksne i en ungdomsklubb hadde forsøkt å være inkluderende, uten at de andre ungdommene i klubben fulgte opp: «De prøvde å hjelpe meg å bli kjent med norske ungdommer, men jeg ble ikke så inkludert». Ved et annet aktivitetstilbud møtte han imidlertid andre som «opplever det samme som meg. Det var samme som jeg opplever, og de vet hvordan jeg har det.» Dette bidro til langt bedre inkludering i denne aktiviteten.

Foreldrene på sin side forteller også om erfaringer med at barna sine har opplevd å ikke bli inkludert i det sosiale miljøet, og om sitt eget engasjement for å finne passende, inkluderende fritidsaktiviteter for sine barn og unge. Dette kan også medføre en viss uttesting av aktiviteter underveis. En av dem fortalte for eksempel at:

Med speidergruppen så ville jeg at sønnen min skulle begynne. Vi hadde snakket mye om det tidligere, mye fordi det var en aktivitet jeg gjorde når jeg var liten. Jeg tenkte at det kunne være en ting som mine barn kunne fortsette med. Han begynte, men det var noen utfordringer for han kjenner ingen barn her. På grunn av det stresset han har med språk og å snakke med andre barn, så lot vi det bare dø ut. Men vi skal forsøke å finne en aktivitet hvor han kan være mer sosial. (Fokusgruppe foreldre, arbeidsinnvandrere).

Dette antyder at et fokus på rekruttering av flere innvandrerbarn til fritidsaktiviteter også må innebære et fokus på hvordan man kan legge til rette for å beholde dem i disse aktivitetene.

Foreldreinkludering

Vi spurte også foreldrene om i hvilken grad de selv er inkludert i barnas fritidsaktiviteter. Som vi så i kapittelet om foreldremedvirkning, kan mange foreldre ha andre forventninger til sin egen rolle i denne sammenhengen, og være mindre tilbøyelige til å bruke mye tid på oppfølging av sine barns fritidsaktiviteter. Det innebærer at det er et behov for at trenere eller andre foreldre bidrar til å engasjere foreldrene i aktivitetene. Men det er ikke alltid dette er tilfellet. Vi spurte for eksempel en av foreldrene om hun hadde blitt spurt om hun ville være med på felles kjøring til fotballkamper der hennes barn deltok:

Nei, egentlig ikke. Det husker ikke de. De spurte bare om de skulle kjøre barna. Nei, egentlig ikke. Jeg vet ikke hvorfor. Jeg har heller ikke spurt de. Når jeg treffer noen og de kjører, så blir jeg fornøyd, og at jeg kan gjøre mine oppgaver. Jeg har ikke spurt selv, når jeg ser noen andre kjøre. (Intervju forelder, flyktning).

Samtidig fortalte denne forelderen om positive erfaringer fra en annen fritidsaktivitet der hun hadde blitt invitert med på dugnad. Dette ga en anledning til å bli kjent med de andre foreldrene, «og hvis det er noe jeg lurer på så tørr jeg å spørre. Hver gang jeg ser noen norske, så tenker jeg at den personen kan jeg spørre om hva ting betyr og hva jeg kan gjøre. Man lærer mange ting når man er med».

Flere foreldre i begge informantgruppene fremhever at det kan være mye dugnader, men de gir positive erfaringer:

For eksempel så har skolekorpset ansvar for dugnad hver høst, de arrangerer en høstmesse. Det er ikke spørsmål om foreldrene skal delta, men det foreligger forventninger om at foreldre skal delta. Det kan være små ting, men de fleste bør dukke opp. Jeg var med på en dugnad for to år siden og måtte plutselig stå å selge mat til masse, masse folk, men jeg ble kjent med de fleste foreldrene. Etter dugnaden har kontakten blitt mye bedre. På håndball var det mye lettere for det var bare å stå i kiosken, så det kan ikke sammenlignes. Etter to-tre timer i kafe, så ble jeg kjent med de fleste foreldrene. Så man må rett og slett ut av sin komfortsone og gjøre ting for sine barn, og da blir man inkludert. Men det handler om kulturforskjell. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere).

Foreldrene trekker frem at deltakelse i for eksempel dugnader er viktig for klubbene for å samle inn penger til aktivitetene, samtidig som at de selv får sosiale inkluderingsmuligheter, og til å snakke og lære seg norsk:

Jeg tror også det er veldig bra, og veldig viktig å ha dugnad. Foreldrene tenker på barna, og det er bra. Vi tenker på hvordan vi skal lage mange aktiviteter og da trenger vi penger. Staten hjelper kanskje med litt, men staten gjør ikke alt fordi vi foreldre også må bidra. Det er små ting, men det er veldig viktig for samfunnet, for barna og oss. Også for å bli integrert, for å snakke og bli flinke på språket. Vi treffer mange nye folk og kanskje vi blir venner også. (Fokusgruppe foreldre, flyktninger).

Blant foreldre med arbeidsinnvandrerbakgrunn var det enighet i at de ikke opplever at det er så stor forskjell på deltakelse i fritidsaktiviteter mellom deres barn og andre barn i Norge, men det er derimot ingen av foreldrene i denne undersøkelsen som selv bidrar som ledere eller trenere i frivillige aktiviteter. Dette blir blant annet forklart med at de ikke selv vokste opp med foreldre som trener og ledere, og at de ikke føler at de har nødvendig kompetanse til å bidra.

2.5 Opplevelser av barrierer

I datamaterialet vårt kom det fram flere opplevelser av barrierer for deltakelse. Noen av disse har vi allerede nevnt i de tidligere kapitlene. Her vil vi rette oppmerksomheten mot noen av de opplevde barrierene som ble nevnt av flere av informantene våre. Vi har valgt å kategorisere disse under følgende overskrifter: Kostnader, informasjon, praktiske barrierer, kulturelle barrierer og å være nye foreldre i Norge.

Kostnader

Det er en kjent utfordring at kostnader i forbindelse med fritidsaktiviteter kan utgjøre en barriere for deltakelse. En evaluering av Fritidskortordningen fra 2022 viser til at barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter er nært knyttet til de sosioøkonomiske ressursene deres foreldre besitter. Sosioøkonomiske ressurser inkluderer inntekt, eiendom, formue, utdanningsnivå, kunnskap og

ferdigheter, samt sosiale nettverk og forbindelser (Arnesen et al., 2022). Samme studie viser til andre rapporter hvor det påpekes at barn og unge som vokser opp i familier med høy sosioøkonomisk status engasjerer seg i større grad i organiserte fritidsaktiviteter sammenlignet med de som kommer fra hjem med lav sosioøkonomisk status (Jacobsen et al., 2021; Bakken et al., 2016). I intervjuene vi har foretatt utdypes dette videre ved at både barn og foreldre forteller om konkrete opplevelser der kostnader ble et hinder for deltakelse i frivillige organisasjoner. I fokusgruppeintervjuet med foreldre med arbeidsinnvandrerbakgrunn er det flere som nevner at det oppleves skambelagt og stigmatiserende å be om økonomisk hjelp. Selv om noen forteller at de i den første tiden de bodde i Norge var vanskelig å klare å betale for fritidsaktiviteter, valgte de bevisst å ikke søke om støtte selv om de fikk informasjon om at dette var mulig. Flere mener at dette til dels er kulturelt betinget:

Jeg tror det er vår kultur, at vi er for stolte til å tørre å spørre om hjelp. Folk kan dømmes og derfor tenker de at det er bedre å ikke spørre om hjelp for da vil folk tenke at man ikke klarer å ta vare på barn. Så det kan være en faktor. Jeg er enig i at det er få polske som vil spørre om hjelp og det er ikke vår kultur å spørre. Det er ikke vanlig. (Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere)

En jente forteller at det var vanskelig for henne å få konkret informasjon om hvor mye en aktivitet kostet på forhånd. Dette gjorde det vanskelig å igjen informere foreldre om konsekvensene av deltakelse, noe som til slutt førte til at hun valgte å ikke begynne i aktiviteten:

Ja, jeg kjenner en jente, og hun går på håndballklubb. Jeg ble kjent med den klubben på grunn av henne. Hun sa at jeg skulle bli med henne, men jeg var ny. Det koster kanskje og jeg forstår ikke hvordan man blir med, så jeg sa at jeg kanskje blir med senere. (Intervju ungdom, flyktning)

En mor med flyktningbakgrunn forteller at det oppleves såpass komplisert og byråkratisk å søke om økonomisk støtte fra NAV og det offentlige. Dette handler blant annet om at det kan være vanskelig å få oversikt over hvordan de ulike støtteordningene påvirker hverandre, og at det derfor er vanskelig å skjønne hva som lønner seg. Hun velger av den grunn å se etter andre løsninger, og dersom hun søker om økonomisk støtte velger hun heller andre aktører som for eksempel frivillige organisasjoner:

Men du vet når man søker på NAV, så regner de alt man har, de regner og minuser de. Jeg likte ikke hver gang de gjorde det, så jeg orket ikke å gå til NAV. Jeg søker enten hos [frivillig organisasjon] eller gjør det selv. Jeg har ikke tid til NAV. (Intervju foreldre, flyktning)

Den samme moren forteller at hun bare det siste året har fått informasjon om en ordning i kommunen hvor hun kunne søke støtte for utstyr til barnas fritidsaktiviteter. Dette kjente hun ikke til tidligere, selv om hun har bodd lenge i Norge og hele tiden har vært innenfor gruppen som kan motta slik støtte:

I år fikk jeg vite at jeg kunne søke og få inntil 10.000 kr av kommunen for hvert barn som er med i aktivitet. Så i år kunne jeg søke om utstyr for [navn på barn]. Tenk etter 20 år i Norge fant jeg ut av det. (Intervju foreldre, flyktning)

Sitatene over viser noe av utfordringene innvandrerfamilier med lavinntekt kan ha når det gjelder å få oversikt over hva aktiviteter koster, hvilke muligheter man har til å få støtte, og hvordan de ulike støtteordningene påvirker hverandre.

Informasjon – herunder digitalt utenforskap som utfordring

Det informantene våre trekker fram som den største barrieren for deltakelse i frivillige organisasjoner handler om informasjon, eller mangel på sådan. Dette handler både om svake norskerferdigheter og dermed utfordringer med å forstå både muntlige og skriftlige beskjeder, men ikke minst utfordringer med å finne ut hvor informasjonen blir gitt og det å orientere seg på ulike digitale plattformer. Flere foreldre forteller at de første årene de bodde i Norge var det barna som hadde kontroll på når og hvor de skulle møte til aktivitet. Foreldrene sier blant annet: «Mine barn er veldig flinke. De sa at de har trening i morgen og at de har kamp i morgen og slikt». Andre forteller også at det tidligere var barna som først og fremst hadde kontroll på de ulike appene der informasjonen ble gitt: I tillegg sjekker barna hele tiden appen på telefonene min. Barna melder seg på ofte, om at de vil være med på kamper eller at de ikke vil det.

Det at mange foreldre forteller at det er barna som i en tidlig fase har tilgang til den informasjonen som sendes ut, har nødvendigvis også implikasjoner for foreldrenes mulighet til å engasjere seg i barnas aktivitet. I tillegg er det også noen av ungdommene vi har intervjuet som forteller om utfordringer med å finne ut hvor de kan finne informasjon. En jente forteller at hun måtte spørre læreren for å få vite når og hvor hun skulle møte på ungdomsklubben:

På ungdomsskolen så sa læreren at det fantes en ungdomsklubb som jeg kunne prøve. Det var ikke på sms, men noen ganger så måtte jeg gå til læreren å spørre om hvor og når de har åpent og slikt. (Intervju ungdom, flyktningbakgrunn)

Forskning har vist at skiller i sosial og politisk deltakelse ofte reproduseres gjennom digitale medier, med viktige implikasjoner for medborgerskap, demokrati og deltakelse (Eimhjellen & Ljunggren, 2017; Helsper, 2021). Innvandrergrupper rapporterer i den sammenheng betydelig svakere generelle digitale ferdigheter enn andre i befolkningen (Le et al., 2021). Det å ta i bruk nye digitale teknologier er med andre ord ikke like enkelt for alle, og spørsmålet om hvordan man kan tilpasse brukergrensesnitt, yte brukerstøtte og motivere ulike grupper til å ta i bruk denne teknologien, står derfor sentralt (Lighthart et al., 2016; Guribye & Erdvik, 2022).

En av foreldrene forteller at det kan være vanskelig å skjønne hva som skrives på ulike digitale plattformer: Han viser da blant annet til at mange har en tendens til å skrive mer uformelt og på dialekt når de skriver på sosiale medier: «De skriver mest dialekt. Jeg lurte ofte på om de egentlig skriver på norsk, for jeg forstår ingenting». Andre foreldre forteller om generelle utfordringer med å holde seg oppdatert på informasjon som legges ut på ulike digitale plattformer som Facebook og Spond. Dette handler tildels om språk og det å finne seg til rette i en ny hverdag i et nytt land, men også om nye og ukjente kommunikasjonsplattformer.

Intervjuer: Er det noe du tenker at har vært litt vanskelig

Forelder Ja, det er vanskelig å følge gjennom nett.

Intervjuer: Ja, på alle digitale flater?

Forelder: Ja, de gir informasjon på nettet om klokkeslett, kamp og slikt. I tillegg til at jeg ikke har språk og må gjøre egen skole og sånne ting, så det var veldig tungt. (Intervju forelder, flyktning)

En av foreldrene med flyktningbakgrunn mener at det hadde vært en god ide å supplere digital informasjon med mer direkte informasjon, enten direkte eller via telefon, når foreldre er nye i Norge. Han mener at dette kunne betydd mye for foreldreinvolvering, og for å sikre at barna møter opp til riktig tid og sted og med riktig utstyr:

Ja, hvis man ikke har nok språk, så er det lettere om de sender en egen melding til den personen på SMS eller andre plasser. Da kan man ringe og fortelle. Hvis man snakker litt engelsk, så kan man fortelle det på engelsk. Også snakke litt sakte, slik at man forstår. Istedenfor å sende på Facebook, også blir barna triste om det var en aktivitet de ikke fikk med seg. Det kunne ha blitt bedre. (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktning)

For å forebygge digitalt utenforskap kan det derfor være en ide å tenke supplerende informasjon, enten direkte eller via telefon, og i tillegg være kritisk til hvordan man bruker digitale plattformer. FN betrakter E-deltakelse (E-participation) som en hjørnestein for inkluderende myndigheter, og har utviklet en E-participation index for å måle bruk av nettbaserte tjenester for å dele informasjon med innbyggere; nettbasert interaksjon med interessenter; og nettbasert engasjement i beslutningsprosesser. Den siste målingen fra 2020 viser at Norge er rangert som nummer 13, svakest av de nordiske landene, med Danmark rangert på førsteplass (FN, 2022). Vår undersøkelse understreker også behovet for å tilpasse digitale informasjonsstrømmer på måter som gjør at vi unngår reprodusering av sosial ulikhet på det digitale området.

Praktiske utfordringer

Det er flere foreldre som forteller om utfordringer med logistikk, særlig knyttet til det å ikke ha bil. En mor som bor i en større by, og som er alene med tre barn, forteller at hun måtte ta med seg alle tre barna når hun skulle hjelpe det ene barnet å komme på en aktivitet. Hun beskriver videre hvor utfordrende det var for henne å klare å følge barna til aktiviteter når hun var avhengig av å ta med alle sammen på kollektivtransport, i tillegg til at hun selv også hadde hektiske dager:

Det var veldig vanskelig. Jeg hadde ikke bil, så hvis en skulle på aktivitet, så måtte jeg dra med alle tre. Hvis en er ferdig veldig sent, så måtte jeg bli med dem. Da var det ingen som kunne passe barna hjemme. [...] I begynnelsen når de gikk på karate, da var jeg med dem. De var ikke trygg nok til å gå med noen andre, så jeg måtte bli med. [...] Ja, og når aktiviteten er ferdig, så kommer kanskje bussen sent, og det er kaldt. Det er ikke lett. Skole også, jeg går på skole. Barna går på aktivitet i tillegg. Det var veldig sent, og vi måtte kjøpe boller eller noe billig mat, fordi vi ikke hadde tid til å lage mat hjemme. Vi hadde ikke ordentlig middag, vi tok det til helgene. Eller de dagene som ikke hadde aktiviteter. (Intervju forelder, flyktning)

Mange foreldre forteller også at de har fått hjelp til transport av andre foreldre, men at det noen ganger kan oppleves vanskelig at det er de samme personene som alltid hjelper. En mor etterlyser derfor noe mer organisert kjørehjelp, sånn at det ikke blir for stor belastning på de som alltid stiller opp på eget initiativ. Som nevnt tidligere er det ingen av foreldrene vi intervjuet som forteller at de selv har blitt spurt om de også ønsker å sitte på når noen andre kjører barna deres til trening og kamp. Det er også flere av ungdommene som forteller at foreldrene deres har helseutfordringer, og at det derfor hadde hatt stor betydning for deres mulighet til å følge opp aktiviteter dersom de hadde fått hjelp til transport.

Studien vår viser dermed betydningen av praktisk kjørebistand, og at dette gjerne organiseres slik at det både er forutsigbart, mindre belastende for de som allikevel gjør dette på eget initiativ og mindre sårbart dersom de som ofte gjør det plutselig ikke kan. I tillegg kan det være fornuftig å vurdere ordninger der også foreldre blir involvert i felleskjøring. På denne måte kan foreldre få mulighet til å følge opp sitt eget barn, og i tillegg mulighet til å delta i foreldrefelleskapet på tribunen/sidelinjen og dermed bli kjent med foreldrene til barnas venner og bekjente. En annen mulighet er mer fleksible transportordninger. På Tromøy i Arendal har Tromøy Frivilligsentral og lokalsamfunnet over tid jobbet for å utvikle en transportløsning med minibuss som både begrenser personbiltransport på de smale veiene på øya, og som forebygger utenforskap til fritidsaktiviteter hos barn, ungdom og eldre som opplever transportutfordringer (Erdvik & Guribye, 2021).

Kulturelle barrierer

Det vi her har valgt å kalle kulturelle barrierer handler både om kultur og religion. I tillegg kommer det også fram en tydelig kjønnsdimensjon i vårt datamateriale. Blant både foreldre og ungdommer med flyktningbakgrunn er det flere som forteller at de kjenner til utfordringer for jenter når det gjelder å delta i frivillige aktiviteter (både idrettsaktiviteter og andre fritidsaktiviteter). Som vi har nevnt i kapitlet om forventninger/erfaringer fra hjemlandet handler dette ofte om kjønnsrollemønstre i hjemlandet der jenter ofte har mer ansvar hjemme. I tillegg handler det om usikkerhet knyttet til aktiviteter der gutter og jenter er sammen, og for noen handler det også om manglende erfaringer med jenter og fritidsaktiviteter.

Ungdommene med flyktningbakgrunn forteller også om opplevelser hvor religiøse uttrykk eller forventninger til oppførsel gjør det vanskelig for noen å delta på fritidsaktiviteter. En gutt forteller at han kjenner til situasjoner der jenter med hijab blir mobbet når de er med i aktiviteter, og han tror at dette kan være en årsak til at de ikke ønsker å være med. En jente som tidligere deltok i en ungdomsklubb forteller at det etter hvert ble så mye fokus på kjærester, at hun valgte å slutte å gå der:

Jeg likte ikke det. Det var gøy, men ungdommer der er litt avhengig av ting som, jeg er ikke så glad i kjærester og slikt. I min kultur er det ikke så greit å være med på slikt. Det er ikke bra i min kultur, så jeg er uvant med det, og jeg likte ikke det. (Intervju ungdom flyktningbakgrunn)

Men også her er det stor variasjon. En far med flyktningbakgrunn forteller at datteren hans spiller fotball sammen med gutter, og at han opplever stor trygghet rundt dette.

Hun spiller med guttene og det går helt greit. Det var litt det jeg snakket om at man blir integrert i dette samfunnet. Jeg har blitt kjent med hele området på [tettsted]. Jentene de leker med fotballaget og det er en veldig stor trygghet. Hvis jeg skal tenke negativt rundt alle møtene så blir det veldig vanskelig for meg. Men hvis jeg tenker positivt om det så blir det mer behagelig for meg og min familie og i tillegg mine barn. (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktning)

En far forteller at i noen tilfeller kan det som av og til oppfattes som barriere knyttet til kjønn, i like stor grad handle om kultur. Som eksempel trekker han fram dette med at mange kan oppleve at det er vanskelig å dusje sammen med andre, uavhengig av kjønn.

Egentlig begge kjønn, jenter mer enn gutter, men også gutter. De vil for eksempel at de ikke skal gå på svømming fordi de har hørt at læreren sier til barn at de må gå og dusje uten klær og de har ikke private rom for å dusje. For eksempel, min sønn, så har jeg sagt at min sønn vil dusje og bytte klær og slikt, men noen er bekymret for det. De er litt bekymret for at treneren skal si at de skal dusje her og der. (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktning)

Det som kommer fram her speiler i stor grad det som skjer i den offentlige norske grunnskolen generelt, der flere barn og ungdommer har blitt mer skeptiske til å dusje sammen med andre etter gymtimer og svømmetimer (Moen et al, 2018). Hvorvidt det er en forskjell i holdninger til dusjing i skoletiden (eller i forbindelse med fritidsaktiviteter) mellom innvandrereforeldre og foreldre i Norge for øvrig, har vi ikke informasjon om.

En annen far forteller at han er bekymret for at sønnen hans skal begynne å drikke alkohol og/eller begynne med narkotika nå som han er tenåring, og at han derfor ønsker at han skal fortsette med frivillige aktiviteter. Han opplever også at det i noen tilfeller kan være vanskelig å skjønne om de miljøene sønnen får gjennom de ulike aktiviteter han deltar i, er det han som far definerer som gode miljøer:

Nå begynner sønnen min å bli 14 år. De er i en litt spesiell alder. Jeg som er opptatt av religion og er veldig opptatt av min sønn og hvordan jeg kan holde han borte fra å ikke drikke alkohol for eksempel. Hvordan han ikke gjør noen feil, og ikke skal prøve hasj. Jeg tenkte kanskje at han med andre barn går sammen og prøver slike ting, og deretter kommer til meg og sier, pappa jeg vil kjøpe hasj. Det er vi litt skeptiske til. Vi må se hvordan vi kan få han til å gå til aktiviteter, bli godt integrert og fornuftig for samfunnet, men at de ikke gjør noe som ikke er greit i religionen. (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktning)

Han fortsetter med å foreslå at organisasjonene/klubbene kan ha foreldremøter hvor de tar opp slike tema. Han påpeker at dette er bekymringer som gjelder alle foreldre, og han mener at slike møter dermed kan være samlende og bidra til både diskusjon og forståelse:

Jeg tror trenerne og organisasjonen må organisere flere møter med foreldrene med informasjon om disse temaene. Da blir foreldrene tryggere rundt dette. Alkohol eller andre ting, det er en stor utfordring, ikke bare for innvandrere, men for andre barn også.

Å være nye foreldre i Norge

Det å være ny i Norge kan i seg selv være en barriere for at foreldre bidrar i barn og unges fritidsaktiviteter. Dette handler om noe av det vi har nevnt tidligere, at det å sette seg inn i en ny foreldrerolle i tillegg til å lære seg språk og starte på skole og/eller i ny jobb er svært krevende i seg selv. Mange opplever derfor at det er liten tid igjen til å følge opp barnas aktiviteter:

*Jeg vil også legge til at de fleste polske foreldre jobber mye og det er vanskelig å gjøre alle disse tingene, å bake og delta når man har jobb hundre prosent. Det er også en hindring, og vi som polske foreldre vi jobber veldig mye og det føler jeg er en utfordring. Jeg har jo også vanskeligheter med å tilpasse meg, når jeg har en jobb hvor jeg jobber 7 dager i uken nesten. For å delta, så jobber jeg også i frivilligheten, men for å bidra mer i dette så er det vanskelig for meg. Men jeg tror det er veldig slitsomt for folk som jobber 100 prosent.
(Fokusgruppeintervju foreldre, arbeidsinnvandrere)*

I tillegg kan det ta tid å lære seg hva frivillige organisasjoner i Norge forventer av foreldreoppfølging. Arbeidsinnvandrere fra Polen forteller at deres erfaringer med frivillige aktiviteter i Polen, som de opplever som svært profesjonelle og med et stort fokus på prestasjoner, kan være en barriere for å selv bidra som trenere og ledere. Når det gjelder dugnader som loddsalg og salg av andre produkter kan det også være en barriere at man har lite nettverk, og at de du kjenner fra samme landgruppe ikke har samme holdning til det å betale noe ekstra for produkter for å være med å støtte frivillig arbeid. En mor med flyktningbakgrunn beskriver det slik:

Jeg selger mest til norske venner. Mange av de eritreiske sier at det er dyrt, og de har ikke økonomi til å kjøpe. Så jeg selger ikke til noen fra Eritrea. Mest til de norske. Jeg selger også til de som har fast jobb og sånne ting. Det er mest de norske som kjøper fra oss. (Intervju foreldre, flyktningbakgrunn)

En annen utfordring som trekkes fram er dette at man i noen tilfeller må betale inn beløpet for de solgte produktene til klubben/organisasjonen før man selv får innbetalingen fra de som har kjøpt produktet. En foreldre med flyktningbakgrunn forteller at dette er svært vanskelig for henne og at hun av og til må låne penger for å få betalt inn til klubben før fristen: "Da er det vanskelig å betale, for da må jeg betale først, også får jeg penger etterpå. Da er det av og til tungt å betale når jeg ikke har nok inntekt."

Foreldrene vi har intervjuet forteller også om svært ulike ordninger for slike salgsdugnader. Noen får beskjed om hvor mye de må selge, mens andre får beskjed om at de bare må prøve å selge så de klarer. I en rapport fra Norges Idrettshøyskole (Espedalen et al., 2021) vises det også til at minoritetsforeldre kan oppleve salgsdugnader som fremmed, og at det kan være en utfordring for familier med dårlig råd (både majoritets- og minoritetsfamilier) at de ender opp med å måtte kjøpe ut varere de verken trenger eller har råd til. Studien vår viser dermed betydningen av at organisasjoner har ordninger for salgsdugnader som ivaretar at noen foreldre har mindre nettverk og mindre mulighet til å kjøpe ut produkter. I tillegg er det viktig at det informeres om slike ordninger slik at det når de som trenger informasjonen.

2.6 Tilrettelegging for å trygge foreldre og barn

Direkte dialog

Blant det som ble trukket fram som viktig for å trygge foreldre handlet mye om en-til-en dialog. Flere foreldre fortalte om opplevelser hvor trenere eller andre ledere uoppfordret spurte dem om de ønsket noen spesielle tilrettelegginger knyttet til religion. Samtlige som fortalte om dette opplevde det som svært positivt. De to sitatene under, som handler om to ulike trenere/ledere, sier begge noe om dette:

Ja, han kjenner til at vi er muslimer og å tilrettelegge mat for eksempel. Sånn pizza uten.. Uten bacon. Han husker, jeg trenger ikke å skrive det ned (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktninger)

Og for eksempel når man har veldig respekt for religion. For eksempel når barna skal reise til Danmark så snakker treneren med meg om hva han spiser, når han spiser, om han ber eller ikke. Det er masse ting og han [treneren] er veldig opptatt av å hjelpe og forstå dette. Han respekterer det, og jeg er veldig fornøyd med det. [...] Bare etter 1 eller 2 minutter etter jeg har snakket med han så føles det mer trygt. Når han snakker med meg om regler og møter meg med forståelse blir det mer trygt. Han spør oss om hva barnet skal spise, når han skal sove og liknende (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktninger)

Det er også flere foreldre med flyktningbakgrunn som snakker om at betydningen av at noen fra ulike frivillige organisasjoner kommer og informerer om aktivitetene sine på voksenopplæringen. Dette handler blant annet om tilrettelagte aktiviteter, som for flere ble et springbrett til andre frivillige aktiviteter. Som nevnt i avsnittet om innganger til frivillig aktivitet, er det også flere av ungdommene som trekker fram skolen som en viktig arena for informasjon om frivillig aktivitet – og lærere som viktige informanter og tilretteleggere. En ungdom med flyktningbakgrunn kunne også ønske at noen som representerer organisasjonene kunne komme på skolen og fortelle litt mer om hva det innebærer å være med.

Kanskje en fra klubben kunne kommet og snakket med meg, hvordan den personen opplever aktiviteten og hvordan man kan melde seg på aktivitetene. Kanskje klubbene kan komme og snakke med ungdomsskolene om aktiviteten. Kanskje de kan kjenne litt på opplevelsen av den personen og vurderer å være med som følger av det. (Intervju ungdom, flyktningbakgrunn)

Sitatet over sier også noe om betydningen av å få tillit til et menneske, og hvordan dette i seg selv kan bryte ned barrierer for deltakelse.

Representasjon blant offentlige ansatte, ledere og foreldre

Det å være trygg på at man får riktig informasjon, det å oppleve at andre forstår hvilke bekymringer man har knyttet til religion og kultur, og det å ha tillit til ledere er helt vesentlig for at både barn og foreldre skal oppleve at det er trygt å delta. Det er som nevnt flere som har opplevde nettopp dette fra norske ledere og trenere, men det også en del som forteller om betydningen av å bli loset inn i aktivitet av personer fra samme landgruppen. En ungdom forteller at det hadde stor betydning for både han og familien hans at det var en ansatte i kommunen som snakket arabisk og som fortalte

dem om aktiviteter i en frivillig organisasjon:

Jeg har bare vært på [tettsted] siden jeg kom til Norge. En som jobber i kommunen, han hjalp oss når vi kom til [tettsted], og han er fra Syria. Han fortalte oss om [frivillig organisasjon] og at de kan hjelpe oss med klær, aktiviteter, reiser og slikt. (Intervju ungdom, flyktningbakgrunn)

Det er også to foreldre som sier at det hadde vært til stor hjelp med ledere i frivillige aktiviteter som snakket samme språk, særlig da de var nye i Norge. Dette samsvarer med tidligere studier som viser til betydningen av å bygge tillit med bruk av såkalte døråpnere, det vil si "personer med innvandringsbakgrunn som har den nødvendige kulturelle kompetansen og troverdighet i de aktuelle innvandremiljøene, og som samtidig er godt integrert i majoritetssamfunnet" (Espegren et al. 2022:73).

I forbindelse med diskusjonen rundt jenter og deltakelse, er det også en far som forteller at han er litt usikker på å sende datteren sin på overnattingsturer med frivillige organisasjoner. Jenta er fortsatt så liten at dette foreløpig ikke har vært aktuelt. Han tror at det vil være mye tryggere for både han og hans kone dersom det er noen mammaer fra samme landgruppe som er med på turen.

Det føles veldig trygt når mamma kan være med jentene på aktiviteter på cup i utlandet. Det spiller en viktig rolle. (Fokusgruppeintervju foreldre, flyktning)

Om det vil være aktuelt for hans kone å være med når dette eventuelt blir aktuelt er han allikevel usikker på. Han selv har foreløpig ikke vært med sønnene sine på de overnattingsturene de har vært på med fotballaget sitt.

2.7 Oppsummering

Vi vil til slutt i dette kapittelet summere opp de viktigste funnene. I rapportens kapittel 6 vil vi også konkretisere noen forslag til tiltak basert på funnene vi har gjort. I dette kapittelet har vi først analysert hvordan forestillinger om barndom varierer kulturelt og påvirker hvordan fritidsaktiviteter for barn og unge organiseres og driftes i ulike land, hvilke muligheter til og forventninger det er til deltakelse, og hvilke roller foreldrene spiller i relasjon til aktivitetene. Spesifikt møter innvandrerforeldre et nytt omfang av og bredde i barn og unges organiserte fritidsaktiviteter i Norge, samtidig som at det tar en viss tid å forstå hva dette innebærer av tause forventninger til foreldrene om oppfølging og deltakelse. Disse settene med forventninger til oppfølging fra foreldrenes side kan på mange områder stå i kontrast til praksiser de er vant til fra hjemlandet, men undersøkelsen tyder på at møtet med den norske aktivitetsmodellen også involverer en refleksjon over både fordeler og ulemper med denne sammenlignet med aktivitetsmodellen fra opprinnelseslandet. De kulturelle forestillingene og forventningene er med andre ord på ingen måte statiske og påvirkes på tydelige måter i møtet med alternative løsninger.

Utfra intervjuene i denne undersøkelsen er det tydelig at skolen er en viktig arena for informasjon om, og praktisk hjelp til, deltakelse i fritidsaktiviteter. Dette handler både om lærere som informerer og hjelper, og om frivillige organisasjoner som kommer til skolen. Dette vil imidlertid være svært avhengig av hvilke lærere man treffer, og om skolen tillater frivillige organisasjoner å reklamere for sitt tilbud. Det er også mange av foreldrene med flyktningbakgrunn som forteller at de i den første

tiden i Norge deltok i såkalte tilrettelagte tiltak i regi av frivillige organisasjoner, og gjerne tiltak for hele familien. Slike tilrettelagte tiltak ga et sosialt miljø med personer som hadde lignende erfaringer, men også viktig informasjon om det å delta i frivillige organisasjoner i Norge. For mange bidro dette dermed til å senke terskelen for å sende barna til ulike fritidsaktiviteter. Enkelt personer fra egen landgruppe og/eller språkgruppe har også hatt stor betydning for mange. Flere fortalte at det å få informasjon på eget språk, fra en person som kjenner bakgrunnen din, kan ha stor betydning for senere deltakelse. Både foreldre og ungdommene selv forteller også om at det kan være en terskel for å bli med på en ny aktivitet første gang.

Deltakerne i undersøkelsen forteller om mange positive erfaringer med at fritidsaktiviteter er gøy, gir anledning til å bli kjent med nye mennesker og i beste fall få nye venner. Dette er i tråd med tidligere forskning om unges opplevelser med idrettsaktiviteter (Solstad et al., 2022). Også foreldrene i undersøkelsen vår forteller om positive erfaringer med å inkluderes i sine barns aktiviteter gjennom for eksempel dugnader. Samtlige informanter opplever at dugnader der en selv må møte opp og jobbe sammen med andre gir svært gode sosiale inkluderingsmuligheter.

Samtidig trekker deltakerne frem negative erfaringer med diskriminering og sosial ekskludering i fritidsaktiviteter, selv i tilfeller der trenere er inkluderende. Dermed handler det ikke utelukkende om satsing i organisasjonene for å imøtekomme manglende kunnskap, kompetanser og opplæring av egne ansatte og frivillige. Det er et behov for at inkluderende holdninger brer seg også til deltakerne i aktivitetene slik at man kan motvirke sosial ekskludering og fremme sosial inkludering i relasjonene mellom barn og unge før, under og etter aktivitetene.

Hvilke barrierer innvandrere opplever når det gjelder å delta i fritidsaktiviteter vil selvfølgelig variere fra person til person, men i denne studien er det noen ting som går igjen hos flere informanter. Det første handler om økonomi og kostnader. Noen opplever det er knyttet et tabu til å spørre om økonomisk hjelp, noe som underbygger at det er svært viktig hvordan informasjonen om slike støtteordninger formidles. I tillegg kommer det fram at mange opplever det vanskelig å få oversikt over hvor mye aktiviteter koster, hvor mye man kan få i støtte og hvordan ulike støtteordninger påvirker hverandre.

En annen ting som trekkes frem av et flertall av informantene er utfordringer med informasjon, og da særlig digital informasjon. Både foreldre og ungdommer opplever at det kan være vanskelig å få oversikt over informasjon på ulike plattformer. En annen barriere som blir nevnt av flere handler om logistikk, og særlig praktisk kjørebistand til barnas aktiviteter. I tillegg kommer det fram flere barrierer i vårt datamateriale som kan knyttes til kultur, religion og kjønn. Det er flere foreldre som forteller at de er usikre på å la døtrene sine være med i aktiviteter hvor det både er gutter og jenter, og at de er bekymret for at ungdommene (både gutter og jenter) kommer inn i miljøer med alkohol og narkotika. Salgsdugnader er noe av det som trekkes fram av flere som et ukjent fenomen, og mange opplever at dette er vanskelig å gjennomføre dersom man som ny i Norge både har dårlig råd og lite nettverk.

Det å ha direkte dialog med trenere og/eller ledere oppleves som svært positivt for foreldre som har innvandret til Norge. Noen foreldre har opplevd at trenere og ledere på eget initiativ har fortalt hvordan de kan tilrettelegge for at barnet ikke får servert svin og eventuelle andre hensyn som er

viktige for foreldrene. Dette har hatt stor betydning for at foreldrene opplever at det er trygt å sende barna på ulike overnattingsturer og arrangementer. I det hele tatt har den direkte kontakten vært viktig for mange når det gjelder å få tillit og trygghet til den frivillige organisasjonen og aktivitetene de tilbyr. I tillegg er det noen som fremhever betydningen av å kunne forholde seg til personer fra egen landgruppe og/eller språkgruppe både innenfor det offentlige, og som representanter for frivillige organisasjoner.

3. Mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Erfaringer fra et utvalg nasjonale og lokale organisasjoner.

3.1 Innledning

I dette kapitlet vil vi presentere funn fra de kvalitative intervjuene med representanter fra lokale (i Kristiansand og Voss kommuner) og nasjonale frivillige organisasjoner. Vi vil her vise frem og diskutere organisasjonenes perspektiver på og erfaringer med metoder, tiltak, og verktøy for økt rekruttering og inkludering i organisasjonslivet, herunder utfordringer, barrierer og tilretteleggende faktorer.

Intervjuene med lokale og nasjonale organisasjoner har behandlet de samme emnene, men har hatt noe ulik tilnærming med fokus på ulike aspekter grunnet deres ulike organisatoriske nivåer. I presentasjonen av funn fra disse intervjuene, vil hovedfokuset primært rettes mot de lokale organisasjonene, ettersom det er disse organisasjonene som konkret og til daglig jobber med utfordringer og tiltak knyttet til rekruttering, inkludering og mangfold. Informantene fra nasjonale organisasjoner har blitt stilt sammenlignbare spørsmål, og deres svar vil integreres i de relevante temaene etter at resultatene fra de lokale informantene er presentert. Dette er utført med den hensikt å belyse erfaringer, arbeidsmetoder, strategier og perspektiver fra begge organisatoriske nivåer innenfor rammene av rekrutterings- og inkluderingstematikken.

3.2 Overordnet om arbeid med rekruttering, mangfold og inkludering

De fem lokale organisasjonene varierer i sin grad av formaliserte målsettinger, strategier, handlingsplaner og lignende når det gjelder rekruttering og inkludering av innvandrere, og følgelig i hvorvidt de har implementert spesifikke tiltak rettet mot dette.

Informanter fra tre organisasjoner oppgir at de ikke har noen nedfelte mål eller strategier rettet mot rekruttering og inkludering av innvandrere spesifikt. Organisasjonenes inkluderingstilnærminger beskrives heller som universelle enn målrettet mot spesifikke grupper. Mens to av de tre organisasjonene begrunner dette med at kapasitetsutfordringer begrenser deres muligheter til å avsette dedikerte ressurser til dette, har den tredje tilrettelagt for skyss til og fra aktivitetene, som et konkret tiltak for å oppnå organisasjonens inkluderingsmål.

Av de to organisasjonene som har nedfelt konkrete målsettinger, har en av dem fastsatt et konkret mål om å øke den generelle medlemsmassen med 30 prosent i løpet av de neste tre årene. Et konkret tiltak som er gjort med dette i mente er en betydelig reduksjon av medlemskontingenten. Som følge av dette har de sett en økning i antallet deltakere, særlig fra familier som ellers ikke ville hatt råd til å delta. Organisasjonen ser på den økonomiske barrieren som knyttet til levekårsutfordringer blant familier med innvandringsbakgrunn, og tiltaket knyttes dermed til målet om økt deltagelse blant innvandrere (eller barn av innvandrere). Følgene av målet om generell medlemsvekst synes dermed også å være økt mangfold og inkludering.

I den andre av disse organisasjonene oppgir informanten at de jobber aktivt med planer og målsettinger om inkludering og mangfold. De har flere prosjektansatte, og forholder seg til både lokale og sentrale/nasjonale planer i forbindelse med denne tematikken. For organisasjonen handler det også om å ha mangfold ikke bare blant de frivillige, men også blant de ansatte. Men dette synes vanskeligere å oppnå, da de opplever at relativt færre flerkulturelle har bakgrunnen som etterspørres for å ta på seg lederansvar. Det synes dermed en avstand mellom å delta noen få ganger på ulike aktiviteter, og å bli aktivt engasjert og/eller ansatt i organisasjonen.

Flere av informantene peker på utfordringer med å rekruttere personer med minoritetsbakgrunn. Det påpekes blant annet at vellykket rekruttering vil kunne avhenge av personlig og kontinuerlig oppfølging av innvandrere for å rekruttere og å holde på engasjement over tid. Dette problematiserer en av informantene ved å knytte det til den lokale organisasjonens ressurskapasiteter:

Hvor mye ressurser skal vi bruke på noen mennesker kontra hvor mye skal vi bruke på noe som treffer veldig mange?

I tillegg påpeker noen at det til syvende og sist handler om individenes egeninteresse, samt ønske om fellesskap og samhold. En av informantene beskrev hvordan dette kan påvirke graden av deltakelse blant personer med minoritetsbakgrunn:

Egeninteresse er avgjørende. Dette (vår klubb) er for de med spesifikk interesse for vårt felt. Når innvandrere kommer alene, har de sterkere engasjement for dette i utgangspunktet, men kommer det 2–3 sammen og den ene ikke er interessert, er det større sjanse for at ingen av dem fortsetter eller kommer tilbake. Samhold er så nødvendig for dem at de kan ikke være med på noe uten at de andre er med. Tryggheten de har med de andre har de ikke lyst til å gi slipp på.

Det fremkommer altså at lokale organisasjoners tilnærminger til rekruttering og inkludering av personer med innvandrerbakgrunn er knyttet til organisasjonens ressurser og kapasitet. Dersom dette er utfordringer for organisasjonen, prioriteres heller en mer universell rekrutteringstilnærming, heller enn å rette fokuset mot enkeltgrupper i samfunnet.

En av organisasjonene som oppgir kapasitetsutfordringer påpeker også at det synes å være en forskjell mellom ulike innvandrergupper når det gjelder engasjementet for aktiviteten. Dette knyttes til aktivitetens popularitet i opprinnelseslandet som påvirker hvor lett det er å få foreldrene engasjert. Videre synes europeiske innvandrere som generelt enklere å engasjere i aktivitetene, enn innvandrere fra utenfor Europa. Likevel påpekes det også at unge syriske flyktninger har vist stor entusiasme, men at deres foreldre har vært vanskeligere å få med. Dette knyttes blant annet til språkutfordringer, for eksempel i oversettelsen og forståelse av 'dugnad' og hva som forventes av foreldrene. Med andre ord ser vi også en opplevelse fra organisasjonenes side at forståelsen av 'den norske dugnadsmodellen' kan ha en innvirkning på foreldres engasjement, slik det kommer frem i kapittel 2.

Hvis vi ser organisasjonenes beskrivelser av deres rekrutteringstilnærminger, samt ulike

utfordringer knyttet til dette, i sammenheng med funnene som diskuteres i kapittel 2, kan en slik diskusjon relateres til muligheten til å ta i bruk aktivitetsguide-liknende ordninger. Dette vil kunne bidra til å, fra organisasjonenes ståsted, avlaste ressursbruk til rekruttering. Dette diskuteres mer i punkt 3.8.

Representantene for de nasjonale organisasjonene beskriver flere effektive fremgangsmåter for å fremme rekruttering og inkludering for økt mangfold. Det pekes eksempelvis på at motivasjon for deltakelse henger sammen med ens livssituasjon, samt oppfatningen av organisasjonen man vurderer å bli med i. For eksempel vil ungdommer være mer opptatt av CV-bygging, mens eldre deltakere kan tiltrekkes av andre fordeler. Når det gjelder formelle strategier og planarbeid, understrekes det at det ikke nødvendigvis kreves en nedfelt skriftlig strategi, men at det må være en bevissthet rundt rekrutteringsarbeid, og en aktiv tilnærming der man direkte spør om noen vil bli med, pekes på som viktig. En manglende bevissthet rundt dette vil i stedet gjøre at man risikerer å rekruttere til organisasjoner de som ligner ens egen bakgrunn, i stedet for å nå bredere ut. Det er derfor viktig å sørge for at man har et mangfold i rekrutteringen, og et foreslått tiltak, som informantene fra Norges Frivilligsentraler fremhever, er å samarbeide om rekruttering:

«Tanken for frivilligsentralene er at ved å jobbe sammen og spille hverandre gode, utfylle hverandre (...) så klarer man å nå ut til mangfoldet, og det er veldig viktig når det gjelder rekrutteringen».

For å få til et mangfoldig organisasjonsliv, synes det med andre ord at det også bør være et mangfold av aktører som jobber mot dette målet. Det vil gjelde samarbeid mellom organisasjoner, men også organisasjoners samarbeid med kommuner og næringsliv. I tillegg trekkes viktigheten av samarbeid mellom det som kan kalles majoritetsorganisasjoner og innvandrers/minoritetsorganisasjoner når det gjelder rekruttering av innvandrere frem. Dette samarbeidet pekes på som viktig ettersom tillitt er en viktig del av å bli med i en organisasjon; man må ha tillitt til det budskapet som fremmes av organisasjonen man rekrutteres til.

Idrettsforbundets representanter understreker behovet for en tilnærming på flere nivåer i arbeidet med inkludering. Ettersom organisasjonen er en paraplyorganisasjon for ulike typer idrettskretser, særforbund og -kretser, idrettsråd, og -lag, vil det bli et behov for en variert tilnærming på inkluderingsarbeidet. Fra sentralt hold handler det om å distribuere informasjon over flere flater. Denne informasjonen kan for eksempel omfatte tiltak for å redusere økonomiske barrierer, men det anerkjennes at økt rekruttering og mangfold ikke utelukkende oppnås gjennom økonomiske virkemidler. Det er også viktig å skape en trygghet hos målgruppen, slik at de ser idretten som et attraktivt miljø å delta i. Det bidrar også med å finne støtteordninger og å informere om disse. I tillegg har Idrettsforbundet strategiplaner og tiltaksplaner som tydeliggjør roller og ansvar. En annen informant fra Idrettsforbundet påpeker også en utfordring knyttet til informasjon, nemlig mengden informasjon som må nå frem til "det ytterste ledd". Denne mengden informasjon som distribueres fra sentralt hold, kan bli fragmentert på vei gjennom ulike nivåer i organisasjonen og risikerer å drukne i "informasjonshavet" før den når ut til de lokale fotballklubbene og lignende enheter.

3.3 Strategier og organisering av arbeidet

Relatert til hvorvidt de ulike organisasjonene har nedfelte planer, strategier osv. om rekruttering og inkludering av innvandreregrupper, synes organisasjonenes kapasitet å være en nøkkelfaktor for å forklare deres rekruttering- og inkluderingsstrategier, og deres organisering av arbeidet på dette feltet. De ulike strategiene spenner mellom dedikerte tiltak som retter seg spesifikt mot innvandreregrupper, til å innta en mer universell holdning der alle, og ingen spesifikke grupper spesielt, fokuseres på. Eksempler på det første er en "rekrutteringsturne", der en av organisasjonene gjennomfører besøk i alle deler av kommunen, inkludert der de vet det er høyere andel med minoritetsbakgrunn. Med en bevissthet rundt potensielle språkbarrierer blir det også gitt bistand i form av språklig hjelp til ulike støttemuligheter, slik at potensielt engasjerte kan søke om støtte og tilskudd fra kommunen, eksempelvis i forbindelse med hjelp til å betale kontingent. Ettersom deres norskkunnskaper vil være høyere enn deres foreldres, benyttes også barna av innvandrere som et ledd i å bryte eventuelle språkbarrierer, da de (slik en informant beskriver det) kan fungere som tolk for sine foreldre. Dette gjøres selv om organisasjonen ikke har nedfelt skriftlig spesifikke tiltak eller planer om at dette skal gjøres; i stedet er det en aktiv bevissthet som i organisasjonens engasjerte.

I en annen organisasjon peker informanten på at deres tilbud av aktiviteter er utviklet for å favne flere, blant annet et 'ferskingkurs', for å oppnå økt rekruttering av flerkulturelle. Selv om det har ledet til større grad av deltakelse blant de med minoritetsbakgrunn, påpeker informanten at det likevel vil være utfordringer med å skape et mer varig, tett, og aktivt engasjement, blant annet på grunn av de ulike kravene som vil stilles:

«Det er liksom et langt skritt fra å gå på et ferskingkurs til å bli et [organisasjonsmenneske] for de aller fleste. Du må ha et nettverk, og du må ha noe rundt deg, og når du har ferdighetene, så skal du liksom ha utstyr, og det skal være godt nok».

På tross av en slik utfordring har organisasjonen opplevd en økt grad av aktiv deltakelse blant innvandrere. Dette kom ifølge informanten spesielt som følge av prosjektmidler fra Bufdir, der man igangsatte egne flerkulturelle aktiviteter for kvinner. Videre påpeker informanten at dette ikke hadde vært mulig for organisasjonen å gjennomføre uten de eksterne midlene.

To av informantene oppgir at de ikke har ressurser eller kapasitet til å arbeide direkte med strategier og tiltak for økt deltakelse blant innvandrere spesielt. I stedet fokuserer de på mer universelle inkluderingsstrategier, og at engasjementet til de aktive vil være på et tilfredsstillende nivå for å kunne sikre inkludering og mangfold. Felles for de to er med andre ord at de er avhengige av egeninnsats fra de engasjerte. Grunnet manglende kapasitet, og at minoritetsforeldre kan ha behov for ekstra oppfølging (noe som påpekes av flere av informantene), oppstår det dermed en utfordring knyttet til den frivillige innsatsen som kreves:

«Vi har hatt utfordringer med dugnader, for eksempel at [minoritetsforeldre] ikke dukker opp, at de ikke skjønner konseptet. Selv om Røde Kors har vært inne og prøvd å hjelpe og den type ting, så blir det ofte en utfordring, for ikke bare skal du innlemme barna på trening og få det til språklig og kulturelt til å inngå i

gruppen, men du må også ha en opplæring eller oppfølging av foreldrene. Ergo så blir det ekstra arbeid og en byrde. Så de det er en grunn til at jeg som leder har tenkt at det har vi ikke kapasitet til. (...) Det er faktisk så eksistensielt. Vi får ikke fylt styrefunksjonene som vi trenger (...) Men selv om vi ser potensialet i idretten som en arena til å inkludere og skape fellesskap, læring og samhold, og alt det som er bra, så sliter vi med de grunnleggende strukturene kan du si.»

Denne informantens erfaringer med opprettholdelse av aktivitet i organisasjonen peker altså blant annet mot manglende engasjement for kollektive aktiviteter. Dette ser informanten også på som uttrykk for et generasjonsskifte i befolkningen generelt (altså ikke minoritetsforeldre spesielt), der det oppleves at noen av dagens foreldre kun vil delta på aktiviteter der deres egne barn stiller:

«Vi gjør jo en jobb for miljøet og for klubben og for alle andre barn også, ikke bare for ditt eget. Men det er litt den holdningen du møter oftere og oftere.»

De ulike organisasjonenes strategier og organisering av arbeidet med å rekruttere og inkludere innvandrere er altså knyttet til deres kapasiteter, som igjen reflekteres av deres størrelse, som påvirker hvorvidt de har ansatte eller er avhengig av frivillig engasjement. For sistnevnte, der engasjement og kapasitet er en utfordring, blir dermed rekruttering og inkludering av innvandrere som et spesifikt fokus heller 'inkorporert' i en mer allmenn, universell holdning og arbeid med inkludering av alle.

Representantene fra de nasjonale organisasjonene ble spurt om måten de arbeider og organiserer sitt arbeid, om dette har endret seg over tid, og om hvordan de tilbyr hjelp til arbeidet som foregår lokalt. Frivillighet Norge beskriver sitt eget virke generelt som en tilbyder av verktøy og ressurser på sine nettsider, som kan benyttes lokalt. I forbindelse med Frivillighet Norges oppstart av sitt inkluderingsprosjekt i 2008, ble det gjennomført en undersøkelse blant deres lokale medlemmer. I denne kom det frem at mange hadde satt som mål og ønsket å bli mer flerkulturelle, men at flere opplevde at de ikke visste hvordan de skulle gå i gang med å nå dette målet. Ut av dette har organisasjonen da jobbet med å skape arenaer og kompetansetiltak for å gi anledning til å sette det på dagsorden, for eksempel ved å belyse hva slags barrierer for deltakelse man bør være oppmerksom på. Noen år senere (i 2014) ble en ny undersøkelse gjennomført der det blant annet ble spurt om motivasjon for å delta og hvordan man har blitt rekruttert.⁹ Resultatene fra disse undersøkelsene har ifølge informanten vist at manglende deltakelse kan skyldes at man ikke har blitt spurt om å delta. Dette gjenspeiler tidligere forskning som har funnet det samme (Eimhjellen et al. 2021) Dermed kommer poenget om viktigheten av den personlige interaksjonen/rekrutteringen, slik som ble sett i forrige delkapittel, frem igjen. Personlig kontakt og aktiv initiering for å rekruttere har dermed blitt et viktig tema for organisasjonen. Erfaringene Frivillighet Norge har fått gjennom undersøkelsene og med ungfritid.no tyder på at når man har mer kjennskap til hva som påvirker deltakelse kan man også i større grad nå ut til innvandrerbefolkningen, for eksempel at god informasjon om hva som er tilgjengelig å delta på kan være viktig for ens motivasjon til å delta.

Informanten fra Norges Frivilligsentraler (NFS) påpeker at de på noen lokale sentraler kan være 1 person som jobber, og at deres ansvar da er å hjelpe de, gi støtte og nyttige verktøy. Blant annet

⁹ Frivillighetsbarometeret. En befolkningsundersøkelse fra Frivillighet Norge og Kantar om frivillig innsats <https://www.frivillighetnorge.no/fakta/frivillighetsbarometeret>.

har de utarbeidet en håndbok for hverdagsintegrering i samarbeid med lokale frivilligsentraler, basert på erfaringer som er delt fra de lokale sentralene. Denne er gjort tilgjengelig i deres interne IT-system der alle sentralene (og Norges Frivilligsentraler) har tilgang. Håndboken er på ca. 50 sider og inneholder oppsummering av forskning og funn som er gjort rundt relevant tematikk for sentralene. I tillegg omhandler det hverdagsintegrering i praksis, tips og faglitteratur knyttet til samarbeid. Rekruttering er et eget kapittel. Samarbeid på tvers av etater er også skrevet om, da i samarbeid med en ansatt i NAV. Det er også laget en veileder for språktrening. Denne er ment for de som kan være nye i en sentral, eller første gangen de skal starte opp en slik type aktivitet. Tips er også innhentet fra andre organisasjoner som også har laget slike veiledere, og i samarbeid med de lokale sentralene. Utover informasjonsarbeid jobbes det også med økonomisk støtte til de lokale sentralene. Å få til gode rammevilkår skjer gjennom å arbeide med å få (eller opprettholde) tilskudd, statsstøtte, tilskudd fra IMDi. Tilskudd som er søkt om (og fått) er lokale språktreningsaktiviteter. Dette organiseres ved at organisasjonen nasjonalt tar seg av administreringen av dette, ved å få pengene og tar seg av alt av rapportering til IMDi, mens de lokale sentralene står for gjennomføringen av tiltak for å øke språkferdigheter for flyktninger og innvandrere. Tiltak og tjenester som tilbys fra nasjonalt hold vurderes også fortløpende, og dersom det ikke 'treffer' i de lokale sentralene og ingen eller få tar de opp, evaluerer og justerer de det de tilbyr av hjelp til lokalt arbeid.

Informanten fra Norges Frivilligsentraler påpekte at de har en pågående prosjektavtale med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Prosjektavtalen er fokusert på implementeringen av forskjellige initiativer som har som mål å støtte lokale frivilligsentraler og deres deltakere. Disse tiltakene omfatter blant annet fagkonferanser, hvor organisasjonen formidler inspirasjon, motivasjon og ny innsikt til frivilligsentralene for å utruste dem med nye ressurser. Videre har det blitt etablert en idébank, hvor prosjekter, ideer, tips og veiledninger blir samlet i forbindelse med arbeidsmetodene til frivilligsentralene. Disse ressursene blir deretter delt med andre sentraler i et forsøk på å fremme deling av beste praksis. I tillegg inkluderer prosjektavtalen kompetansehevende tiltak, hvor informasjon fra myndigheter, IMDi og lignende instanser blir formidlet. Et eksempel på dette er distribusjonen av forskningsrapporter gjennom nettsider og nyhetsbrev. Det er verdt å merke seg at det er utfordrende å evaluere i hvilken grad ulike tiltak og tilbud når frem til de lokale frivilligsentralene. For eksempel er det vanskelig å fastslå hvor mange sentraler som har lest informasjon som er blitt kommunisert nasjonalt, eller hvor mange som har iverksatt spesifikke tiltak, og om dette har resultert i økt rekruttering av frivillige.

En av de sentrale utfordringene knyttet til NFS sitt arbeid er derfor å kunne kvantifisere de konkrete effektene av tiltakene, verktøyene og kommunikasjonen som blir rettet mot de lokale sentralene. Samtidig er det verdt å bemerke at tiltakene og verktøyene er utviklet i samråd med de lokale frivilligsentralene, som har uttrykt et ønske om å dele sine erfaringer og kunnskap med hverandre. Gitt begrensningene i ressurstilgangen til de lokale sentralene, både med hensyn til tid og personell, understreker informanten at organisasjonen må tilpasse seg ved å benytte flere ulike kommunikasjonskanaler, ikke bare én nettside, men også trykte publikasjoner som magasiner. Dette gir organisasjonen muligheten til å nå ut til et bredere spekter av frivilligsentralene med den kompetansen de har til hensikt å dele.

Informantene fra Idrettsforbundet beskriver at deres arbeidsmetoder over tid har gjennomgått endringer, hovedsakelig med en økende digital tilnærming. Dette inkluderer bruken av nettsider, e-læring, video-læring og nanolæring. Det har også vært en økt oppmerksomhet rundt organisasjonens offentliggjorte rapporter, eksempelvis de som tar opp spørsmål om rasisme. Disse

rapportene har bidratt til en økende bevissthet om rasisme, mangfold og økonomi som barrierer for deltakelse. I tillegg har organisasjonen utarbeidet en faktside som inneholder ulike rapporter om slike temaer. Det påpekes i denne forbindelse at prioriteringen av mangfold har blitt understreket som en viktig faktor, og målet er ikke bare å oppnå bestemte tall eller representasjon, men å realisere visjonen om idrettsglede for alle. For å oppnå dette målet, legger organisasjonen vekt på å reflektere samfunnets mangfold, spesielt ved å inkludere mangfoldig erfaring blant styremedlemmene. Dette innebærer også å oppfordre til tilstedeværelsen av personer med innvandrerbakgrunn i både forbunds- og lokale idrettslagstyrer, ikke bare for mangfoldets skyld, men også for å dra nytte av deres kompetanse og erfaring:

Så det er et mål å ha mer mangfoldig erfaring blant de som sitter i styret, fordi da når man bedre ut til de respektive gruppene. Det vil si at når det gjelder innvandrerbakgrunn, så vil vi anbefale at det er et mål at en har personer med innvandrerbakgrunn i styret i forbundet, i styret i det lokale idrettslaget. Ikke fordi «man skal ha noen med innvandrerbakgrunn», men fordi den kompetansen som de har, erfaringen de har, vil være viktig til å nå ut til disse respektive gruppene, på samme måte som vi sier at det er viktig at du har trenere og noen med trenererfaring, noen med foreldreerfaring, noen tidligere utøvererfaring, så blir det også det (innvandrerbakgrunn) en av de erfaringene som er viktige, og det kan vi si har vært en veldig stor utvikling de siste 5-15 årene i akkurat den anerkjennelsen

Viktigheten med bevisstgjøring rundt mangfold fremkommer altså også fra Idrettsforbundets informanter, slik vi har sett andre informanter også fremheve. Men denne bevisstgjøringen har også resultert i konkrete tiltak og tilbud for lokale organisasjoner. En av informantene påpeker at Idrettsforbundet tilbyr flere verktøy blant de ulike retningslinjene, veiledningene og opplæringsressursene som organisasjonen tilbyr lokale organisasjoner for å styrke rekruttering og inkludering av innvandrere. Dette inkluderer en veileder for valgkomiteer og valgkomitekurs, som tydelig understreker betydningen av å søke etter mangfold i organisasjonens ledelse. Videre tilbys en "trenerattest" som oppmuntrer til inkludering uavhengig av bakgrunn. Et e-læringskurs for organisasjonene er tilgjengelig, spesielt dedikert til inkludering av barn og ungdom med innvandrer- eller minoritetsbakgrunn, samt barn og unge fra lavinntektsfamilier. I tillegg til disse ressursene, benytter organisasjonen også formidlingsverktøy og nettsider som gir konkrete retningslinjer for å fremme inkludering. For å effektivt administrere mangfoldet av tilgjengelige verktøy og ressurser, jobber noen av organisasjonens mangfoldskoordinatorer med å kartlegge og samle disse ressursene på ett sted. Dette gjør det mulig å distribuere dem mer effektivt og sørge for at lokale organisasjoner har tilgang til nødvendige verktøy og veiledning for å fremme inkludering i sine respektive aktiviteter.

Som vi har sett, fremheves det ofte av informantene fra de nasjonale organisasjonene at arbeidet består i tiltak, tilbud og hjelp ned til de lokale organisasjonene. Dette understreker viktigheten av å forstå dynamikken mellom de lokale og nasjonale organisasjonsnivåene. I det neste delkapittelet vil vi derfor dykke dypere inn i dette forholdet, og utforske hvordan samspillet mellom de lokale og nasjonale organisasjonene påvirker implementeringen av mangfoldstiltak. Vi vil også se på de ulike utfordringene og mulighetene som oppstår i denne sammenhengen, og hvordan de lokale organisasjonene arbeider i samarbeid med de nasjonale for å oppnå målene for mangfold og inkludering.

3.4 Forholdet mellom lokalt og nasjonalt organisasjonsnivå

Alle informantene fra de lokale organisasjonene beskriver i utgangspunktet forholdet til nasjonalt organisasjonsnivå som godt. Samtidig synes en variasjon i den grad dette forholdet er aktivt opprettholdt, formalisert, og grad av innflytelse den nasjonale organisasjonen har på den lokale aktiviteten og inkluderingsstrategier og –arbeid. En av informantene avviser for eksempel av den nasjonale organisasjonen de er tilknyttet påvirker deres valg av inkluderingsstrategi, taktikk, og målsettinger. I stedet jobber den nasjonale organisasjonen for rammevilkår (lønn og satser) på vegne av lokalt engasjerte. En annen informant peker på at de “følger spilleregler og alt det som kommer fra våre forbund”. Informanten peker da også på at det på nasjonalt nivå drives frem arbeid rettet mot å gjøre det enklere for lokale organisasjoner å rekruttere. Dette er noe informanten støtter og ønsker å se videreutviklet.

En av informantene peker på at selv om de har dialog med den nasjonale paraplyorganisasjonen, er det ikke en kontinuerlig eller gjennomgående tett kontakt. Det påpekes også at den lokale organisasjonen har savnet fra nasjonalt hold en håndbok om hvordan det er å drive en lokal organisasjon innenfor informantens organisasjonsfelt, og derfor igangsatt arbeid med å lage en slik digital håndbok selv:

Hva gjør du med medlemsregistrering, hva gjør du med økonomi, fakturering, frister, søknad om tilskudd, stiftelser, og hva det skulle være. For i dag ligger alt i hodet til en styreleder eller en daglig leder som har vært der i 15–20 år som kjenner klubben som egen bukselomme og driver den på post-it-lapper. (...) For det er ildsjeler som ikke tenker at den kan drives litt mer, ikke som en forretning, men det er noen elementer fra næringslivet du kan ta med deg inn i form av å dokumentere arbeidsprosesser. Det er noe vi har lyst til å dele med resten av [relaterte organisasjoner].

En informant opplever et forhold til nasjonalt nivå preget av god og tett dialog. Det er tilgjengelig hjelp og støtte, tips og informasjon. Den grad denne hjelpen ikke benyttes begrunnes av informanten i mangel på tid, og at de engasjerte i organisasjonen har heltidsjobb. Tilbud om trenerkurs som organisasjonen får kommer til gjennom innleie av personer fra den relaterte nasjonale paraplyorganisasjonen eller en fra den regionale grenen av organisasjonens felt. Men for en lokal organisasjon som informanten representerer, reflekteres det over at dette, og informasjonskurs, kan bli ganske mye å forholde seg til når det da gjelder lover, krav og reguleringer. Dessuten erfarer informanten at kun rundt halvparten av trenere vil dukke opp på oppstarts/informasjonsmøter. Derfor blir tilbudene om mer faglig involvering og aktivt engasjement for trenere/ledere ikke alltid benyttet, enten grunnet kapasitet eller andre prioriteringer.

De finner på ting og de sitter i jobber der de jobber 100 prosent med det. Og så finner de opp ‘Nei, nå må vi ha en ny lovhjemmel, eller nå må alle ha kontrollutvalg. Og når vi kontrollerer regnskap, så bruker vi revisjon hos et økonomifirma.’ Vi vil ikke ha et kontrollutvalg, fordi vi har ikke folk å bemanne det med hos oss. Vi får ikke nok folk til å styre en gang, og så får du sånne krav? Som er selvfølgelig for å sikre økonomien i klubben, at det ikke er underslag av alt det der. Altså, intensjonen er kjempegod, men det er ikke folk [lokalt]. Det blir egentlig en ekstra ting som krever at enda flere tar på seg oppgaver. Så litt noen ganger har jeg den følelsen at de glemmer at vi gjør det etter jobb på

fritiden vår oppå alt det andre. Og vi har begrenset kapasitet, selv om veldig mye er stort engasjement og mange engasjerte og mange bruker vanvittig mye tid på dette her av fritiden sin. Og noen bruker veldig mye, også fordi ingen andre vil gjøre det. Belastningen på de få blir større, så blir det en veldig slitasje, man føler at apparatet rundt ikke skjønner hva situasjonen er i laget.

Poenget med manglende lokal kapasitet og aktivt engasjement kommer med andre ord også frem når det gjelder forholdet til det nasjonale organisasjonsnivået. Informanten opplever at det ikke er mangel på tilbud, støtte eller kurs. Det oppleves mye positivt på det nasjonale nivået. Derimot er problemet den lokale kapasiteten til å nyttiggjøre seg av det. Gjennom denne problematikken oppstår det da også en oppfattelse om at det fra nasjonalt hold antas en tilstrekkelig lokal kapasitet, som gjør at selv om (nasjonale) intensjoner kan være gode, så vil nye regler og lover som kommer 'ovenfra' ikke alltid kunne følges opp lokalt.

Spørsmålet om lokal kapasitet ble fremlagt for representantene fra Idrettsforbundet. Idrettsforbundet erkjenner at tiltak som man av erfaring vet kan øke deltakelsen blant innvandrere, altså deltakelse som involverer personlig oppmøte, ikke nødvendigvis kan gjennomføres av alle organisasjoner på grunn av begrensninger i deres kapasitet. Dette gir opphav til en betydelig utfordring knyttet til den lokale kapasiteten.

Fra erfaring (...) vet vi at en av de viktige faktorene for å få med innvandrere som ikke er med i dag, er at du aktivt møter [dem]. En som var med i inkludering i idrettslaget tidligere fra en klubb i Bærum sa at han gikk og banket på dørene og sa 'hei, jeg er den og den fra idrettslaget, vil du være med, vil du ta med gutten din på trening'. Det personlige oppmøtet, vi vet at det virker, men det krever at du har tid tilgjengelig til å gjøre det. Den tiden har du ikke når grunnen til at du er med i idrettslaget er å sørge for at ungene skal ha en idrettsaktivitet og du bruker tiden din på akkurat det, og sørge for at du kan ha den idrettsaktiviteten. Og selv om alle vil være enige om at vi må sørge for at alle barna skal kunne være med, så er det sine egne barn som en primært legger ned egeninnsats for. Og så er det ildsjelene som legger ned en innsats på disse områdene og andre områder. Men det er veldig vanskelig at de ildsjelene får hele klubben strukturelt til å gjøre det. Det blir da enkeltpersoner som gjør den innsatsen.

Informantene påpeker at de er bevisste rundt dette, og til tross for utfordringer, at tiltak, verktøy og informasjon som sendes til det lokale nivået også gjøres med en tanke om å hjelpe, heller enn å skape et større press på de lokalt engasjerte:

Vi er veldig bevisste på at det er begrenset kapasitet der ute, og det vet vi av både tilbakemeldinger og rapporter og egne erfaringer. For vi er jo stort sett frivillige alle sammen som jobber på grasrota. Vi kjenner veldig godt på hvordan det er å være ute i idrettslag selv også, og at det er et bombardement av både tilbud og informasjon. Så det er vi klar over, så vi prøver hele tiden å være bevisst på å sile ut hva vi skal sende ut. Samtidig så er vi veldig engasjert i våre fagfelt alle sammen, og har lyst til å formidle ut og hjelpe dem så godt vi kan. Så det er en veldig fin balansegang som vi jeg tror ikke vi helt klarer å ... Vi

har nok ikke løst det. Men vi har i hvert fall mye fine verktøy og full forståelse der ute for at det ikke er så lett å få til alt vi ønsker

Selv om det ikke ble direkte spurt om dette til informantene fra Norges Frivilligsentraler, ble poenget med lokal kapasitet som en utfordring også indirekte belyst. Det ble da påpekt at ettersom det trengs både økonomiske og menneskelige ressurser til å gjennomføre arbeid lokalt, kan det bli slik at man fra nasjonalt nivå og den politikken og de målene som legges der synes å anta mer lokal kapasitet enn det egentlig er. Mange lokale organisasjoner må bruke sin kapasitet og sine ressurser til å søke om midler fra kommune eller tilskudd, fremfor det konkrete arbeidet med å gjennomføre tiltak og aktiviteter. Og når det da gjelder rekruttering og mangfold i organisasjonen, må det også være en kapasitet til å løfte disse også til toppnivået i kommunen. Frivilligsentraler jobber da tett på opp mot kommunen for å få dette fokuset og arbeidet forankret i toppledelsen i kommunen, selv om det kan oppleves som utfordrende og byråkratisk arbeid for å få satt det på dagsorden.

3.5 Samarbeid med kommuner, andre lokale organisasjoner og næringsliv

De fleste informantene påpeker i utgangspunktet at forholdet mellom deres organisasjon og kommunen oppleves godt. Mulighetene til å søke om midler/tilskudd til for eksempel kjøp av utstyr trekkes frem som godt. En av informantene trekker frem at ombygging på skolebygget der organisasjonen holder sine aktiviteter gjorde at de måtte ut. Da var kommunen på plass for å finne nye lokaler og legge til rette for fortsatte aktiviteter.

Andre informanter peker derimot på ønsker om forbedringer på visse punkter. Dette gjelder både syn på bredden av organisasjoner som får støtte og anerkjennes, samt at, som en informant opplevde det, at kommunen ikke synes å ha hørt eller brydd seg om at organisasjonen benytter seg av nedslitt utstyr og lokale. Det oppleves da at kommunen ikke forstår organisasjon(e)s behov og ønsker, og det etterlyses kommunal innsats for å innhente informasjon om organisasjonenes behov for å rette opp dette.

En liknende frustrasjon kan observeres blant to informanter, som omhandler arbeidsmengde som må til for å få midler, men også om å få ut informasjon om aktivitetstilbudene. En av informantene erfarte at kommunens innføring av et system for sponing av aktiviteter endte opp med å skape økt arbeid og forventninger til de engasjerte, selv om systemet var intendert mot foreldrene:

Og da opplevde vi at det skulle være så praktisk for foreldrene, det var så mye for foreldrene å forholde seg til så mange aktiviteter, og så skulle det legges inn treninger og så skulle det bli så lett og ryddig. Men det de glemte var jo å snakke med de som faktisk driver klubbene. De hadde da laget et system der det var helt umulig for oss å få det økonomiske til å gå. Altså hvor skal vi ta pengene fra? Det skulle være veldig lett for foreldrene (...) Men de endte opp med å legge byrden på de frivillige. Og stor frustrasjon var det hos oss. Hvorfor er det ingen som har snakket med oss? Det var [et] digitalt system som de hadde bygd opp med det beste intensjonene, men [som] endte opp egentlig med et mageplask. Vi bruker det ikke i det hele tatt. Veldig mange idrettslag gjør ikke det fordi det forventes at vi som allerede gjør så sabla mye skal legge til rette for de foreldrene som ikke gjør så sabla mye, veldig provoserende.

Den andre informanten pekte på at organisasjonen bidrar til å løse deler av kommunens lovpålagte oppgaver gjennom å bidra til folkehelse. Og selv om ordninger for tilskudd/midler eksisterer, synes arbeidet som må legges ned for å få slik støtte blir uproporsjonalt mer enn det man får igjen. Dette påpeker informanten er noe som kan gå på større bekostning av mindre organisasjoner. Samtidig peker også denne informanten på informasjonsutfordringer. Organisasjonen har en egen aktivitetsskalender, som gjør det mindre aktuelt å benytte seg av kommunens egen nettside, da det oppleves som unødig ressursbruk. I stedet ønskes et enklere, 'catch-all' system der alle aktiviteter fra alle organisasjoner i kommunen kan samles på ett sted.

Tre av fem informanter nevner også organisasjonenes samarbeid med aktører innenfor næringslivet. Dette samarbeidet arter seg varierende etter organisasjonenes karakter: for en av informantene dreier det seg om et ad-hoc-samarbeid med lokalt næringsliv for å få hjelp til oppsett og/eller flytting av nødvendig materiale. For en annen tar samarbeid form av å bli invitert av ulike næringsaktører for å fremvise aktiviteter relatert til sesong, for eksempel julefester og sommerfestival. For en av idrettsorganisasjonene beskrives næringslivet primært som en økonomisk kilde: beslutningen om å bygge en sosial profil gjennom å redusere kontingentnivået tiltrakk seg oppmerksomhet som gjorde det enkelt å få næringsaktører til å støtte organisasjonen økonomisk, som oppsummeres av informanten på følgende vis: "hvis du tenker kommersielt, så ser du uten tvil at det å ha en sosial profil, det funker".

De lokale organisasjonenes samarbeid/forhold til andre lokale organisasjoner utfolder seg på ulike måter, og synes i stor grad å være avhengig av type organisasjon. Informanten fra kulturorganisasjonen peker på at, slik som de blir invitert til å avholde sine aktiviteter for ulike næringsaktører, vil de også inviteres av andre frivillige organisasjoner. Forholdet til andre organisasjoner er derimot ikke kun positivt. For informanten fra organisasjonen som reduserte kontingentsatsene er det opplevd både gode tilbakemeldinger, men også kritikk fra andre lokallag, da det har blitt fryktet at det kan føre til press på de andre organisasjonene, og at dersom de ikke gjør det samme vil medlemmene flytte til organisasjonen informanten representerer. Informanten opplever likevel at dette ikke nødvendigvis vil skje, da det vil innebære å forlate sine venner og bekjente i nabolaget, i tillegg til økte kostnader med transport og mer utfordringer med logistikk ved å reise til den andre delen av kommunen. Presset andre organisasjoner kan føle på til å gjøre det samme er derimot forstått, selv om det ikke var intensjonen bak det å senke kontingenten. Informanten mener det er en defensiv holdning dersom en organisasjon føler at de ikke har kompetanse eller ressurser til å for eksempel tiltrekke seg næringsliv til å støtte dem:

*Jeg mener at det er 'up for grabs' for alle til å gå i den retningen hvis du vil.
Men du må få med deg medlemmene (...) og så må folk forplikte seg til at 'dette skal vi få til sammen'.*

For friluftsgesundhetsorganisasjonen beskriver informanten at de samarbeider med en organisasjon som tilbyr utstyr. «Ulempen er at de ikke kjenner organisasjonen vår, men de har jo gjort så godt de har kunnet ut fra sine forutsetninger». Det nevnes og samarbeid med KIA: kristent interkulturelt arbeid, samt samarbeid med frisklivssentral som har «internasjonal frisklivsresept for innvandrerkvinner», Kirkens Bymisjon, og aktivitetshus for enslige mindreårige asylsøkere (andre samarbeid nevnes og, men ikke av typen rettet mot innvandrere). Til slutt nevner også en informant at Røde Kors har jobbet aktivt for å skape aktivitet og inkludere flyktingen inn i idretten, som blant annet informantens organisasjon har opplevd.

3.6 Nasjonale organisasjoners samarbeid med andre organisasjoner og forhold til nasjonale myndigheter

På det nasjonale organisasjonsnivået eksisterer det også samarbeidsrelasjoner på tvers av organisasjoner. Norges Frivilligsentraler har eksempelvis engasjert seg i samarbeidsinitiativer med aktører som Røde Kors, KIA (Kristent Interkulturelt Arbeid) og Sanitetskvinnene, primært fokusert på norsk trening.

Idrettsforbundets informanter refererer til en samarbeidsforbindelse som har vært i drift siden 2013, med andre organisasjoner gjennom 'NDFU' (Nasjonal Dugnad mot Fattigdom og Utenforskap blant Barn og Ungdom), der også Norges Musikkorps Forbund er med. Siden oppstarten har Idrettsforbundet opprettholdt en samarbeidsforbindelse med en styringsgruppe knyttet til dette nettverket. I tillegg har de søkt midler til implementeringen av verktøyet ALLEMED. De har et sekretariat som drifter dette verktøyet, hvor «egentlig hele frivilligheten» inngår, som for eksempel Frivillighet Norge, Landsrådet for Norske Barne- og Ungdomsorganisasjoner, Røde Kors, Redd Barna, og Ungdom og Fritid. Videre har det blitt utviklet en mal for lokale fritidserklæringer med det formål å koordinere samarbeidet med kommunene.

Idrettsforbundet deltar også i samarbeidsforhold med organisasjoner som FRI (Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold) og pasientorganisasjoner innenfor kjønnsidentitets- og transseksualitetsfeltet. Det er kontinuerlig dialog med disse når organisasjonen skal utarbeide politikk på dette feltet. Organisasjonen søker aktivt å benytte den innsikten, erfaringen og perspektivet som disse samarbeidspartnerne bringer til bordet.

I forbindelse med flyktnings situasjonen knyttet til krigen i Ukraina, har Idrettsforbundet opprettet en samarbeidsforbindelse med organisasjoner som Røde Kors og Redd Barna, samt andre aktører som ble mobilisert av Frivillighet Norge og Gjensidigestiftelsen. Dette samarbeidet styrket idrettsforbundets arbeid i flyktingtematikken.

Når det gjelder nasjonale organisasjoners forhold til nasjonale myndigheter, fremkommer det fra informanten fra Frivillighet Norge at de mottar finansiell støtte fra, og opprettholder en betydelig kontakt med, Kulturdepartementet. Videre nevnes det også samhandling med Helsedepartementet og Barne- og Familiedepartementet, samt diverse direktorater. Denne kommunikasjonen materialiserer seg både gjennom organisasjonens deltakelse i ulike prosjekter og ved uformell dialog som ikke nødvendigvis er knyttet til konkrete prosjekter. Det refereres til faglige samarbeidspunkter og intensjonsavtaler som er etablert med Helsedirektoratet, IMDi, BufDir, andre direktorater, samt NAV. Denne kontakten og dialogen har som målsetning fra organisasjonens side å øke forståelsen og anerkjennelsen av frivillige organisasjoners betydning blant offentlige myndigheter. Videre nevnes også samarbeid innenfor områder som folkehelse, inkludering, økt deltakelse, bekjempelse av utenforskap, og bruk av kulturlokaler.

Norges Frivilligsentraler er i dialog med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og andre relevante myndighetsorganer. Organisasjonen deltar aktivt i ulike ressursgrupper og har også blitt utvalgt til å være medlem av en referansegruppe for regjeringens nasjonale integreringskonferanse, hvor den gir innspill og råd. Videre holdes det årlige møter med IMDi og organisasjoner som har intensjonsavtaler med IMDi. Disse møtene fokuserer på temaer som generell integrering, samt «hva som rører seg i samfunnet og hva vi bør gjøre» diskuteres.

På tidspunktet for intervjuene var det planlagt et møte med formålet å diskutere og dele erfaringer for gjensidig læring. Det var også ambisjoner om å skape samarbeid på tvers av de 10 organisasjonene som har de overnevnte intensjonsavtalene, for gjennom det å samlet fremme et budskap som kan videreføres til IMDi og deretter til andre relevante departementer.

Informanten uttrykker at strategier som omhandler hverdagsintegrering er kjennetegnet av gode initiativer og en gjennomgående felles målsetning. Det synes positivt at myndighetene anerkjenner frivillighetssektoren som en viktig aktør innen dette. Samtidig uttrykkes det at midler som settes av i statsbudsjettet til dette er svært begrensede, og at de forskjellige tilskuddsordningene kan være utfordrende, spesielt for mindre organisasjoner, å navigere i og konkurrere om. Prosessene oppleves som både byråkratiske og akademiske, og det påpekes at det ikke er alle som kan forventes å håndtere disse kravene med samme letthet. Dette belyses ytterligere i avsnitt 3.7, der de nasjonale organisasjonenes perspektiver på rekrutterings- og inkluderingsutfordringer diskuteres grundigere.

Informantene fra Idrettsforbundet opplever å ha en god dialog med myndigheter, og at det kommer resultater av det. Det trekkes frem som et eksempel at det ble meldt inn behov for midler til en lokal pott med penger i kommunene som kan brukes til å dekke kostnader for enkeltpersoners fritidsaktivitet. Da kom det 15 millioner ekstra til fordeling i en støtteordning i revidert nasjonalbudsjett.

Informanten trekker frem et tett samarbeid og en anerkjennelse fra politisk hold, der myndighetene sier det er viktig med kunnskap. Eksempelvis kom det en rapport, bestilt fra kulturdepartementet, om økonomi som barriere og status. Samtidig påpekes det at nasjonale ordninger handler om å dele ut penger. Men en utfordring, som vist tidligere, er tid som en ressurs. Det blir dermed en utfordring å omgjøre penger fra nasjonalt hold til tiltak som gjør at ting faktisk skjer i den frivillige aktiviteten.

Det påpekes også at nasjonale myndigheter kan ha en viktig rolle på å fasilitere møtepunkt på tvers av frivillige organisasjoner, slik at erfaring i korps eller speiderne e.l. også tilfaller idretten og omvendt. Et eksempel på dette er samarbeid med IMDi, som drar i gang nettverkssamlinger med andre frivillige organisasjoner der organisasjonen får mulighet til å utveksle erfaringer med dem på for eksempel flyktningsområdet.

3.7 Utfordringer for rekruttering og inkludering fremover

Informantene fra de lokale organisasjonene ble spurt hva de anser som utfordringene fremover når det gjelder rekruttering og inkludering av innvandrere i deres organisasjon, samt i frivillige organisasjoner mer generelt. Deres svar varierer ut fra deres konkrete erfaringer med utfordringer knyttet til organisasjonenes organisering, arbeid og støtte. Det pekes blant annet på, av to av informantene, at kommunikasjon ut for å nå innvandrergupper kan være en utfordring. Delvis grunnet språkbarrierer, men også i måten man kommer i kontakt. Selv om dette kan være en utfordring spesielt når det gjelder foreldre, påpeker en av informantene at deres barn gjerne kan norsk tale, og at de kan ta med informasjon til sine foreldre, og på den måten fungere som 'tolk'. En av informantene, peker på at deres utfordring er hovedsakelig tilgang til aktive engasjerte som kan drifte aktivitetene. Videre ønskes det fra politisk hold mer ren økonomisk støtte i form av gratis treningstid, slik det pekes på eksisterer i Bergen. Det vil da løse ut flere midler til for eksempel betaling av engasjerte, så det vil kunne bli lettere å ta på seg mer frivillig arbeid. Men utfordringene med engasjement ses ikke bare på som en økonomisk utfordring. En informant beskriver også

manglende interesse for dugnad og engasjement for organisert frivillighet som en utfordring, og ses på som et uttrykk for et generasjonsskifte:

Vi står ovenfor en kjempeutfordring verdimeessig og kulturelt sett for [organisasjonsfeltet], basert på at folk er gjerrige med fritiden sin. Det er ikke «hva kan jeg gjøre for andre», men «hva kan andre gjøre for meg». Det er gift for idrettsnorge. Så også at ungene er mer krevende. (...) Det er enkelte barn som har manglet rammer både på skolen og hjemme, og som også er innsausa i det der «hva kan dere gjøre for meg», Ikke «hva kan jeg gjøre for å bidra til å bygge fellesskap». Og da skal denne her litt sånn utslitte treneren ha det også, og det gjør også at flere kvier seg og ikke vil (...) Det er flere faktorer på samme tid som kan skape [en] perfekt storm for idretten.

En annen informant beskriver en liknende utfordring med rekruttering, og knytter en mulig løsning til utfordringen med det personlige engasjementet – økt fokus på sosiale relasjoner, da gjennom blanding av ulike aktiviteter i samme rom:

Å holde på ungdommen i dag er ikke lett i utgangspunktet. For at en skal rekruttere på bedre premisser, bør man legge til rette for en større del av litt sosiale relasjoner og hendinger som vi har, selv om vi har julebord og sommeravslutning, styremøter og klubbmøter og sånt, så er det kanskje ikke nok for å rekruttere over tid. Men jeg har tenkt på å inkludere i større grad dette med at vi skal putte musikk inn i våre sosiale arrangement. At folk kan få lov til å spille et instrument samtidig som de kan være med på trening. Jeg har veldig gode erfaringer med det fra tidligere. (...) Jeg tror det er viktig at vi har slike muligheter at man ikke må skifte miljø hver gang man skal gjøre noe nytt, at det er rent «klinisk» miljø i klubben, men at det er muligheter for at en har interesseområder som man har lyst til å utvikle som kan utvikles på samme plattform.

For en annen informant er det viktig å få frem rollemodeller, og da må man begynne med de ressurssterke som kommer som arbeidsinnvandrere: «du kan ikke begynne med de som kom som analfabeter fra Somalia og som har 7 unger alene». Det pekes på at ressurssterke innvandrere vil være mer integrerte og kan være en brobygger til de som ikke er like flinke i norsk og har en høyere terskel for å bli med. Fra politisk hold er det også fra denne informanten viktig å få på plass finansiering som en basis for å ivareta aktivitetene. Informanten peker også på viktigheten av å ha et mangfold i tilbud og blant de frivillige selv, slik at man kan vise til mangfold i praksis, og ikke kun snakke om gode holdninger. Men samtidig påpekes det at i arbeidet for inkludering er det viktig at det ikke blir en underforstått form for segregering. Med det menes at man ikke skal ha noe som kun er for innvandrere, men heller ha tilbud som er tilpasset for å hjelpe de i gang, men at målet på sikt skal være å få alle over i et ordinært tilbud hvor de nettopp gjennom det ordinære tilbudet blir inkludert.

Dette poenget reflekteres i en av informantene fra de nasjonale organisasjonene. I forbindelse med den ukrainske flyktnings situasjonen påpekte informanten at organisasjonen, nasjonalt og lokalt, er:

opptatt av å ikke skulle løfte fram én folkegruppe fremfor andre. Men det kom jo veldig brått på alle. Og vi heiv oss rundt nasjonalt, og søkte

tilskuddsordninger som var mulig for at vi kunne videreformidle penger til frivilligsentralene, sånn at de kunne gjennomføre integreringsaktiviteter og språktreningsaktiviteter. For mange måtte øke sine tilbud, fordi de plutselig fikk et langt større antall flyktninger. Men vi har hatt fokus på at det ikke er bare 'tilbud for ukrainske flyktninger', fordi da er det ikke integrering. Men veldig mange frivilligsentraler har fått hverdagen snudd opp ned fordi de har vært veldig involvert med bosetting, utdeling av klær og mat, og når frivilligsentralene da har veldig fokus på noen ting, så har de kanskje ikke like fullt fokus på andre ting som [*kanskje allerede planlagte*] tiltak, så da må vi justere litt (...) og sett at kanskje vi fikk litt færre deltakere på et frokostmøte rett etter det kom en bølge med flyktninger.

Relatert til spørsmål rundt utfordringer knyttet til rekruttering og inkludering i organisasjonslivet, ble informantene fra de nasjonale organisasjonene spurt om deres perspektiver på en effektiv politikk innen dette området, og eventuelle endringer som bør vurderes, både fra et politisk, men og fra organisasjonenes ståsted.

En av Idrettsforbundets informanter understreker viktigheten av at nasjonale myndigheter legger til rette for at frivillige organisasjoner kan utføre sin kjerneaktivitet,

fordi det er vår kjerneaktivitet som gjør at vi kan levere den merverdien som samfunnet ønsker når det gjelder reduksjon av sosiale og økonomiske barrierer med integrering i samfunnet med mer.

Informanten fremhever da eksempelvis tilgang til idrettsanlegg som en avgjørende faktor for muligheten til å inkludere flere nyankomne. Det påpekes også på et mer generelt nivå at nasjonale myndigheter kan gi sin viktigste støtte for fritidsaktiviteter, inkludert idrett, gjennom etablering av gunstige rammebetingelser som muliggjør inkludering av flere. Det å «*springe fra prosjekt til prosjekt*» påpekes å være en oppstykket og uforutsigbar måte å jobbe på. Det blir da vanskelig å jobbe mer langsiktig ettersom det de gjør er prosjektbasert med avgrensede tidsrammer. Dette speiler funn fra forskning som viser at 'prosjektifisering' kan gjøre det problematisk å tenke langsiktig, og kan virke som en barriere mot å 'sette inn alle krefter', ettersom prosjektet vil avsluttes etter relativt kort tid, eller at fremtiden blir uforutsigbar når det gjelder finansiering (Radlick og Mevatne 2023). Videre påpeker informanten viktigheten av å innhente kunnskap om deltakelse, blant annet av ulike minoritetsgrupper. Det bemerkes imidlertid at slike data kan være utfordrende å samle inn, men at de likevel anses de som viktige å ha. Til slutt påpekes også viktigheten av å fremstå som gode eksempler også i egen organisasjon: «*Hvis vi begynner med oss selv, så bør vi være flinkere til å få inn både flere ansatte og tillitsvalgte med minoritetsbakgrunn*». Relatert til poenget om å løfte frem gode eksempler som inspirasjon, problematiserer imidlertid en av de andre informantene dette.

Ved å gjøre det vises dermed kun «*de 20% flinkeste eller 5% flinkeste idrettslagene*» frem, mens de resterende 80% som består av de aller fleste ikke vises frem, og at disse kan oppleve at det de flinkeste gjør ikke er mulig for de organisasjonene som består av majoriteten.

Rammebetingelse trekkes også frem av Frivillighet Norges informant som viktig, med et ønske om forenkling og mer forutsigbarhet:

Myndighetene må jobbe med forenkling av rammevilkår for frivillig sektor. Tilskuddsordning skal være enkle å søke på, og i større grad bruk av forutsigbare midler og driftsmidler framfor prosjektmidler som er kortsiktig, ad-hoc som det er vanskelig for organisasjonene å hive seg rundt og bruke innenfor et kort tidsrom.

Informanten fremhever også betydningen av hverdagsintegrering og mangfold i strategiske tilnærminger, blant annet inkludering i arbeidslivet. Videre blir utdanning og frivillighetsmeldingens relevans understreket, der særlig støtte til organisasjoner som effektivt fremmer integreringsmål ble fremhevet. Samtidig problematiseres også nasjonal politikks påvirkning på lokalt arbeid, da det over tid har blitt knyttet betydelige forventninger til kommunenes rolle i å håndtere inkludering- og integrasjonsrelaterte utfordringer. Dette kan, ifølge informanten, føre til økt samarbeid mellom kommuner og frivillige organisasjoner, noe som også fremmes som et viktig aspekt ved kommunenes frivillighetspolitikk, slik det uttrykkes av Frivillighet Norge. Likevel reises det også et spørsmål om i hvilken grad de lokale myndighetene har full innsikt i den komplekse dynamikken som involverer å gi rom for frivillige organisasjoner til å utføre sitt arbeid:

forstår [kommunene] hva det vil si, i den forstand at man skal legge til rette for at frivilligheten kan gjøre det den er god på, fremfor å få frivilligheten til å gjøre det myndighetene har behov for.

Informanten understreker behovet for en robust frivillig sektor, som gir organisasjonene kapasitet til å tilpasse seg endringer og øke rekrutteringen. Dette krever at organisasjonenes rammeverk er gode nok, noe som inkluderer anerkjennelse av frivillig sektors behov for forutsigbare rammer som muliggjør utnyttelse av deres unike kunnskap og kompetanse.

Gitt integrasjonens omfang og kompleksitet som en utfordring med store oppgaver som påhviler myndighetene, påpeker informanten at forventningene til hva frivillige organisasjoner kan oppnå, kan bli urimelig høye. Dette diskuteres også i forbindelse med nødvendigheten av økonomisk støtte, eksempelvis lønnsmidler, driftsmidler til prosjekter og opplæring, og midler for rekruttering, som essensielle for organisasjonenes kapasitet til å utføre sitt arbeid på en tilfredsstillende måte. Dette knyttes også til situasjoner som involverer flyktninger:

Og en type flyktningsituasjon, så vi ser både nå og i 2015 at organisasjoner hiver seg fort rundt. Det kan bli forventet mye og stor innsats fort uten nødvendigvis tidsrom for at organisasjonene kan rigge det på en sånn måte som de ser innvendig for at det skal være trygt både for den frivillige og den som skal motta hjelpen.

Informanten fra Norges Frivilligsentraler fremhever viktigheten av «*gode, strategiske dokumenter og føringer som man kan følge.*». Informanten påpeker at noen tiltak kan være litt for ambisiøse, ettersom mange lokale organisasjoner som skal gjennomføre tiltak ikke nødvendigvis har ansatte, eller veldig få. Når slikt arbeid bygger på frivillig innsats, synes informanten at målsettingene burde konkretiseres. Samtidig kan mange strategier som snakkes om og publiseres fort bli akademisk anlagte: «*det blir for mye store ord, for den gruppa man både snakker om og til er (det) kanskje litt for vanskelige ord.*».

Selv om det synes positivt at myndighetene nevner frivilligheten som en viktig aktør i arbeidet med integrering og inkludering av innvandrere, synes informanten samtidig det blir satt av svært lite

midler i statsbudsjettet, og at de ulike tilskuddsordningene kan være vanskelige, spesielt for mindre organisasjoner, å kunne komme seg gjennom nåløyet for. Prosessene oppleves byråkratiske og akademiske, og alle kan ikke klare å henge med der. I tillegg savnes det at myndighetene ser seg etter effektene av de ulike tiltakene og tilskuddene som går til frivilligheten. Informanten er usikker på om det leder til bedre inkludering, eller om det:

egentlig bare går masse penger (*ut*), uten at det konkret gir en økning (*i grad av inkludering*), men kanskje man ikke trenger en økning. Kanskje det er nok at vi er status quo, at vi er der vi er? Jeg tror man må ha et litt realistisk bilde på det.

Det oppleves at det over tid har blitt mer og mer fokus på det positive bidraget frivilligheten gir, og at flere tjenester blir lagt til de frivillige. Da synes de at tilskuddene som gis til frivillige organisasjoner også burde ha økt betraktelig. I stedet opplevde flere organisasjoner 2023 å måtte søke om tilskudd, etter å ha fått øremerkede midler kuttet fra statsbudsjettet. Resultatet ble at flere lokale organisasjoner har blitt nedlagt. Når det gjelder den nasjonale organisasjonen (Norges Frivilligsentraler) har de gjennom de siste årene økt mengden aktiviteter og tiltak som de er involvert i, men det har ikke blitt økt tilsvarende midler som de får til å dekke lønn og drift. Dette synes i andre organisasjoner som informanten nevner organisasjonen har vært i dialog med; det er mer tilskudd til aktiviteter som skal gjennomføres lokalt, mindre til drift.

3.8 Oppsummering

I dette kapittelet har vi presentert funnene fra intervjuene gjennomført med representanter for et utvalg lokale og nasjonale organisasjoner, og deres strategier, arbeid, syn og erfaringer med mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. De observerte variasjonene i organisasjonenes tilnærminger, perspektiver og erfaringer kan i stor grad tilskrives organisasjonenes kapasitet. Denne kapasiteten er i stor grad en funksjon av organisasjonenes størrelse, men kan også være påvirket av det spesifikke området organisasjonen opererer innenfor, det vil si om feltet anses som bredt eller nisjeorientert.

Organisasjonenes arbeid med rekruttering, mangfold og inkludering varierer i den grad dette er formalisert gjennom nedfelte strategier og planer. Mens en av organisasjonene har et vedtatt mål om å øke medlemsmassen med 30 prosent i løper av de neste tre årene, er det i en annen organisasjon ingen skriftlig nedfelte planer. På samme måte kan vi se en variasjon i hvor spesifikt organisasjonene jobber strategisk med rekruttering av innvandrere. Der en av organisasjonene har ansatte og jobber for å tilby kurs og tilbud spesifikt rettet mot minoritetskvinner med mål om å øke deltakelse i faste, 'normale' aktiviteter mer langsiktig, har en annen organisasjon en mer generell tilnærming til rekruttering uten spesifikke strategier rettet mot innvandrere.

Informantenes beskrivelser og forklaringer på deres organisasjoners rekruttering- og inkluderingsarbeid og -strategier knyttes ofte til organisasjonens ressurser og kapasiteter, som igjen kan ses på som en funksjon av deres størrelse. Det kommer frem at mens de relativt store og ressurssterke organisasjonene kan ta på seg arbeid med å jobbe aktivt mot mangfoldig inkludering, er de mindre organisasjonene avhengige av frivillig innsats for å i det hele tatt opprettholde organisasjonens virke. Dette har innvirkning på organisasjonenes mulighet til å prioritere spesifikke rekrutteringsstrategier. På tross av disse forskjellene, viser alle organisasjonene en bevissthet og

holdning om at mangfold er en berikelse, og at dette kan tilføre merverdi til deres aktiviteter, spesielt med tanke på inkludering og hverdagsintegrering.

De lokale organisasjonenes forhold til sine respektive nasjonale paraplyorganisasjoner oppleves i hovedsak positivt. Det er likevel en variasjon i graden av tilbud, støtte og dialog mellom de to organisasjonsnivåene. Mens det i en av organisasjonene aktivt følges initiativ, 'spilleregler' og kriterier som kommer fra det nasjonale nivået, opplever representanten for en annen organisasjon å ikke ha en aktiv dialog med det nasjonale organisasjonsnivået, da dette heller ikke synes hensiktsmessig for det daglige lokale virket. Det kan igjen synes at denne variasjonen kommer til som følge av de lokale organisasjonenes størrelser og ressurser. Den førstnevnte organisasjonen er en av de relativt mindre organisasjonene, mens den sistnevnte er en større organisasjon med eget styre og ansatte. Det kan dermed tenkes at organisasjoner av sistnevnte karakter ikke nødvendigvis vil ha like presserende behov for å motta bistand, tilbud og støtteinitiativer fra nasjonalt hold som mindre organisasjoner med begrensede ressurser, som fremstår mer sårbare blant annet grunnet avhengigheten av, og mulig (manglende) tilgang på ildsjeler.

Samarbeidet med lokale myndigheter, andre organisasjoner og næringslivet preges i hovedsak av muligheten for å søke økonomiske tilskudd, bidrag og støtte for å opprettholde organisasjonenes aktiviteter og tilbud. Selv om forholdet til kommunene for det meste er positivt, oppleves det også en viss frustrasjon knyttet til den tid og innsats som kreves for å skaffe tilskudd fra offentlige støtteordninger. Utover dette påpeker informantene også et ønske om økt, eller mer effektiv, kommunikasjon både mellom organisasjon og kommune, men også systemer for informasjon om de ulike tilbudene ut til befolkningen.

De nasjonale organisasjonene beskriver sitt forhold til lokale organisasjoner hovedsakelig i form av informasjonsspredning og kompetansebistand. Tiltak rettet mot lokale organisasjoner er intendert som bistand og hjelp heller enn å bidra til å skape større press på de lokalt engasjerte. De nasjonale organisasjonene har også samarbeidsrelasjoner til andre organisasjoner på nasjonalt nivå. Disse samarbeidene går blant annet inn på flyktning tematikk, for eksempel i forbindelse med situasjonen i Ukraina, samt læring, erfaringsutveksling og bidrag til tiltak rettet mot å øke graden av deltakelse blant innvandrere i organisasjonslivet. Det drives også arbeid mot nasjonale myndigheter, blant annet informasjonsarbeid, men også for å sikre økonomiske rammevilkår i statsbudsjett og/eller ulike tilskuddsordninger.

De lokale organisasjonenes syn på utfordringer knyttet til rekruttering og inkludering for mer mangfold i organisasjonslivet er flerfoldig, men kan også knyttes til organisasjonenes erfaringer som følge av deres kapasiteter og størrelse. Det kan blant annet være språkbarrierer som gjør informasjonsdeling mer utfordrende. Det nevnes også økonomiske (manglende) rammevilkår som muliggjør dedikert arbeid til tematikken. Personlig interesse og engasjement er en tredje utfordring, og handler både om potensielle deltakere, men også om tilgangen på frivillige som kan ta på seg ansvar og gjøre oppgaver for organisasjonen (være trener, stille på dugnad, osv.).

4. Mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Generelle mønstre.

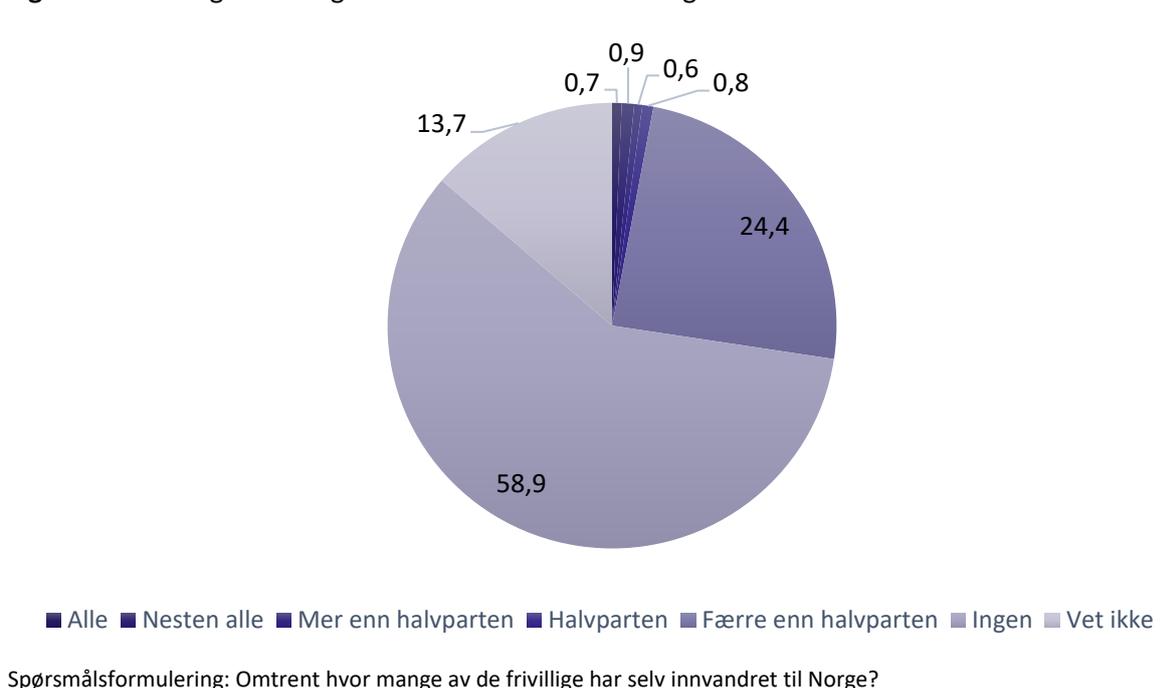
4.1 Innledning

Ved hjelp av analyser av spørreundersøkelser blant et stort antall lokale frivillige organisasjoner i Norge, skal vi i dette kapitlet undersøke spørsmål om omfanget av frivillige og organisasjonsmedlemmer med innvandrerbakgrunn i norske frivillige organisasjoner, og organisasjonenes tiltak og ordninger for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonene. Vi vil beskrive variasjon i svarene fra organisasjonene med hensyn til organisasjonstype, samt at vi har utført kontrollanalyser (se appendiks) av variasjon der vi inkluderer flere grunnleggende kjennetegn ved organisasjonene, som økonomi og ressurser, størrelse, geografisk plassering og nedslagsfelt, m.m.

4.2 Frivillige med innvandrerbakgrunn i lokalt organisasjonsliv

Tidligere studier har vist at det er en god del færre blant innvandrere som gjør frivillig arbeid for frivillige organisasjoner sammenlignet med befolkningen ellers (Eimhjellen, Espegren & Nærland, 2020). I organisasjonsundersøkelsen som ble gjennomført blant 6056 organisasjoner i 2023, er det 59 prosent som oppgir at «ingen» av de frivillige i organisasjonen har innvandrerbakgrunn (Se Figur 4 under). Det er altså en majoritet av norske lokale frivillige organisasjoner som ikke har noen personer som selv har innvandret blant sine frivillige. Omtrent en fjerdedel (24 prosent) av organisasjonene svarer «færre enn halvparten» og 14 prosent oppgir at de ikke vet. Til sammen 3 prosent har svart de øvrige kategoriene (alle, nesten alle, mer enn halvparten, halvparten). Svarene viser at det er stort potensial for organisasjonene å rekruttere flere frivillige blant innvandrere i Norge, selv om det selvsagt vil variere hvor stort dette potensialet er med tanke på hvor organisasjonene befinner seg.

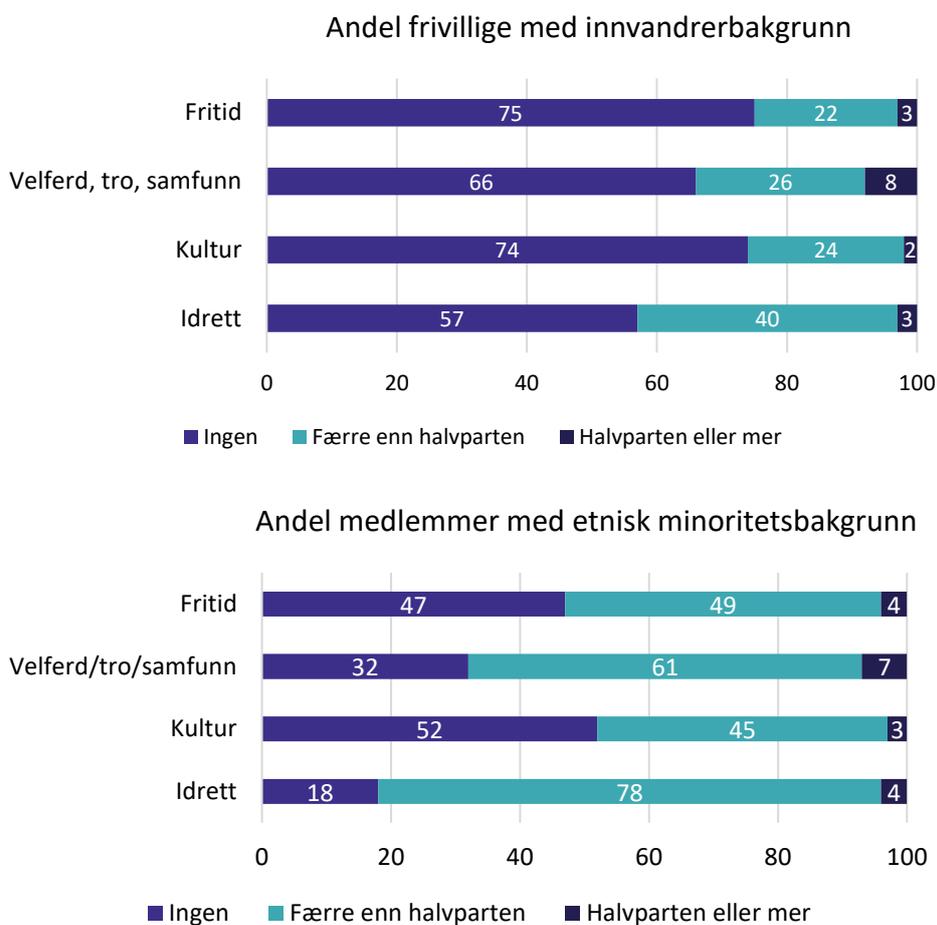
Til sammenlikning oppgir 35 prosent «ingen» som svar på spørsmål om hvor mange av medlemmene til foreningen som har etnisk minoritetsbakgrunn. Resten av foreningene svarer i hovedsak «færre enn halvparten» (8 prosent) og «færre enn 10 prosent» (45 prosent). 9 prosent oppgir at «de ikke vet» svaret og nesten 4 prosent sier at medlemmene som har etnisk minoritetsbakgrunnen utgjør halvparten eller mer. Av disse 4 prosentene er det 1,6 prosent som sier at de med etnisk minoritetsbakgrunn utgjør alle eller nesten alle medlemmene.

Figur 4.1: Omfang av frivillige som har innvandret til Norge. Prosent. N = 5497

Når vi ser på ulike typer av organisasjoner, er det en viss variasjon i andel frivillige med innvandringsbakgrunn og medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn (se tabell 4.1). Her har vi gruppert organisasjonene i kategoriene Idrett, Kultur, Velferd, tro og samfunn, og Fritid, basert på deres selvrapporterte hovedaktivitet i Brønnøysundregistrene (etter ICNPO-koder¹⁰). Idrett har lavest andel som svarer «ingen» for både frivillige og medlemmer, henholdsvis 57 og 18 prosent. Dette støtter opp om tidligere forskning som viser at idrettsorganisasjoner er den typen organisasjoner som er vanligst å engasjere seg som frivillig blant innvandrere (Eimhjellen, Espegren & Nærland, 2020). Velferd, tro og samfunn er den kategorien med størst andel foreninger hvor halvparten eller mer har innvandrerbakgrunn, henholdsvis 8 prosent for frivillige og 7 prosent for medlemmer. Dette er gjerne knyttet til tros- og livssynsorganisasjonene i denne kategorien som i større grad samler frivillige og medlemmer med innvandrer/minoritetsbakgrunn. Prosentandelene for Kultur og Fritid er ganske like på tvers av både frivillige og medlemmer og disse to organisasjonstypene har en større andel med «ingen» frivillige som selv har innvandret til Norge og «ingen» medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn enn Idrett og Velferd, tro og samfunn i denne undersøkelsen.

¹⁰ Se <https://www.brreg.no/lag-og-foreninger/registrere-lag-eller-forening/registrering-i-frivillighetsregisteret/tilgjengelige-kategorier-for-aktiviteten/> for oversikt over kategoriene.

Figur 4.2: Andel foreninger med frivillige som selv har innvandret, og andel foreninger med medlemmer som har etnisk minoritetsbakgrunn. Prosent.

4.3 Organisasjoners rekruttering og ivaretagelse av frivillige med innvandrerbakgrunn

Rekruttering av frivillige med innvandrerbakgrunn har vist seg å være utfordrende (Eimhjellen, Espegren, & Nærland, 2020). Hvordan disse lettere kan rekrutteres og ivaretas som frivillige ressurser i organisasjonslivet er derfor et viktig spørsmål. For å undersøke hvordan organisasjoner i dag arbeider strategisk med slike rekrutterings- og ivaretagelsesspørsmål ble organisasjonene som hadde personer med innvandrerbakgrunn blant sine frivillige spurt om organisasjonens evt. mål eller strategier knyttet til rekruttering og ivaretagelse av frivillige med innvandrerbakgrunn.

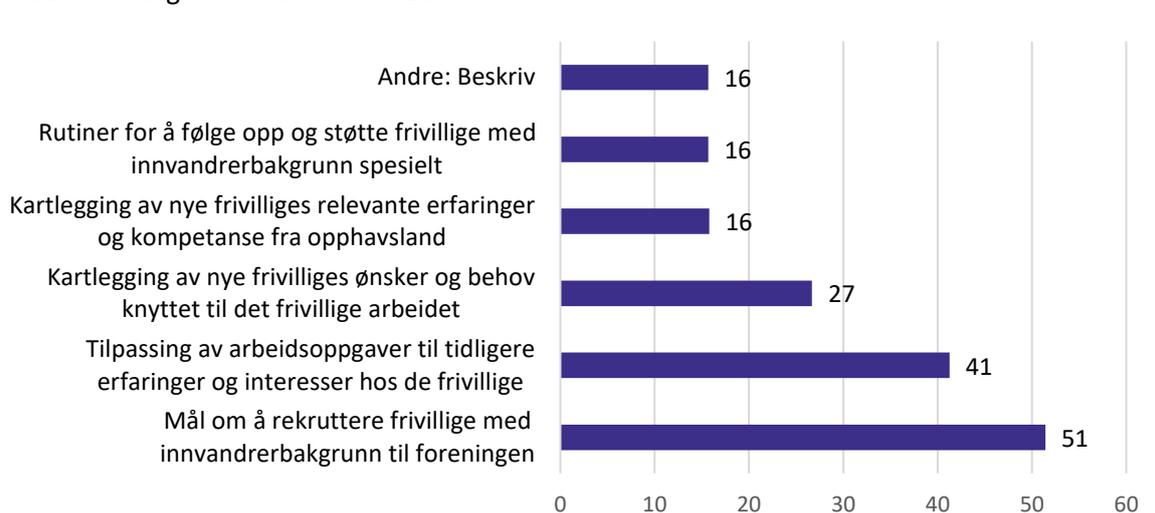
Blant organisasjonene som har frivillige med innvandrerbakgrunn, rapporterer halvparten (51 prosent) at organisasjonen har som mål å rekruttere frivillige med innvandrerbakgrunn. Fra figur 4.2 vet vi at noen organisasjonstyper har flere frivillige med innvandrerbakgrunn enn andre og i så måte er noe overrepresentert blant dem som har svart på dette spørsmålet. Det er også noe variasjon på tvers av de fire organisasjonstypene som vi så på i figur 4.2 i andelen som oppgir dette som et mål. Blant velferds-, tros-, og samfunnsorganisasjonene er prosentandelen 61 prosent som har som mål å rekruttere frivillige med innvandrerbakgrunn. Blant idrettsorganisasjoner oppgir 56 prosent at dette er et mål, og blant kultur og fritidsorganisasjoner er det 45 prosent som oppgir dette som et

mål.

I det åpne tekstfeltet som også inngikk i spørsmålsbatteriet, var det flere organisasjoner som presiserte at alle er velkomne – men at de ikke singlet ut målgruppen spesielt i rekrutteringssammenheng. Som en respondent forklarte «Vi tar imot alle medlemmer med åpne armer, men gjør ikke noe spesielt for å rekruttere denne gruppen». Mange understreket også at de behandlet alle frivillige og medlemmer likt uavhengig av bakgrunn.

For å legge til rette for engasjement blant frivillige med innvandrerbakgrunn, er det 41 prosent av organisasjonene som sier at de tilpasser arbeidsoppgaver til tidligere erfaringer og interesser hos de frivillige. 27 prosent av organisasjonene oppgir at de kartlegger frivilliges ønsker og behov knyttet til det frivillige arbeidet. Organisasjonene rapporterer derimot i mindre grad om kartlegging av nye frivilliges relevante erfaringer og kompetanse fra opphavsland (16 prosent) og rutiner for å følge opp og støtte frivillige med innvandrerbakgrunn spesielt (16 prosent). Disse svarene må sees i sammenheng med organisasjonenes størrelse og geografiske plassering, hvor noen organisasjoner enklere kan rekruttere frivillige med innvandrerbakgrunn enn andre. I Oslo, for eksempel, er begge disse to prosentandelene noe høyere, henholdsvis 18 og 20. Det er også foreninger som rapporterer at de ikke trenger noen spesifikk strategi for rekruttering av innvandrere siden de tilhører majoriteten i området der organisasjonen har sin aktivitet. Likevel er det, generelt sett, her et mulighetsrom for organisasjonene og foreningene å benytte seg av flere av disse målene og strategiene i eget arbeid.

Figur 4.3: Mål eller strategier knyttet til rekruttering og ivaretagelse av frivillige med innvandrerbakgrunn. Prosent. N = 1083

Spørsmålsformulering: Har foreningen følgende mål eller strategier knyttet til rekruttering og ivaretagelse av frivillige med innvandrerbakgrunn? (Flere svar mulig)

For å få et samlemål på omfang av mål og strategier for rekruttering og ivaretagelse av frivillige med innvandrerbakgrunn, har vi videre laget en additiv indeks (verdi fra 0 til 5) av svaralternativene (med unntak av *Andre: Beskriv*). Denne indeksen har vi brukt til å sjekke om noen organisasjonstyper har større sjanse for å ha mer omfattende mål og strategier for rekruttering og ivaretagelse av frivillige med innvandrerbakgrunn. I denne analysen (ikke vist) inkluderte vi andel medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn (som i figur 4.2), om organisasjonen har ansatte, og organisasjonstype (idrett,

kultur, fritid eller velferd/tro/samfunn). Analysen viste at det å ha betalte ansatte i organisasjonen, å ha en høyere andel medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn i organisasjonen, og det være en organisasjon innenfor velferd/tro/samfunns-kategorien, er knyttet til en høyere score indeksen. Det er altså større sjanse for at organisasjoner med betalte ansatte, organisasjoner som har en høyere andel medlemmer med minoritetsbakgrunn, og organisasjoner som er i kategorien velferd/tro/samfunnsorientert organisasjon, har et større omfang av mål eller strategier knyttet til rekruttering og ivaretagelse av frivillige med innvandrerbakgrunn.

De samme organisasjonene ble videre spurt om det er noen grupper innvandrere som er særlig utfordrende å rekruttere og/eller beholde som frivillige i foreningen. 34 prosent svarte nei på dette spørsmålet og 58 prosent svarte at spørsmålet ikke var relevant for dem. Kun 8 prosent svarte ja og hadde anledning til å utdype dette svaret. Disse utdypningene handlet mest om spesifikke land (Somalia, Sri Lanka, India, Pakistan) verdensregioner (Øst-Europa, Midtøsten, Nord-Afrika og Afrika), og religion (Islam). Språkbarrierer og dette med frivillighet/dugnad som et konsept som måtte introduseres og forklares ut fra den norske konteksten ble også nevnt som særlige utfordringer. Pensjonister, kvinner, unge og småbarnsforeldre blir trukket fram som grupper som det er krevende å rekruttere/beholde blant innvandrene.

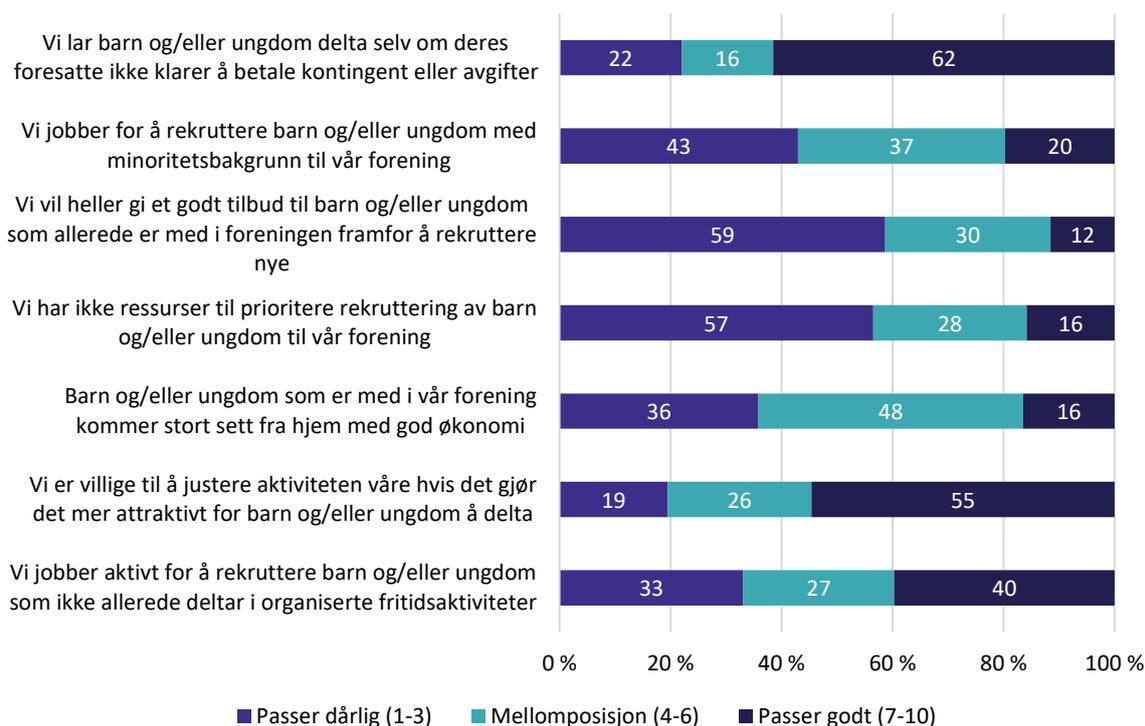
4.4 Inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet

Videre skal vi nå se på de lokale organisasjonenes arbeid med inkludering av barn og unge med minoritetsbakgrunn. Organisasjonene i undersøkelsen som har aktiviteter for barn og unge ble bedt om å ta stilling til en rekke utsagn om rekruttering av barn og/eller ungdom. Organisasjonene skulle på en skala fra 1 til 10 der 1 er "passer svært dårlig" og 10 er "passer svært godt" angi hva som passet best. I figur 4.3 under viser vi fordelingen av organisasjoner som svarte enten 1–3 «passer dårlig», 4–6 «mellomposisjon», og 7–10 «passer godt» på utsagnene.

På utsagnet «Vi jobber for å rekruttere barn og/eller ungdom med minoritetsbakgrunn til vår forening», svarte et stort flertall av organisasjonene (80 prosent) enten 1-3 – at utsagnet passet dårlig til organisasjonen eller at de er i en mellomposisjon (svarte 4-6), mens kun en av fem (20 prosent) svarte 7–10 – at utsagnet passet godt til organisasjonen. Det er altså et stort flertall av organisasjonene som i mindre grad jobber spesifikt for å rekruttere barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Til sammenlikning, på utsagnet «Vi lar barn og/eller ungdom delta selv om deres foresatte ikke klarer å betale kontingent eller avgifter» svarer 62 prosent «passer godt». Blant disse svarer over en tredjedel kategorien «10 passer svært godt». Dette betyr altså at selv om en mindre andel jobber aktivt for å rekruttere barn og/eller ungdom med minoritetsbakgrunn til sin forening, har mange foreninger likevel ordninger eller en etablert praksis for å la barn og unge delta uavhengig av foreldrenes økonomiske bakgrunn. Dette kan også sees i sammenheng med at kun 16 prosent svarer at utsagnet «Barn og/eller ungdom som er med i vår forening kommer stort sett fra hjem med god økonomi» passer godt for sin forening.

Figur 4.4: Svarfordeling på utsagn om rekruttering av barn og/eller unge. Prosent. N = 3118 (maks) og 3056 (minimum)

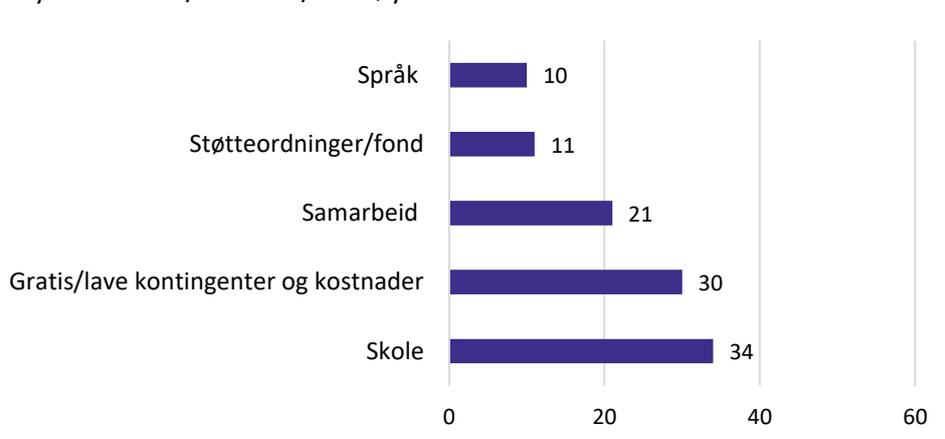

Spørsmålsformulering: Vi vil nå stille noen spørsmål om rekruttering av barn og/eller ungdom. Nedenfor har vi satt opp noen utsagn om rekruttering av barn og/eller ungdom. Vi ber deg svare for hvor godt eller dårlig utsagnene passer for din forening, på en skala fra 1 til 10 der 1 er "passer svært dårlig" og 10 er "passer svært godt".

På de øvrige utsagnene er de klareste hovedtendensene at 59 prosent svarer at utsagnet «Vi vil heller gi et godt tilbud til barn og/eller ungdom som allerede er med i foreningen framfor å rekruttere nye» passer dårlig og 57 prosent sier at «Vi har ikke ressurser til å prioritere rekruttering av barn og/eller ungdom til vår forening» passer dårlig. 55 prosent sier seg enig i at utsagnet «Vi er villige til å justere aktivitetene våre hvis det gjør det mer attraktivt for barn og/eller ungdom å delta» passer godt for sin forening. Dette peker mot at majoriteten av organisasjonslandskapet med aktiviteter for barn og/eller unge er tilpasningsdyktige i møte med sitt lokalmiljø.

I organisasjonsundersøkelsen ønsket vi å utforske hvilke metoder, tiltak eller verktøy som blir brukt og som har vært vellykket i å rekruttere barn og/eller ungdom med innvandrerbakgrunn (innvandrerforeldre eller selv innvandret). Blant den fjerdedelen av organisasjonene som svarte mellom 6–10 på påstanden om at de jobber for rekruttering av barn og/eller ungdom med minoritetsbakgrunn, svarte 562 organisasjoner med et fritekstsvar (67 prosent). De resterende svarte at dette spørsmålet ikke var relevant for dem (29 prosent), og noen svarte også at metoder/tiltak/verktøy ikke har vært vellykket (4 prosent). Blant fritekst-svarene fant vi noen hovedtendenser (gjengitt i figur 4.5 under). I over en tredjedel av de åpne svarene (34 prosent/ 187 stk.) ble «skole» nevnt som del av dette vellykkede tiltaket/verktøyet/metoden. Dette kunne være i form av direkte samarbeid, men også i form av deling av informasjon. En av respondentene utdyper: «Vi jobber aktivt med skolen for å få dette til. For å lykkes MÅ vi ha med skolen og lærere». I den forbindelse nevnes det også som en fordel med «kort vei» til skolene f.eks. gjennom å ha lærere som medlemmer i foreningen eller etablere flere kontaktflater mot skolen.

Figur 4.5: Tendenser i metode/tiltak/verktøy*. Prosentandel som nevner stikkord som del av vellykkede tiltak/metoder/verktøy.

*Ordtellinger som gir konservative tall ettersom respondentene også benytter andre ord med liknende mening (se utdypning i tekst for nyanser).

Spørsmålsformulering: Beskriv en eller flere metoder, tiltak eller verktøy som har vært vellykket og bidratt til rekruttering av barn og/eller ungdom med innvandrerbakgrunn i foreningen.

Videre var det 30 prosent som nevnte gratis/lave kostnader/lave kontingenter. Dette kunne for eksempel innebære:

Alle våre aktiviteter er gratis for deltagerne. Vi rekrutterer deltagere gjennom skole, helsestasjon, Nav, barnevern og andre kanaler. Vi har også aktivitet på mottak inkludert EMA [Enslige Mindreårige Asylsøkere] mottak og har egne aktiviteter for innvandrere som også brukes for å rekruttere barn og unge.

En annen forening understreker:

Alle aktiviteter i vår forening er gratis og alt utstyr er gratis og tilgjengelig. Det er ingen medlemskontingent. Foreningen er et inkluderings tiltak i fysisk og kulturell aktivitet, med særlig vekt på marginalisert ungdom.

21 prosent nevner samarbeid som en del av suksessoppskriften. Dette tallet er egentlig enda høyere siden mange svar nevner andre aktørgrupper uten å nevne ordet «samarbeid» direkte. Samarbeid ble nevnt i ulike sammenhenger. Mange nevner samarbeid med forskjellige tjenester i kommunen som skole, flyktningtjenesten, NAV, barnehage, barnevern og andre frivillige organisasjoner som essensielt. Slik utdyper en av respondentene dette: Vi har «tett samarbeid med skoler, flyktningstjenesten etc. Helt gratis å delta til og med det året de fyller 7 år». En annen forening fremhever: «Kontakt med kommune og flyktningkonsulenter, godt forhold til videregående skole og andre skoler, markedsføre aktiviteter og direkte kontakt med potensielle deltakere». 11 prosent nevner dette med støtteordninger og fond/fritidskasse som eksempel på vellykkede tiltak og verktøy. Disse svarene rommer både ordninger for økonomisk støtte etablert internt i foreningen og gjerne også etter å ha mottatt støtte fra det offentlige eller stiftelser og støtteordninger i kommunen. En av respondentene forklarer at de:

reduserer kostnader (benytter støtteordninger i kombinasjon med at foreningen gir gratis/reduert avgift på arrangementer), tilpasser informasjon til målgruppe med lavere norskkunnskap.

Dette med språktiltak nevnes også av 1 av 10 som spesielt vellykket. Dette kan innebære: «kontaktinformasjon og veiledning, hefter etc. på flere fremmedspråk. Alle sittende i styret behersker engelsk godt».

Flere av fellesnevnerne i tabell 4.1 blir også nevnt i sammenheng med hverandre og flere peker på sammensatte årsaker:

Tilbudet er rimelig og kvalitativt godt. Likevel har vi erfaringer med at det er to terskler utenom økonomi som er til hinder for deltagelse: Informasjon om at tilbudet finnes og at det er åpent og tilgjengelig er det ene og det andre er å få målgruppen til å velge å delta eller få hjelp til å delta. Fellesnevner for disse barna er et fravær av oppfølging blant de nærmeste. Årsakene er flere, men mangel på tid, manglende interesse, manglende kunnskap eller manglende evne går igjen. Dessverre er det da slik at noen aldri blir sett dersom ikke rett person «tilfeldigvis» går forbi.

Andre innvandrere som allerede er frivillige i foreningen og aktivitetsguider ble nevnt som eksempler på vellykkede tiltak som kan bryte ned barrierer på familie/individnivå.

Over halvparten (56 prosent) av organisasjonene som gav fritekstsvar mente videre at metodene, tiltakene eller verktøyene fungerte på tvers av målgrupper, 24 prosent svarte «vet ikke» og 20 prosent svarte «ja – noen av disse metodene, tiltakene eller verktøyene har fungert bedre til å rekruttere noen målgrupper fremfor andre» (tabell/figur ikke vist). De som svarte «ja» ble bedt om å utdype sitt svar. I disse utdypningene ble samarbeid med skole og kommune om spesifikke aldersgrupper (barn, unge og barnefamilier) samt jentetrenerne og gratisprinsippet fremhevet av flere. Et sitat fra en av respondentene er spesielt illustrerende med tanke på spesifikke målgrupper:

Varmt måltid vederlagsfritt. Dette er for barn i alder 9–13 år og mange kommer fra lavinntektsfamilier.

De som oppgav at metodene/verktøyene rettet mot å rekruttere barn og/eller ungdom med innvandrerbakgrunn i foreningen ikke har vært vellykket, pekte på overlappende og til dels like forklaringer på hvorfor de ikke hadde nådd ut til denne målgruppen, deriblant språkbarrierer, manglende ressurser og manglende samarbeid med kommunen. En forening pekte også på noe som flere var inne på i fritekst-svarene også til andre spørsmål:

Egen treningsgruppe for velkomstkasse vgs. Det var ikke det ungdommene ville. De ville henge med andre som likte å spille basket. Bare det. Ingen skiller på hvor de kommer fra. Viktig lekse. Da vi åpnet for alle på VGS, ble dette en levende gruppe.

4.5 Oppsummering

I dette kapitlet har vi, gjennom over 6000 svar fra en organisasjonsundersøkelse gjennomført i 2023, sett på hva som kjennetegner det lokale foreningslivet i Norge når det gjelder rekruttering og inkludering av deltakere, medlemmer og frivillige med innvandrerbakgrunn. Flere interessante tendenser avtegner seg. For det første, er det en majoritet (56 prosent) av norske lokale frivillige organisasjoner som ikke har noen personer som selv har innvandret blant sine frivillige. Dette stemmer overens med tidligere studier som har vist at det er en god del færre blant innvandrere som er frivillige sammenlignet med befolkningen ellers (Eimhjellen, Espegren & Nærland, 2020).

Samtidig kommer det fram at organisasjonene selv kan ta i bruk flere metoder og verktøy for å rekruttere og inkludere personer med innvandrerbakgrunn. Majoriteten av de foreningene som har frivillige med innvandrerbakgrunn sier at det å rekruttere spesielt fra denne gruppen er et uttalt mål, mens 41 prosent sier at de tilpasser arbeidsoppgaver til tidligere erfaringer og interesser hos de frivillige og 27 prosent av organisasjonene oppgir at de kartlegger frivilliges ønsker og behov knyttet til det frivillige arbeidet. Blant foreningene som har frivillige med innvandrerbakgrunn, rapporteres det i mindre grad om kartlegging av nye frivilliges relevante erfaringer og kompetanse fra opphavsland (16 prosent) og rutiner for å følge opp og støtte frivillige med innvandrerbakgrunn spesielt (16 prosent). Disse funnene viser et mulighetsrom for organisasjonene og foreningene til å benytte seg av flere av disse målene og strategiene i eget arbeid.

Et stort flertall av organisasjonene i undersøkelsen (80 prosent), svarte at utsagnet «Vi jobber for å rekruttere barn og/eller ungdom med minoritetsbakgrunn til vår forening» ikke passet godt til deres forening. Grunnene til dette kan være flere. Blant annet, som det oppgis i fritekst, at alle er velkomne og at det ikke skilles mellom ulike grupper i rekrutterings- og/eller inkluderingssammenheng. Svaret kan også reflektere geografisk lokasjon, demografisk sammensetning i nærmiljøet og ikke minst knappe organisatoriske ressurser. Likevel er det verdt å merke seg at flertallet av organisasjonene i mindre grad jobber spesifikt for å rekruttere barn og unge med innvandrerbakgrunn.

I organisasjonsundersøkelsen så vi også nærmere på hvilke metoder, tiltak eller verktøy som blir brukt og som har vært vellykket for å rekruttere barn og/eller ungdom med innvandrerbakgrunn (innvandrerforeldre eller selv innvandret) i frivillige organisasjoner gjennom et åpent spørsmål til den andelen som oppga at de jobber spesifikt med å rekruttere barn og unge med minoritetsbakgrunn. De viktigste stikkordene fra disse svarene var kontakt med skolen, samarbeid med andre tjenester og andre frivillige organisasjoner i kommunen, gratis tilbud, lave kontingenter og kostnader, støtteordninger og språktiltak. Flere pekte også på kompleksiteten i dette arbeidet, hvor faktorer på individ- og familienivå gjør rekrutteringsarbeidet vanskeligere – selv når gode organisasjonstiltak er på plass. Aktivitetsguide og eksisterende frivillige (f.eks. trenere) med innvandrerbakgrunn ble nevnt som mulige tiltak som senker barrierene på individ- og familienivå. Funnene fra spørreundersøkelsen resonnerer dermed i stor grad med funnene fra intervjuundersøkelsene.

5. Myndigheters strategier og tiltak for inkludering

5.1 Innledning

I dette kapittelet skal vi ta for oss myndighetenes strategier og tiltak for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet, særlig på kommunenivået. Vi skal undersøke i hvilken grad norske kommuner har slike strategier og tiltak, og hva som evt. kjennetegner de, og hvilke faktorer norske kommuner anser som de største barrierene for barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Vi vil også undersøke kommuners samarbeid med frivillige organisasjoner i arbeidet med inkludering av barn og unge med minoritetsbakgrunn i organisasjonslivet, om det er variasjoner i kommuners inkluderingsstrategier, tiltak og samarbeidsrelasjoner, knyttet til innvandreretthet, sentralitet, og antall innbyggere.

5.2 Planer/strategier fra nasjonale myndigheter

På regjeringens nettsider oppsummeres frivillige organisasjoners rolle på følgende måte:

«Frivillige organisasjoner bidrar til kompetanse, læring og inkludering og gir folk i alle aldre anledning til å møtes, engasjere seg og være en del av et fellesskap. Regjeringen ønsker å sikre frivilligheten god finansiering, stor frihet og en sentral plass i samfunnet».¹¹

Den første regjeringsstrategien for sivilsamfunnets rolle i hverdagsintegrering ble utarbeidet i 2021 av regjeringen Solberg¹². Strategiens mål er å øke innvandreres deltakelse i frivillige organisasjoner, forbedre samarbeidet mellom organisasjonene, og styrke de overordnede rammene for deres virksomhet. I den blir det påpekt at frivillige organisasjoner spiller en avgjørende rolle i integreringen av innvandrere i samfunnet. De fungerer som brobyggere mellom innvandrere og myndighetene, og tilbyr møteplasser og aktiviteter der folk kan møtes, delta og lære. Deltakelse i frivilligheten kan forbedre livskvaliteten, øke tilliten, inkludere innvandrere, og styrke den demokratiske deltakelsen. Videre tilbyr frivillige organisasjoner meningsfulle fritidsaktiviteter for barn og unge som bidrar til mestring og utvikling av ferdigheter som inkluderer deltakelse, meningsutveksling og muligheten til å påvirke både lokalmiljøet og samfunnet generelt.

I strategidokumentet understrekes også viktigheten av å gi nyankomne innvandrere tilgang til informasjon og veiledning, og det vises til flere frivillige organisasjoner som har satt i verk initiativer og aktiviteter som muliggjør for innvandrere å bli kjent med sitt nye nærmiljø og tilbud om fritidsaktiviteter. Dette har som mål å skape møteplasser og etablere sosiale nettverk blant både nyankomne innvandrere og eksisterende innbyggere. Eksempler som trekkes frem er «Flyktingguiden» i regi av Røde Kors, «En god nabo» i regi av Redd Barna, «Sammen-prosjektet» i regi av SOS-barnebyer, «Folkevenn» i regi av Norsk Folkehjelp, «Aktivitetsguide» i regi av Tromsø Idrettsråd/Oslo Idrettsråd, og «En fase» i regi av Caritas.

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/frivillighet/id1080/>

¹² Hverdagsintegrering – Strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021–2024
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hverdagsintegrering/id2860925/>

For å fremme deltakelse blant innvandrere i frivillige organisasjoner, identifiserer strategien en rekke tiltak fra regjeringens side, som omfatter ansvarsområder som tilhører Kunnskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Forsknings- og høyere utdanningsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet (nå Kommunal- og distriktsdepartementet), Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Tiltakene innebærer blant annet økt forskning innenfor integreringsfeltet, støtte til små og nystartede organisasjoner som er aktive på integreringsområdet, og støtte til initiativer som fremmer sosialt samhold, (her nevnes særlig idretten). Videre omfatter tiltakene bidrag av kompetanse og verktøy til lokale foreninger. Flere av disse tiltakene har IMDi ansvar for å gjennomføre, og er pågående.

Når det gjelder sivilsamfunnets egne roller, inkluderer tiltak informasjonsarbeid knyttet til asylkjeden og bosetting, styrking av samhandling mellom UDI og IMDi om tilskudd til aktiviteter for beboere i mottak, og tilbud av livsmestringskurs. Det ønskes også å legge til rette for at flere kan bidra som frivillige norsktrenere, organisasjoner skal kunne bidra i økt grad i kvalifiseringsarbeidet tilknyttet innholdet i introduksjonsprogram for innvandrere, og informasjon om tilbud i frivillig sektor skal i større grad tilgjengeliggjøres for NAV-arbeidere. Strategien inkluderer også å oppmuntre frivillige organisasjoner til å ta i bruk digitale verktøy i sitt arbeid.

Tiltak knyttet til samarbeid og rammebetingelser for frivillige organisasjoner har til hensikt å oppfordre til, samt å kartlegge i hvilken grad frivillige organisasjoner har tilgang til egnede lokaler. Styrking av kunnskaps- og erfaringsdeling og informasjonsutveksling vil fremmes gjennom opprettelse av en idébank. Videre har strategien som mål å øke bevisstheten om frivillige organisasjoners integreringsarbeid gjennom tiltak som kampanjefilmer i sosiale medier og årlige regionale integreringskonferanser som gir aktørene (stat, fylke, kommune og sivilsamfunnsorganisasjoner) muligheten til å dele erfaringer og etablere nettverk. Det vil også, gjennom et forskningsprosjekt, utredes behovet for kompetansesentra og -miljø som støtter opp om sivilsamfunnsaktører. Disse tiltakene er gjennomført i av IMDi.

Når det gjelder rammevilkår inkluderer strategien tiltak som økte tilskudd til integreringsarbeid utført av frivillige organisasjoner, etablering av strukturerte og langsiktige samarbeidsavtaler mellom staten og frivillige organisasjoner, samt en evaluering av tilskuddene som er tilgjengelige innenfor integreringsområdet.

5.3 Planer/strategier fra kommunale myndigheter

Ettersom vi har valgt ut kommunene Voss og Kristiansand for et mer detaljert blikk på norske frivillige organisasjoners arbeid, tiltak og strategier for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn, har vi også gjennomgått ulike dokumenter og annen tilgjengelig informasjon fra de to kommunene. Fra kommuneundersøkelsen¹³ kan det først påpekes at begge kommuner oppgir å egne mål og/eller strategier knyttet til barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i kommunale dokumenter, planverk og/eller handlingsplaner. Disse er forankret i bystyrevedtak og kommunedirektørens ledergruppe i Kristiansand, mens det i Voss oppgis at dette

¹³ Viktig å påpeke at kommuneundersøkelsen innhentet informasjon om kommunenes politikk og arbeid med barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter spesifikt, og ikke om innvandrere spesifikt, selv om enkelte spørsmål rettet seg mot denne tematikken også.

er å finne i kommunens kulturplan for 2015-2025. Av spesifikke befolkningsgrupper som inngår i disse dokumentene, oppgir kun Voss i undersøkelsen at barn og unge med minoritetsbakgrunn er omfattet i slike planverk/strategier (i tillegg til barn og unge fra lavinntektsfamilier, barn og unge med funksjonsnedsettelse, og barn og unge fra hele kommunen). Blant barrierer som kan påvirke deltakelse i fritidsaktiviteter, beskriver Kristiansand kommunes respondent at språk inngår som en slik barriere. På oppfølgende spørsmål rundt kommunens ulike tiltak for å fremme/øke deltakelse i fritidsaktiviteter, svarer hverken Kristiansand eller Voss at aktivitetsguide inngår som et koordinerende tiltak i samarbeid mellom tjenester i kommunen. Under følger en oppsummering av en gjennomgang av de ulike beskrivelsene, nyhetssakene, tilbudene og tjenestene i de to kommunene på kommunenes nettsider

Et eksempel på samarbeid mellom kommunen og frivilligheten kommer frem i forbindelse med krigen i Ukraina og den resulterende flyktnings situasjonen. I tillegg til å gi botilbud for flyktninger, har kommunen etablert et samarbeid med Voss Røde Kors og KFUK/KFUM (Kristelig Forening for Unge Kvinner / Kristelig Forening for Unge Menn), med sikte på å tilby sommeraktiviteter for nylig bosatte flyktninger. Dette tilbudet har fungert som en sosial møteplass, og har gitt tilgang til informasjon om aktiviteter for barn, unge og voksne, og et kontaktpunkt for integreringstjenesten. I tillegg til offentlige tilbud som helsetjenester, skole, barnehage, norsk- og voksenopplæring, har kommunen også uttrykt betydningen av å ha tilbud innenfor frivillig sektor: "Det er også viktig at flyktingane som vert busett, har eit tilbod til både kultur og aktivitetar. Voss herad har eit godt samarbeid med frivillige organisasjonar, og heradet håper å halda fram dette samarbeidet også innan andre delar av handteringa" ¹⁴.

Temaplanen «Voss i vekst 2022 – 2032» gir en beskrivelse av kommunens ambisjoner for å fremme utdannings- og kompetansenivået i kommunen. Planen er basert på demografiske og samfunnsmessige utfordringer knyttet til kommunens attraktivitet. I tillegg til å beskrive nåværende status, utfordringer og fremtidige muligheter relatert til arbeidsliv, omfatter planen også aspekter knyttet til kultur og fritidstilbud. Selv om innvandrere som en gruppe ikke blir spesifikt omtalt i dette, virker de å inkluderes indirekte under det bredere begrepet 'innflyttere'. Likevel understreker planen at kommunen erkjenner viktigheten av innvandring som en nødvendig komponent for å øke folketallet (selv om det ikke er helt klart om det refereres til innvandrere eller tilflyttere mer bredt). Planen inkluderer også en referanse til flyktninger, men da innenfor kommunens evne til å hjelpe dem ut i arbeid, eksempelvis gjennom språkopplæring.

Kristiansand kommunes frivillighetsenhet har etablert en praksis med jevnlig innkalling av frivillige organisasjoner til ulike temamøter, kurs, og andre sammenkomster. Temamøtene har dreid seg om rekruttering, markedsføring, klima og miljø, samt flyktninger og integrering. I 2022, som ble utpekt som Frivillighetens år som et prosjekt under Frivillighet Norge (ref: <https://frivillighetensar.no/>), ble frivillige organisasjoner oppfordret og invitert til å delta på 'inspirasjonssamlinger' «for å dele tanker rundt hvordan kommunen- sammen med frivillige lag og foreninger kan markere Frivillighetens år» ¹⁵.

Disse møteplassene har også fungert som samarbeidsfora for drøfting av frivillige organisasjoners engasjement og bidrag overfor ukrainske flyktninger. På ett av disse møtene var kommunen

¹⁴ <https://voss.herad.no/krigen-i-ukraina-kva-gjer-me-i-voss-herad/om-flyktningsesituasjonen-pa-voss/status-pa-situasjonen-kring-ukraina.6985.aspx>

¹⁵ <https://www.kristiansand.kommune.no/navigasjon/innbyggerdialog-og-frivillighet/frivillighet/treffpunkter/>

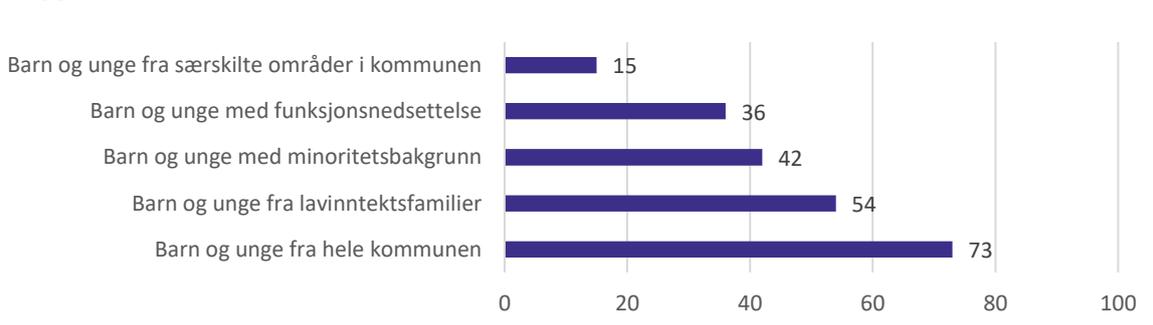
vertskap for omtrent 100 deltakere som representerte 43 organisasjoner ¹⁶. Disse inkluderte menigheter, humanitære organisasjoner og innvandrereforeninger. Som respons på flyktningssituasjonen ble det også gjennomført initiativ for å etablere en ukrainsk forening i kommunen.

I tillegg til disse jevnlige møtepunktene tilbyr kommunen ulike økonomiske tilskuddsordninger til den organiserte frivilligheten, deriblant tilskudd til arbeid for å fremme integrering og deltakelse i samfunnslivet for flerkulturelle. Formålet med tilskuddet er å «støtte tiltak og aktiviteter som bidrar til integrering av flerkulturelle» ¹⁷.

5.4 Generelle mønstre i kommuners mål, strategier og konkrete tiltak for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn

I kommuneundersøkelsen fra 2022 svarte 158 kommuner fra alle landets fylker på spørsmål om arbeid for inkludering av barn og unge i organiserte fritidsaktiviteter. Blant disse kommunene var det 42 prosent (66 kommuner) som hadde barn og unge med minoritetsbakgrunn som en gruppe spesifisert inn i kommunens strategier for arbeid med barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter.

Figur 5.1: Barn og unge med minoritetsbakgrunn omfattet i kommuners mål/strategier. Prosent. N=158.

Spørsmålsstilling: Hvilke av følgende grupper omfattes i kommunens mål eller strategier i arbeidet med barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter? (flere svar mulig)

I 2022 undersøkelsen ble kommunene også spurt om hvilke barrierer som er trukket frem i kommunens planarbeid knyttet til barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Her ble familieøkonomi (51 prosent) og transport/reiseavstand (47 prosent) ansett som de største barrierene for deltakelse i et flertall av kommunene, og dette var også mer vanlig blant de kommunene som hadde minoritetsunge som spesifisert målgruppe i sine strategier.

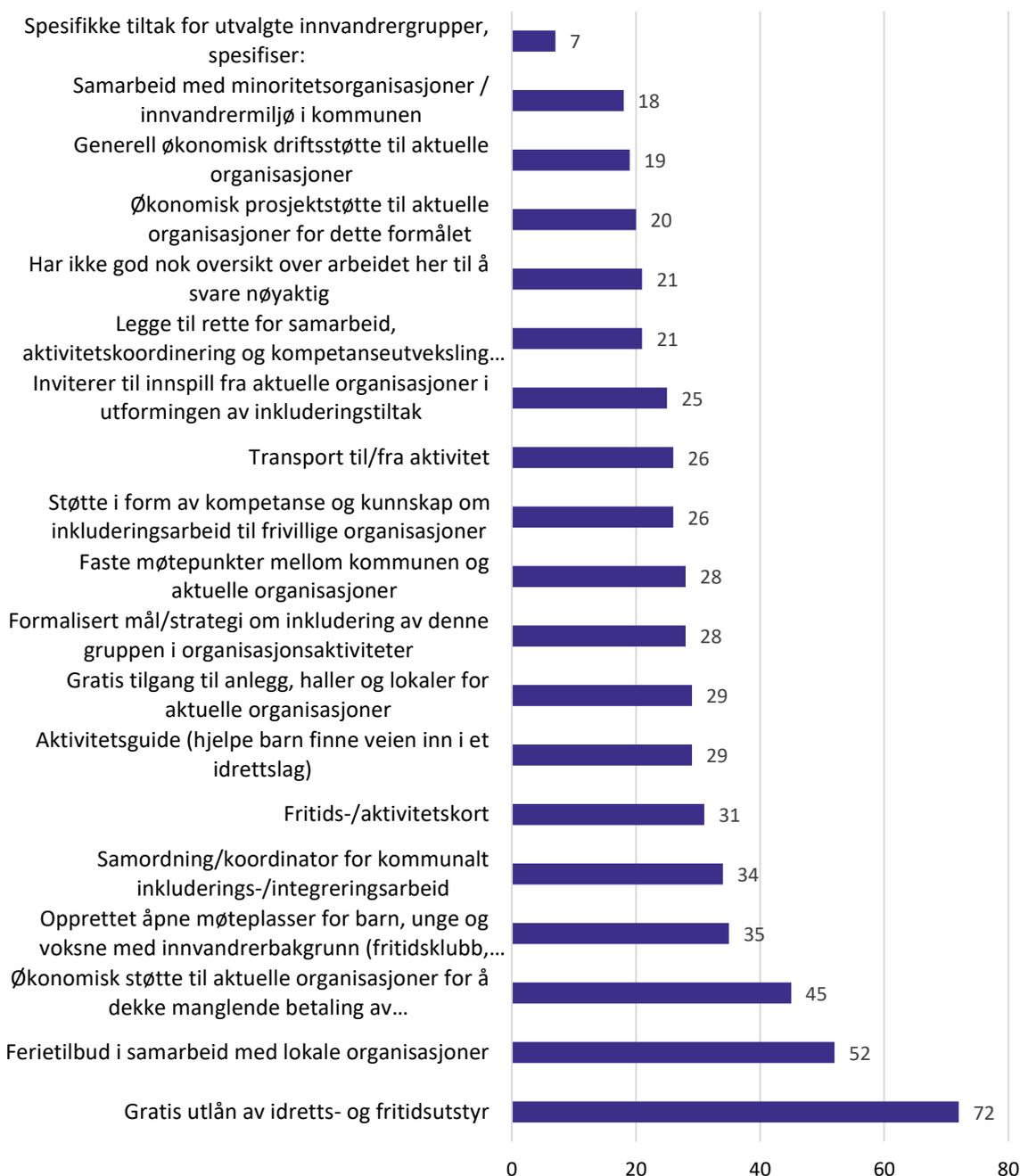
I kommunesurveyen fra 2023 ble kommunene spurt om hvilke strategier, metoder eller tiltak de har for å inkludere barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjonsaktiviteter. Figur 5.2 under viser svarfordelingen på spørsmålet. Her ser vi at det er gratis utlån av idretts- og fritidsutstyr som er mest utbredt i kommunene. Hele 72 prosent oppgir at de har dette, mens 52 prosent rapporterer å ha ferietilbud i samarbeid med lokale organisasjoner og 45 prosent sier at de

¹⁶ <https://www.kristiansand.kommune.no/aktuelt/2022/frivillige-fylte-bystyresalen/>

¹⁷ <https://www.kristiansand.kommune.no/navigasjon/kultur-og-fritid/tilskudd-stipend-priser/>

gir økonomisk støtte til aktuelle organisasjoner for å dekke manglende betaling av kontingenter/deltakeravgifter. Dette er de tre tiltakene med klart mest utbredelse. Alle tre kjennetegnes også av å være generelle tiltak og strategier som favner bredere enn barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn. Blant de andre svaralternativene er spesifikke tiltak for utvalgte innvandrergrupper minst vanlig (7 prosent oppgir å ha dette), mens f. eks. åpne møteplasser for barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn (fritidsklubb, ungdomshus, aktivitetshus) (35 prosent), samordning/koordinator for kommunalt inkluderings-/integreringsarbeid (34 prosent), fritids-/aktivetskort (31 prosent), aktivitetsguide (29 prosent), gratis tilgang til anlegg, haller og lokaler for aktuelle organisasjoner (29 prosent), formalisert mål/strategi om inkludering av denne gruppen i organisasjonsaktiviteter (28 prosent) og faste møtepunkter mellom kommunen og aktuelle organisasjoner (28 prosent) er mer vanlig.

Figur 5.2: Utbredelse av strategier, metoder eller tiltak for å inkludere barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjonsaktiviteter i norske kommuner. Prosent. N=199.

Spørsmålsformulering: Har kommunen følgende strategier, metoder eller tiltak for å inkludere barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjonsaktiviteter? (flere svar mulig)

Blant dem som oppgir å ha spesifikke tiltak for utvalgte innvandrergrupper og som spesifiserer disse i det åpne tekstfeltet så er gjengangerne spesifikke aktiviteter for kvinner og tilbud om fritidsaktiviteter til ny-bosatte flyktninger og da spesielt barna.

I en nærmere sjekk for variasjon i kommunenes inkluderingsstrategier knyttet til kommunekjennetegn, lagde vi en additiv indeks (verdi 0 til 17) av alle svaralternativene i figur 5.2 (med unntak av Spesifikke tiltak for utvalgte innvandrergrupper: spesifiser og «Har ikke god nok oversikt over arbeidet her til å svare nøyaktig»). Gjennomsnittsverdien på indeksen var 5,3, som

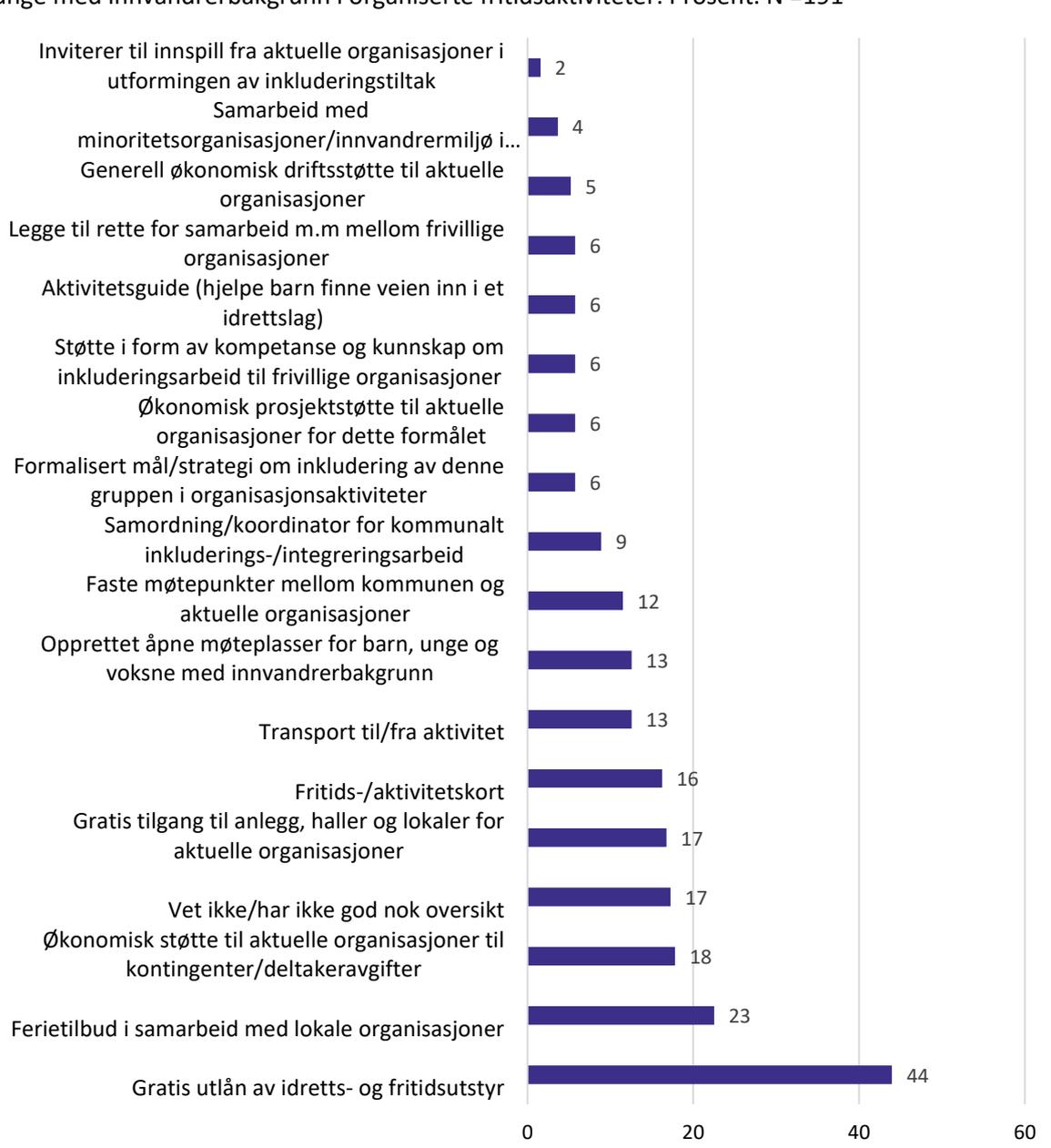
betyr at kommunene i gjennomsnitt har ca. 5 strategier, metoder eller tiltak (blant dem som er nevnt i figur 5.2). Blant kommunekjennetegnene vi sjekket (antall innbyggere, sentralitetsklasse og innvandrерandel i kommunene) var det bare antall innbyggere som har en signifikant positiv sammenheng med indeksen (tabell ikke vist).¹⁸ Jo flere innbyggere en kommune har, jo flere tiltak, metoder og strategier har kommunene for å inkludere barn, unge og voksne med innvandrерbakgrunn i frivillige organisasjonsaktiviteter.

Videre spurte vi om noen av de tiltakene kommunene hadde svart at de hadde (se figur 5.2) og som den enkelte kommune anser som spesielt vellykkede i arbeidet med inkludering av barn og unge med innvandrерbakgrunn i organiserte fritidsaktiviteter. Prosentandelene som oppgir hvilke tiltak som spesielt vellykket gjengis i sin helhet i figur 5.3. 44 prosent rapporterer at gratis utlån av idretts- og fritidsutstyr er et spesielt vellykket tiltak for målgruppen barn og unge med innvandrерbakgrunn, mens 23 prosent fremhever ferietilbud og 18 prosent økonomisk støtte til aktuelle organisasjoner for å dekke manglende betaling av kontingenter/deltakeravgifter. De andre tiltakene har lavere prosentandeler, dvs. at det er færre kommuner som framhever disse som spesielt vellykkede. 17 prosent oppgir at de ikke vet/ikke har god nok oversikt til å svare på spørsmålet.

¹⁸ Disse tre variablene er hentet fra SSBs statistikkbank: <https://www.ssb.no/statbank>.

Noter at de tre variablene bare korrelerer svakt eller moderat med hverandre slik at det går an å inkludere alle i samme regresjonsanalyse av de kommunene som har svart på undersøkelsen i 2023.

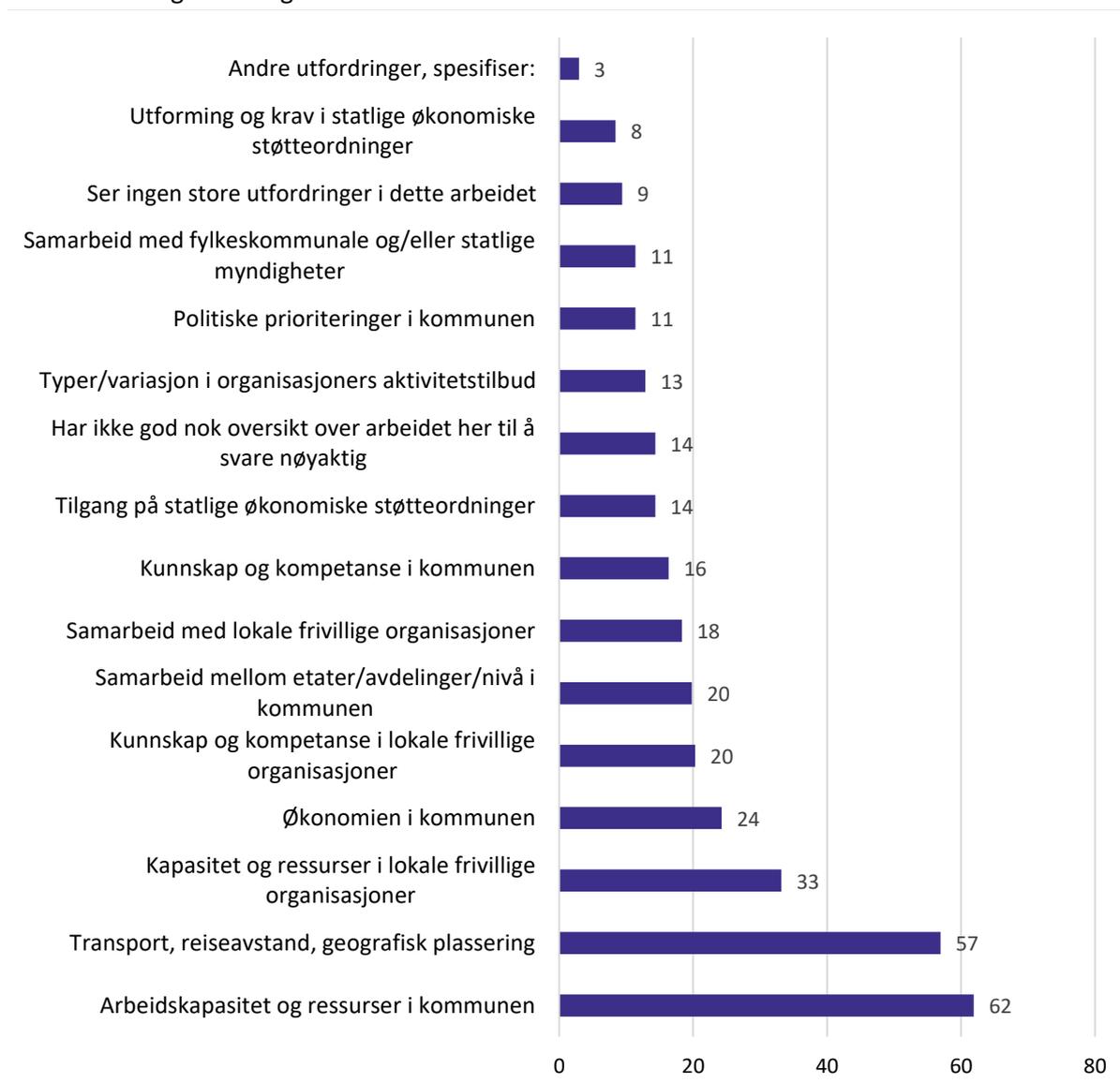
Figur 5.3: De mest vellykkede tiltakene blant kommunene i arbeidet med inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organiserte fritidsaktiviteter. Prosent. N =191

Spørsmålsformulering: Du huket av for disse alternativene på forrige spørsmål. Er det noen av disse tiltakene kommunen anser som spesielt vellykkede i arbeidet med inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organiserte fritidsaktiviteter? Velg de opp til tre mest vellykkede.

Til slutt spurte vi kommunene om hva som anses som de største utfordringene i kommunens arbeid for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organiserte fritidsaktiviteter. Her var også flere svar mulig og svarfordelingen gjengis i figur 5.3. Hele 62 prosent huket her av for alternativet «arbeidskapasitet og ressurser i kommunen», mens 57 prosent så de største utfordringene knyttet til transport, reiseavstand og geografisk plassering. 33 prosent pekte på kapasitet og ressurser i frivillige organisasjoner og 24 prosent på kommuneøkonomien. 2 av 10 huket av for samarbeid som mest utfordrende, både mellom etater, avdelinger og nivå i kommunen og med lokale frivillige organisasjoner. De resterende alternativene fikk lavere oppslutning blant kommunene (se figur 5.2 for detaljer).

Figur 5.4: De største utfordringene i kommunens arbeid for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organiserte fritidsaktiviteter. Prosent. N =202

Spørsmålsformulering: Hva anses som de største utfordringene i kommunens arbeid for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organiserte fritidsaktiviteter? (flere svar mulig)

5.5 Oppsummering

I dette kapittelet har vi undersøkt myndighetenes strategier og tiltak for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet, med særlig fokus på kommunenivået. I en begrenset dokumentstudie har vi beskrevet hovedlinjene i regjeringsstrategien for sivilsamfunnets rolle i hverdagsintegrering som ble utarbeidet i 2021, samt relevante planer og strategier fra de to case kommunene Voss og Kristiansand.

Videre har vi, gjennom analyser av spørreundersøkellesdata fra norske kommuner undersøkt de mer generelle mønstrene i norske kommuners tiltak knyttet til inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjoner. Her viser analysene at under halvparten av

kommunene har spesifisert barn og unge med minoritetsbakgrunn som en gruppe i kommunens strategier for arbeid med barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter.

Familieøkonomi og transport/reiseavstand blir ansett som de to største barrierene for deltakelse i et flertall av kommunene. Som konkrete inkluderingstiltak er gratis utlån av idretts- og fritidsutstyr mest utbredt i kommunene, etterfulgt av ferietilbud i samarbeid med lokale organisasjoner, og økonomisk støtte til organisasjoner for å dekke manglende betaling av kontingenter/deltakeravgifter. Dette er også de tiltakene som flest kommuner vurderer som vellykkede for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn. De største utfordringene som kommunene opplever i inkluderingsarbeidet er arbeidskapasitet og ressurser i kommunen, utfordringer knyttet til transport, reiseavstand og geografisk plassering, kapasitet og ressurser i frivillige organisasjoner, samt kommuneøkonomien.

6. Oppsummering og forslag til tiltak

Vi har på oppdrag for IMDi og med utgangspunkt i behov for kunnskap om tiltak og metoder for å øke rekrutteringen og inkluderingen av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet, gjennomført prosjektet «Rekruttering og inkludering i organisasjonslivet». I prosjektet har vi gjort empiriske undersøkelser på individnivå, organisasjonsnivå, og på myndighetsnivå. Ved hjelp av fokusgruppeintervjuer med foreldre som selv har innvandret til Norge og personlige intervjuer med ungdommer som har innvandrerforeldre har vi undersøkt *motivasjon og barrierer for organisasjonsdeltakelse blant barn, unge og foreldre med innvandrerbakgrunn*. Basert på intervjuer med representanter fra et utvalg lokale og nasjonale frivillige organisasjoner, samt data fra spørreundersøkelser blant et stort utvalg av lokale frivillige organisasjoner har vi undersøkt *arbeidet med rekruttering og inkludering i organisasjonslivet i Norge*. For å undersøke *myndigheters arbeid med inkludering og samarbeid med organisasjoner*, har vi analysert et utvalg av policydokumenter (lokale/nasjonale), samt analysert data fra spørreundersøkelser blant et større utvalg av kommuner i Norge om arbeid med inkludering av barn, unge og voksne i organisasjonslivet.

I det følgende vil vi summere opp våre funn i prosjektet knyttet til problemstillingene på de ulike analysenivåene: Individnivå, organisasjonsnivå og myndighetsnivå. Til slutt vil vi komme med forslag til mulige tiltak for økt rekruttering og inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet.

6.1. Hovedfunn

Individnivå: Motiver for deltakelse i organisasjonslivet

På individnivået var følgende problemstillinger utgangspunkt for intervjuene med ungdommer og foreldre:

- Hva er motivasjonen til barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn som deltar i organisasjonslivet?
- Hvilke begrunnelse oppgir barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn for å ikke delta i organisasjonslivet?
- Hvilke kjennetegn ved ulike organisasjoner og aktivitetstilbud påvirker motiver for deltakelse?
- Hvilke faktorer kan bidra til å øke interessen og motivasjonen for deltakelse i organisasjonslivet?

I intervjuene i prosjektet forteller deltakerne om mange positive erfaringer med at fritidsaktiviteter er gøy for de unge, er positivt for psykisk og fysisk helse, gir anledning til å bli kjent med nye mennesker, og i beste fall få nye venner. For foreldre kan det gi trygghet å vite at barna befinner seg innenfor trygge rammer i frivillige organisasjoner. Fokus på deltakelse fremfor prestasjon og resultater blir også trukket frem som positivt for barns videre aktivitetsdeltakelse. For foreldrenes deltakelse i frivillig arbeid knyttes mange positive vurderinger, blant annet til språktrening gjennom deltakelse, mestring, sosial nettverksbygging og integrering.

Når det kommer begrunnelser til å ikke delta, har intervjuundersøkelsene blant annet vist at omfanget og bredden av organiserte fritidsaktiviteter er mye større enn hva mange innvandrere er

vant med fra sine opprinnelsesland. Det tar tid å forstå hva dette innebærer av tause forventninger til foreldre om oppfølging og deltakelse, men bidrar også til refleksjon over både fordeler og ulemper med den norske organisasjonsmodellen. Samtidig trekker deltakerne frem negative erfaringer med diskriminering og sosial ekskludering i fritidsaktiviteter, selv i tilfeller der trenere er inkluderende.

Barrierer for deltakelse som blir fremhevet i intervjuene handlet blant annet om økonomi og kostnader, om tabu rundt det å spørre om økonomisk hjelp, utfordringer med å få oversikt over hvor mye aktiviteter koster og hvor mye man kan få i støtte, og hvordan ulike støtteordninger påvirker hverandre. En annen viktig barriere som trekkes frem av et flertall av foreldrene vi intervjuet er utfordringer med informasjon, og da særlig digital informasjon på ulike plattformer, språklig tilpasning, brukergrensesnitt og manglende brukerstøtte. I tillegg er logistikk, og særlig praktisk kjørebistand til barns aktiviteter en stor utfordring. Salgsdugnader er noe som også trekkes fram av flere som et ukjent fenomen, og mange opplever at dette er vanskelig å gjennomføre dersom man som ny i Norge både har dårlig råd og lite nettverk. Andre barrierer som ble nevnt handler om kultur, religion og kjønn, om kunnskap om og tillit til aktiviteter og organisasjoner for eksempel knyttet til fellesaktiviteter mellom gutter og jenter, og om usikkerhet knyttet til alkohol og narkotika.

Deltakere i intervjuene beskrev ulike kjennetegn ved aktiviteter og organisasjoner som kunne påvirke motivasjon for deltakelse i både positiv og negativ retning. Positive opplevelser og opplevd glede og nytte av egen og barns deltakelse styrket motivasjon til videre deltakelse, mens negative opplevelser knyttet til flere av barrierene som er nevnt over kunne være med å svekke motivasjon for deltakelse.

Kjennetegn ved organisasjoner og aktiviteter som kunne styrke motivasjon var for eksempel organisasjoner som klarte å etablere et nært dialog- og tillitsforhold mellom trenere/ansvarlige og foreldre; det kunne være snakk om tilrettelagte aktiviteter for familier med flyktningbakgrunn, eller det kunne være snakk om organisasjoner som tilpasset kommunikasjon og språk til barn og foreldre med innvandrerbakgrunn. Det å ha direkte dialog med trenere og/eller ledere oppleves som særlig positivt for foreldre som har innvandret til Norge. Dette har hatt stor betydning for etablering av tillit og trygghet til frivillige organisasjoner og aktivitetene og at foreldrene for eksempel opplever at det er trygt å sende barna på ulike overnattingsturer og arrangementer. Intervjustudien tydet også på at skolen kan spille en veldig viktig rolle for informasjon om, og praktisk hjelp til barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter, både ved at lærere informerer og hjelper, og at organisasjoner får informere om aktiviteter på skolen.

Organisasjonsnivå: Mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet

Utgangspunktet for den kvalitative og kvantitative datainnsamlingen fra organisasjonslivet var følgende problemstillinger:

- Hvilke metoder, tiltak og verktøy tas i bruk for å bidra til økt rekruttering og inkludering i organisasjonslivet?
- I hvor stor grad samarbeider frivillige organisasjoner med offentlige myndigheter og næringsliv om økt mangfoldig rekruttering og inkludering, og hvilke former for samarbeid finnes? Hva kjennetegner et godt samarbeid?

- I hvor stor grad samarbeider frivillige organisasjoner om økt mangfoldig rekruttering og inkludering, og hvilke former for samarbeid finnes? Hva kjennetegner et godt samarbeid?
- Hva kjennetegner vellykkede metoder, tiltak og verktøy for økt mangfoldig rekruttering og inkludering?
- Er det noen former for rekruttering som egner seg bedre for enkelte målgrupper enn andre?
- Hvordan påvirker organisasjoners ressurser i hvor stor grad de arbeider med økt rekruttering og inkludering?
- Hvilken strategi bruker organisasjoner for å rekruttere, ivareta og beholde frivillige med ulik erfaring med organisasjonsliv fra hjemlandet?
- Hvilke deler av målgruppen er særskilt utfordrende å rekruttere?

Fra spørreundersøkelsen blant over 6000 organisasjoner svarte halvparten av organisasjonene som har frivillige med innvandrerbakgrunn at de har som uttalt mål å rekruttere flere frivillige med innvandrerbakgrunn. Mange sier også at de tilpasser arbeidsoppgaver til tidligere erfaringer og interesser hos de frivillige med innvandrerbakgrunn, og at de kartlegger disse frivilliges ønsker og behov knyttet til det frivillige arbeidet. Det er færre som oppgir at relevante erfaringer og kompetanse fra opphavsland blir kartlagt, eller har rutiner for å følge opp og støtte frivillige med innvandrerbakgrunn spesielt.

Intervjuundersøkelsen viste at samarbeid med lokale myndigheter, andre organisasjoner og næringslivet gjerne handler om muligheten for å søke økonomiske støtte til å opprettholde organisasjonenes aktiviteter og tilbud. Selv om forholdet til kommunene for det meste er positivt, oppleves det også en viss frustrasjon knyttet til den tid og innsats som kreves for å skaffe tilskudd fra offentlige støtteordninger. Utover dette påpeker organisasjoner også et ønske om økt, eller mer effektiv kommunikasjon både mellom organisasjon og kommune, men også i systemer for informasjon om de ulike tilbudene ut til befolkningen.

I intervjuene beskriver de nasjonale organisasjonene sitt forhold til lokale organisasjoner hovedsakelig som å bistå og hjelpe dem i form av informasjonsspredning og kompetanse. Ulike nasjonale organisasjoner har også samarbeidsrelasjoner seg imellom som kan handle om blant annet flykningematikk (f.eks. knyttet til situasjonen i Ukraina), samt læring, erfaringsutveksling og bidrag til tiltak for å øke deltakelse blant innvandrere i organisasjonslivet. Det arbeides også aktivt opp mot nasjonale myndigheter, blant annet med informasjonsarbeid, men også for å sikre økonomiske rammevilkår i statsbudsjett og/eller ulike tilskuddsordninger.

I organisasjonssurveyen var metoder som kontakt med skolen, samarbeid med andre tjenester og andre frivillige organisasjoner i kommunen, gratis tilbud, lave kontingenter og kostnader, støtteordninger og språktiltak, blant de oftest oppgitte vellykkede metodene for å rekruttere barn og/eller ungdom med innvandrerbakgrunn i organisasjonsaktivitet. Aktivitetsguide og eksisterende frivillige med innvandrerbakgrunn ble også nevnt som mulige tiltak som senker barrierene på individ- og familienivå.

Et stort flertall av organisasjonene i spørreundersøkelsen, svarte at utsagnet «Vi jobber for å rekruttere barn og/eller ungdom med minoritetsbakgrunn til vår forening» ikke passet godt til deres forening. Grunnene til dette kan være flere. Blant annet, som det ble oppgitt i fritekstsvaret, at alle er

velkomne og at det ikke skilles mellom ulike grupper i rekrutterings- og/eller inkluderingsammenheng. Svaret kan også reflektere geografisk lokasjon, demografisk sammensetning i nærmiljøet og ikke minst knappe organisatoriske ressurser. Likevel er det verdt å merke seg at flertallet av organisasjonene i mindre grad jobber spesifikt for å rekruttere barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Fra intervjuer med representanter for ulike lokale og nasjonale frivillige organisasjoner har vi utforsket strategier for og erfaringer med mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Organisasjonenes arbeid med rekruttering, mangfold og inkludering vil variere med hensyn til hvor formalisert arbeidet er og hvor spesifikt og strategisk organisasjonene jobber med rekruttering av innvandrere. Ulike tilnærminger, perspektiver og erfaringer blant organisasjoner kan i stor grad tilskrives organisasjonenes kapasitet, som igjen handler mye om organisasjonsstørrelse, og til en viss grad om det spesifikke området organisasjonen opererer innenfor. Mindre lokallag vil for eksempel ha større behov for bistand, tilbud og støtteinitiativer fra et nasjonalledd når det kommer til mangfoldig rekruttering og inkludering. Større og ressurssterke organisasjoner kan derimot ta på seg arbeid med å jobbe aktivt mot mangfoldig inkludering. På tross av disse forskjellene, viser alle organisasjonene en bevissthet og holdning om at mangfold er en berikelse, og at dette kan tilføre merverdi til deres aktiviteter, spesielt med tanke på inkludering og hverdagsintegrering.

Blant organisasjoner som har frivillige med innvandrerbakgrunn er det bare et fåtall som mener at visse grupper innvandrere er særlig utfordrende å rekruttere og/eller beholde som frivillige i foreningen. Grupper som ble nevnt som eksempel var spesifikke land (Somalia, Sri Lanka, India, Pakistan) verdensregioner (Øst-Europa, Midtøsten, Nord-Afrika og Afrika), og religion (Islam). Språkbarrierer som kunne gjøre informasjonsdeling utfordrende og dette med frivillighet/dugnad som et konsept som måtte introduseres og forklares ut fra den norske konteksten, ble også nevnt som særlige utfordringer. Pensjonister, kvinner, unge og småbarnsforeldre blir trukket fram som grupper som det er krevende å rekruttere/beholde blant innvandrerne.

Myndighetsnivå: Myndigheters inkluderingsarbeid og samarbeid med organisasjoner

På myndighetsnivået har vi undersøkt følgende problemstillinger ved å gå igjennom ulike policydokument og å analysere data fra en spørreundersøkelse blant et større utvalg av norske kommuner:

- I hvilken grad har norske kommuner strategier og tiltak for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i organisasjonslivet?
- Hva kjennetegner slike inkluderingsstrategier og -tiltak på ulike myndighetsnivå?
- Hvilke faktorer anser norske kommuner som de største barrierene for barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter?
- Hvordan samarbeider kommuner med frivillige organisasjoner i arbeidet med inkludering av barn og unge i organisasjonslivet?
- Hvordan varierer kommuners inkluderingsstrategier, tiltak og samarbeidsrelasjoner med innvandretetthet, sentralitet, økonomi og andre sentrale kommunekjennetegn?

Spørreundersøkelsesdata fra norske kommuner har vist at under halvparten av kommunene har barn og unge med minoritetsbakgrunn som en gruppe spesifisert inn i kommunens strategier for

arbeid med barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter.

Som konkrete inkluderings tiltak er gratis utlån av idretts- og fritidsutstyr mest utbredt i kommunene, etterfulgt av ferietilbud i samarbeid med lokale organisasjoner, og økonomisk støtte til organisasjoner for å dekke manglende betaling av kontingenter/deltakeravgifter. Dette er også de tiltakene som flest kommuner vurderer som vellykkede for inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Kjennetegn ved inkluderingsstrategier på ulike forvaltningsnivå kan på generelt nivå kategoriseres i tre deler: økonomi, informasjon, og samarbeid. Disse varierer mellom ulike forvaltningsnivåer, da det er nødvendig å kontekstualisere for ulike forhold. Eksempelvis vil inkluderingsstrategier som er hensiktsmessige i kommuner preget av betydelig geografisk spredning og mindre befolkningsstørrelse, være forskjellig fra de som er relevante i urbane bykommuner med større befolkning. Lokal variasjon i inkluderingsstrategier kan dermed involvere dedikerte planverk og implementeringstiltak rettet spesifikt mot ulike segmenter av befolkningen, eller det kan ta en mer allmenngyldig tilnærming.

I et økonomisk perspektiv kan inkluderingsstrategier innebære ulike tilskuddsordninger og prosjektfinansiering med hensikt om å øke bevissthet eller iverksette konkrete tiltak relatert til inkludering og mangfold. Dette inkluderer både nasjonale og lokale myndigheter, spesielt ettersom flere tilskudd fra nasjonale myndigheter rettes mot kommunene, men retter seg også mot nasjonale organisasjoners arbeid mot lokale organisasjoner.

På lokalt nivå vil informasjonsarbeid utgjøre en sentral del av inkluderingsarbeidet. Det er viktig å sikre synlighet for ulike tilbud og aktiviteter i lokalsamfunnet gjennom for eksempel digitale aktivitetsskalendere, sosiale medier eller kommunens nettsider. Samtidig kan digitale barrierer eksistere blant visse befolkningssegmenter, som for eksempel nyankomne innvandrere. En strategi for å overkomme slike barrierer kan være å sikre at informasjon om lokale aktivitetstilbud formidles gjennom kommunale kontaktpunkter, for eksempel i møte med NAV-ansatte eller flyktningetjenesten.

Endelig er det av betydning å sikre samarbeid mellom offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner for å oppnå inkluderingsmål. Dialog mellom disse aktørene kan belyse organisasjoners behov og ønsker for å formidle sine aktiviteter, samt muligheten for kommunen til å innhente og opprettholde/oppdatere informasjon om relevante aktivitetstilbud.

Blant et flertall av kommunene i Norge blir familieøkonomi og transport/reiseavstand ansett som de to største barrierene for deltakelse blant barn og unge. De største utfordringene som kommunene opplever i sitt eget inkluderingsarbeid er arbeidskapasitet og ressurser i kommunen, utfordringer knyttet til transport, reiseavstand og geografisk plassering, kapasitet og ressurser i frivillige organisasjoner, samt kommuneøkonomien. Jo større kommuner er, mht. innbyggere, jo større omfang har de også av tiltak, metoder og strategier for å inkludere barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjonsaktiviteter.

6.2. Mulige tiltak og metoder

Til slutt i dette kapittelet vil vi, basert på analysene av det innsamlede materialet, samt innspill fra referansegruppen i prosjektet, komme med forslag til mulige tiltak og metoder for å øke mangfoldig rekruttering og inkludering i organisasjonslivet. Arbeidet med dette har vært basert på følgende problemstillinger:

- Hvordan kan kunnskap om ulike motiver hos målgruppen sees i sammenheng med, og brukes i arbeidet med å øke mangfoldig rekruttering og inkludering?
- Hvilke vellykkede metoder, tiltak og verktøy (eksisterende eller nye) kan videreformidles og tas i bruk av andre frivillige organisasjoner?
- Hvilke metoder, tiltak og verktøy bør settes i gang av offentlige myndigheter på ulike forvaltningsnivå?
- Hvordan kan metoder, tiltak og verktøy tilpasses og skreddersys ulike deler av målgruppen?
- Hvilken form for samarbeid mellom frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter, og mellom frivillige organisasjoner, samt mellom frivillige organisasjoner og næringslivet vil kunne bidra til økt rekruttering?
- Hvordan kan IMDi, gjennom sin rolle som nasjonalt kompetansesenter på integreringsfeltet og tilskuddsforvalter, legge til rette for økt mangfoldig rekruttering i organisasjonslivet?

Våre anbefalinger er basert på denne studien og tidligere forskning. Noen av forslagene er basert på uttalelser fra enkeltaktører i undersøkelsen mens andre er basert på flere aktørers uttalelser, noen forslag er basert på påpekning av barrierer for deltakelse av våre informanter og våre forslag til tiltak for å senke disse barrierene. Våre tiltaksforslag bør videre ses i sammenheng med eksisterende politikk, tiltak og tiltaksforslag. Her er Frivillighet Norges arbeid med Veileder for Økt deltakelse i frivilligheten¹⁹ et nyttig redskap. Våre forslag kan også vurderes som innspill til Handlingsplan for deltakelse i kultur-, idretts og friluftslivsaktiviteter for barn og unge, som skal utarbeides i 2024.

Som vi har prøvd å få frem i dette prosjektet og særlig i kapittel 2, vil kunnskap om målgruppene sine motiver for deltakelse i frivillig organisasjonsaktivitet være et viktig grunnlag for arbeidet med å øke rekrutteringen og inkluderingen av disse målgruppene. For at strategier, metoder og tiltak skal kunne fungere etter hensikten, bør de være tilpasset målgruppene for tiltakene. I denne rapporten har vi fått frem perspektiv og motiv fra noen slike målgrupper. Dette inkluderer først et spesifikt foreldreperspektiv da foreldreengasjement er en viktig del av barn og unges aktivitetsdeltakelse i Norge. Vi har også prøvd å få frem eventuelle særtrekk ved motivasjon fra et lite utvalg ulike kultur- og landbakgrunner (Syria, Eritrea og Polen) og innvandringsgrunner (flyktning eller arbeidsinnvandrere). Videre inkluderer vi et ungdomsperspektiv der vi har prøvd å få frem særtrekk ved motivasjoner hos ungdommer med foreldre som har innvandret til Norge, enten som flyktninger eller som arbeidsinnvandrere. Denne kunnskapen kan og bør brukes videre i planlegging og utforming av tiltak.

¹⁹ <https://www.frivillighetnorge.no/veiledere/en-veileder-for-%C3%B8kt-deltagelse-i-frivilligheten>

6.3. Metoder og tiltak for organisasjonslivet

Tilrettelegge for frivillig engasjement

Tilpassing av arbeidsoppgaver til tidligere erfaringer og interesser hos de frivillige, og å gjøre en kartlegging av de frivilliges ønsker og behov knyttet til det frivillige arbeidet er mye brukte metoder for å ivareta og beholde frivillige med innvandrerbakgrunn. Kartlegging av relevante erfaringer og kompetanse fra opphavsland, og rutiner for oppfølging støtte er også metoder som blir brukt. For foreninger som ikke tar i bruk slike metoder kan de være til hjelp i for å ivareta og beholde frivillige med innvandrerbakgrunn. Det er også generelle utviklingstrekk ved hvordan frivillige i Norge ønsker å engasjere seg og som kan tas hensyn til i arbeidet med å tilrettelegge for frivillig engasjement. For eksempel at frivillige er mer opptatt av å utføre tids-avgrensede innsatser, gjerne for flere organisasjoner, uten å være for fast knyttet til organisasjoner (Fladmoe, Eimhjellen, Sivesind & Arnesen, 2019). Det er også en generell utfordring å få frivillige til å ta på seg organisasjonsverv. Et tiltaksforslag fra referansegruppen i prosjektet går ut på en sakte innfasing og opplæring av frivillige, for eksempel ved å kunne få delta på styremøter og lignende for å observere uten ansvar.

Frivillig-offentlig samarbeid for rekruttering av barn og unge med innvandrerbakgrunn

For rekruttering av barn og ungdom med innvandrerbakgrunn spesielt, til organisasjonsaktiviteter er det særlig fem vellykkede metoder som blir fremhevet av organisasjoner. Den første handler om skolen – om kontakt og samarbeid med skolen og informasjonsformidling om organisasjonsaktiviteter. Selv om slike samarbeid vil kreve at både myndighetene og skolen ønsker dette, er det tydelig at slike samarbeid blir oppfattet som viktige av lokale frivillige organisasjoner i deres arbeid for å rekruttere barn og ungdom med minoritetsbakgrunn. Den andre metoden handlet om at alle organisasjonsaktiviteter bør være gratis eller så billige som mulig for de aktive, at det er lave eller ingen medlemsavgifter og kostnader til utstyr. Den tredje metoden handler konkret om samarbeid – om samarbeid med ulike kommunale tjenester (skole, flyktningetjeneste, NAV, barnevern, barnehage), og om samarbeid med andre frivillige organisasjoner. En fjerde type vellykkede tiltak handler om støtteordninger eller fritidskasser/fritidsfond for å kompensere for gratis aktiviteter eller manglende innbetalinger av medlemskontingenter. Selv om noen organisasjoner kan ha økonomisk rom til å dekke slikt selv, vil det i de fleste tilfeller også her måtte være aktuelt med et samarbeid med og økonomisk støtte fra myndigheter. Et siste moment som blir trukket frem er språklig tilpassing av informasjon om organisasjoner og aktiviteter. I tillegg ble aktivitetsguide og bruk av eksisterende frivillige med innvandrerbakgrunn også nevnt som mulige tiltak som senker barrierene på individ- og familienivå. Et oppsummerende stikkord for vellykkede tiltak og metoder vil likevel kunne sies å være samarbeid, særlig med lokale myndigheter, offentlige etater og institusjoner.

Aktivitetsguide

For foreldre som er nye i Norge kan det være utfordrende å få oversikt over hvilke frivillige aktiviteter som finnes i lokalsamfunnet, hva som kreves for å delta, og å møte opp på aktiviteter helt alene første gang. En form for aktivitetsguide kan gjøre oppstart til aktivitet mykere. Dette er noe som blant annet gjennomføres i Oslo og Tromsø (for informasjon om prosjektet i Tromsø se Aure et al, 2022). Norges idrettsforbund videreførte en intensjonsavtale med IMDi om aktivitetsguide i 2022, med tilskudd gjennom ordningen Tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner. Dette er et gratis tilbud i flere kommuner, som hjelper barn og unge mellom

6–19 år og deres familie med å finne veien inn i et idrettslag. Aktivitetsguiden kan møte opp hjemme hos familien, gi informasjon om lokale idrettstilbud, følge til og fra trening i begynnelsen og hjelpe familien med å finne en løsning på betalingsutfordringer i samarbeid med idrettslaget eller bydelen. På bakgrunn av funnene i denne studien anbefaler vi at man i en eventuell slik ordning også vurderer å ha et fokus på å introdusere foreldre til dugnader, kiosksalg og lignende slik at disse foreldrene får egen erfaring med hvordan fritidsaktiviteter er organisert i Norge, og hva det forventes av dem. Det bør også gjennomføres forskning om i hvilken grad aktivitetsguidetiltak fungerer etter hensikten.

Tilrettelagte aktivitetstiltak

Tilrettelagte tiltak i regi av frivillige organisasjoner, gjerne for hele familien, kan gi et sosialt miljø med personer som har lignende erfaringer. Dersom tiltakene inkluderer hele familien, vil det være enklere for foreldre med lite nettverk i Norge å delta. I tillegg kan slike tiltak gi viktig informasjon om det å delta i frivillige organisasjoner i Norge, og dermed bidra til å trygge foreldre til å sende barna på mer “universelle” fritidsaktiviteter.

Tilpasse og supplere digital informasjon

Det kan være vanskelig å få oversikt over informasjon på ulike digitale plattformer. Digital informasjon bør suppleres med informasjon på SMS og/eller muntlig informasjon for innvandrere som er nye i Norge. Brukergrensesnittet på den digitale informasjonen må tilpasses og det bør ytes brukerstøtte, slik at man ikke bidrar til å reprodusere sosiale ulikheter. Disse tiltakene må sees i lys av våre anbefalinger under tilsvarende overskrift i kap. 6.4.

Dialog med trenere/aktivitetsledere

Frivillige organisasjoner bør også oppfordre trenere og ledere til å ta direkte kontakt med foreldre som nylig har innvandret til Norge og uoppfordret informere dem om muligheten til å tilrettelegge for deres barn. Det er viktig å ha en tett og god dialog direkte mellom trenere og foreldre for at foreldre skal føle seg trygge, knyttet til gutter og jenters aktiviteter i lag, matpraksiser, forhold til alkohol og narkotika. Dette er viktig generelt, men kan være særlig viktig i situasjoner som handler om turer og overnatting hjemmefra.

Kjøreordninger

Praktisk kjørebistand til barnas aktiviteter er et uttalt behov. Dersom det er aktuelt kan det være lurt å lage kjøreordninger som både er forutsigbare og mindre sårbare, for på den måten å sikre at barn kommer seg dit de skal møte til riktig tid. I tillegg kan det være en ide å vurdere om også foreldre og eventuelt søsken skal inkluderes i kjøreordninger, slik at de i større grad kan inkluderes i foreldrefelleskapet.

Tilpasse salgsdugnader

Salgsdugnader kan være et ukjent fenomen og en utfordring for foreldre med dårlig råd og lite nettverk. Det er derfor viktig at organisasjonene tenker gjennom hvordan man kan gjennomføre slike dugnader og allikevel ta hensyn til at ulike familier har ulike forutsetninger for å få solgt produkter, betale for dem på forhånd og mulighet til å lagre et større antall varer.

Aktivt søkelys på mangfold og inkludering

I Norge er det et stort potensial for organisasjoner å rekruttere flere frivillige og medlemmer blant innvandrere og å spesifikt rekruttere barn og unge med innvandrerbakgrunn til

organisasjonsaktiviteter. Dersom organisasjoner ønsker flere frivillige, medlemmer og aktivitetsdeltakere med innvandrerbakgrunn, må det også jobbes strategisk med dette. Organisasjonenes engasjerte bør inneha en aktiv og bevisst tilnærming til mangfold og inkludering i sitt rekrutteringsarbeid, og vurdere hvordan de kan bruke frivillige med innvandrerbakgrunn som ambassadører. I tillegg bør det tenkes noe mer utradisjonelt rundt rekruttering og hvilke miljøer man rekrutterer fra. Dette da personer med innvandrerbakgrunn gjerne tilhører segmenter som har mindre sannsynlighet for faktisk å bli spurt om å bidra som frivillig, og da tidligere studier viser at det å faktisk bli spurt er en viktig grunn til at man engasjerer seg som frivillig (Wollebæk, Sætrang, Fladmoe, 2015). Nasjonale organisasjoner kan tilby kompetanse, informasjon og administrativ støtte, men dette må tilpasses og effektivt gjennomføres på lokalt nivå, der kapasitet og engasjement kan være sentrale utfordringer.

Samtidig er det behov for å utvide fokuset fra rekruttering av nye deltakere til hvordan man kan beholde disse over tid. For noen vil det være naturlig å “eksperimentere” litt før man finner frem til en aktivitet som “passer” ens interesser. Men fokuset her er på tiltak som ivaretar den enkelte og sørger for at nye deltakere inkluderes i fellesskapet i den frivillige organisasjonen. Undersøkelsen antyder at for ungdommene er en slik opplevelse av inkludering viktigere for om man fortsetter med aktiviteten eller ikke, enn forutgående interesse for selve aktiviteten. Dermed bør man på ulike måter jobbe med å utvikle en *inkluderende kultur* som omfatter ikke bare trenere og aktivitetsledere, men også de andre deltakerne i fritidsaktiviteten. Dette kan for eksempel omfatte fadderordninger, dialog med deltakerne, bevisstgjøring av verdien av inkludering, og å tydeliggjøre lav terskel for å ta opp utfordringer med trener eller aktivitetsleder. På dette området finnes ingen oppskrift, og det er rom for både eksperimentering og feiling.

Dermed kan det være hensiktsmessig med større erfaringsutveksling på tvers av organisasjoner, lag og foreninger om vellykkede grep på dette området. Dette kan for eksempel fremmes gjennom samskappingsparaplyer der det er etablert. Disse tiltakene kan være med på å motvirke at både etnisk norske og ungdom med innvandrerbakgrunn faller ut av fritidsaktiviteter på bakgrunn av opplevelser av diskriminering eller utenforskap. Vi følger Frivillighet Norge sine anbefalinger om at det vil være organisasjonene sine styrers ansvar å sikre en trygg og inkluderende kultur.

Personlig oppfølgende kontakt

Erfaring har vist at personlig og oppfølgende kontakt hjelper for å få økt engasjement og deltakelse blant innvandrere. Organisasjonene bør inkludere en slik tilnærming som en del av sine rekrutteringsstrategier. Dette krever imidlertid tilgjengelige ressurser og kapasitet, men slike ressursutfordringer kan avlastes gjennom et aktivitetsguide-tiltak.

Opplæring i organisasjoner

Dersom man ønsker flere trenere og ledere med innvandrerbakgrunn, må det jobbes strategisk med dette. Dette innebærer blant annet at det må rettes oppmerksomhet mot hvordan man kan bidra til å trygge foreldre i lederopplæring og/eller ledersamlinger i organisasjonene. Også har man kan en sakte innfasing, opplæring og trygging av frivillige gjennom for eksempel å få delta på styremøter, eller være med trenere eller ledere, for å observere og uten ansvar, være en måte å gjøre frivillige mer trygge på å ta seg verv.

6.4. Metoder og tiltak i regi av offentlige myndigheter (kommunale, regionale og statlige)

Frivillighets- og inkluderingspolitikk

Under halvparten av kommunene svarer i spørreundersøkelser at de har spesifisert barn og unge med minoritetsbakgrunn inn i sine strategier for inkludering av barn og unge i organiserte fritidsaktiviteter. For kommuner som ikke har konkretisert politikk på dette området, i alle fall alle kommuner som har en viss andel innvandrere, kan et slikt politisk arbeid være med å berede grunnen for mer konkrete og lokalt tilpassede tiltak for å inkludere barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjonsaktiviteter. Vi støtter her opp under Frivillighet Norges fokus på at hver enkelt kommune og fylke skal ha en god og lokalt forankret politikk for å utvikle frivilligheten lokalt. I et helhetlig perspektiv bør denne politikken utvikles i sammenheng med inkluderingspolitikken. Imidlertid omfavnes arbeidsinnvandrere ofte i liten grad av denne politikken. Vi støtter i den sammenheng opp under Arbeidsinnvandrerrutvalgets fokus på en helhetlig frivillighets- og inkluderingspolitikk også ovenfor denne innvandrergruppen (NOU 2022:18 *Mellom mobilitet og migrasjon — Arbeidsinnvandreres integrering i norsk arbeids- og samfunnsliv*).

Utbredte og vellykkede tiltak: Utstyrsutlån, ferietilbud, og økonomisk støtte

I norske kommuner er generelle tiltak som gratis utlån av idretts- fritidsutstyr, ferietilbud i samarbeid med organisasjoner, og økonomisk støtte til organisasjoner for manglende kontingent/avgiftsbetaling blant de mest utbredte tiltakene for inkludering av barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i organiserte fritidsaktiviteter. Dette er også tiltakene flest kommuner oppgir som spesielt vellykkede tiltak. Mange organisasjoner utpeker også flere av disse tiltakene som utbredt og vellykkede.

Tilpasse informasjon

Innvandrerforeldre møter et nytt omfang av og bredde i organiserte fritidsaktiviteter i Norge, og det tar tid å forstå hva dette innebærer av tause forventninger til foreldrene om oppfølging og deltakelse. Tabuer knyttet til å spørre om økonomisk hjelp gjør at formidling av støtteordninger bør gjøres på en tilpasset måte. Et innspill fra referansegruppen handlet om at kommuner i enda større grad bør tilby informasjon til innvandrere/flyktninger om hva frivillig arbeid, organisasjoner og organisasjonsliv er i Norge. Dette kan gjøres ved å oversette skriftlig informasjon til flere språk, noe som allerede gjøres i mange kommuner, men bør også suppleres med muntlig informasjon til noen grupper og samarbeid med innvandrerforeninger. Denne studien viser også behovet for at kommunale frivillighetskoordinatorer, lærere i voksenopplæringen og andre relevante ansatte kurses i kulturkompetanse for å ha god kunnskap om hvordan innvandrere har med seg andre forståelser av frivillige organisasjoner og fritidsaktiviteter.

Informasjon om frivillighet og fritidsaktiviteter sine roller i det norske samfunnet vektlegges i ulik grad i introduksjonsprogrammet i de enkelte kommunene. I Arendal kommune har man for eksempel over tid hatt en ordning der man både gir informasjon om norsk frivillighet, inviterer inn frivillige organisasjoner til å snakke om sine aktiviteter, og "matcher" den enkelte deltaker med en egnet frivillig organisasjon basert på informasjon om fritidsinteresser og engasjement. På denne måten får også nyankomne flyktninger personlig erfaring med frivillig engasjement (Guribye, 2017).

Vi støtter også opp under Arbeidsinnvandrerrutvalgets fokus på en manglende inkluderingspolitikk ovenfor arbeidsinnvandrere og deres familier. Utvalget har anbefalt at fylkeskommunen får ansvaret for koordinering av velkomsttjenester for arbeidsinnvandrere, der det på ulike nivåer bør inngå informasjon om frivillige organisasjoner og fritidsaktiviteter for både voksne og deres barn. I enkelte større kommuner i Danmark og Sverige, samt mer sporadisk i Norge, er det etablert Velkomsttjenester (e.g., *Welcome Hub Agder* og *Welcome to Mo i Rana*) der man blant annet gir tilpasset informasjon til arbeidsinnvandrere om frivillige organisasjoner og fritidsaktiviteter i lokalsamfunnet. For å sikre en større spredning av denne typen arbeid støtter vi opp under Arbeidsinnvandrerrutvalgets forslag om å gi fylkeskommunen ansvar for koordinering av slike tjenester.

Koordinasjon, fasilitering og samarbeid

Fra datamaterialet og fra referansegruppen ble behov for koordinering av fritids-, aktivitets-, og integreringstilbud påpekt. Over en tredjedel av kommunene i spørreundersøkelsen oppgav at samordning/koordinering av kommunalt inkluderings-/integreringsarbeid var en del av arbeidet med inkludering av barn og unge i frivillige organisasjonsaktiviteter. Et innspill fra referansegruppen viste til at det å ha faste personer som man kan henvende seg til i kommunen for saker som angår fritid og frivillighet kan være viktig for innbyggerne, for andre ansatte i kommunen (for eksempel NAV) og for frivillige organisasjoner. Dette bør være noen som har kunnskap om fritidstilbudet i kommunen, og som man kan snakke med, ettersom skriftlig informasjon kan være utfordrende for flere, selv om den er på flere språk, og ettersom digitalt utenforskap kan være en utfordring i målgruppen. Det vil også være et poeng at slike koordinatorene er tilgjengelige på ettermiddags- og kveldstid.

Det kan være vanskelig å få oversikt over hvor mye aktiviteter koster, hvor mye man kan få i støtte og hvordan ulike støtteordninger påvirker hverandre. I den forbindelse kan det være nyttig å se hen til "Nye mønstre - trygg oppvekst" som er et forskningsprosjekt i samarbeid mellom flere kommuner og NORCE Norwegian Research Center, Universitet i Bergen, Høgskulen på Vestlandet, Universitet i Agder og University of Aberdeen. I prosjektet prøves det ut nye måter å gi familier med lav inntekt mer helhetlig tjenester. I stedet for å måtte forholde seg til mange instanser, får familien én familienkoordinator som hjelper dem med å orientere seg i de offentlige tilbudene (Mølland et al, 2021).

Et annet koordinerende tiltak som kan trekkes frem er kjent fra områdesatsinger der kommunen har fasilitert samlokalisering mellom for eksempel innbyggertjenester, innbyggertorg, frivilligsentral, innvandrereforeninger og sosiale entreprenører (Eimhjellen et al., 2022). Denne typen tiltak kan bidra til lavere terskel for informasjonsflyt mellom relevante aktører, og kan også etableres utenfor områdesatsinger. I Notodden kommune har man blant annet samlokalisert voksenopplæringen og frivilligsentralen med tanke på tett samarbeid. Kommunen kan også bidra med fysiske møteplasser som frivilligforum, frivillighetens hus og samskapingsparaplyer som e.g., Med hjerte for Arendal (Guribye, 2016) som samler både kommunale og frivillige aktører og som muliggjør en felles og mer helhetlig koordinering av det aktuelle arbeidet i lokalsamfunnet. Tidligere studier viser at også frivilligsentralene kan, i tråd med de opprinnelige intensjonene med ordningen, fungere som koordinerende ledd mellom kommune, frivillige organisasjoner og lokalsamfunnet (Eimhjellen og Guribye, 2023). Slikt samskapingsarbeid fordrer oppsøkende virksomhet og direkte kontakt med innvandrere gjennom introduksjonsprogrammet, innvandrereforeninger, andre lag og foreninger og større bedrifter med mange arbeidsinnvandrere. I mange norske kommuner, som for

eksempel Tromsø, har man også årlige arrangementer der lag, foreninger og frivillige organisasjoner får anledning til å vise frem sine aktiviteter i sentrum og dermed skape interesse for deltakelse.

Som nevnt tidligere i dette kapittelet, og som en oppsummering av dette avsnittet, viser denne studien viktigheten av samarbeid mellom ulike kommunale tjenester (skole, flyktningetjeneste, NAV, barnevern, barnehage), og samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor. Som vi har vist gjennom flere eksempler finnes det mye slikt samarbeid allerede. Vi ønsker allikevel å understreke behovet for at både kommuner, fylkeskommuner og direktorat/departement (fortsatt) bidrar til å legge til rette for offentlige–frivillige møteplasser på lokal, regionalt og nasjonalt nivå.

Tilpasse og supplere digital informasjon

Det finnes i dag en rekke digitale plattformer som skal gjøre det enklere å få oversikt over og meldes seg på fritidsaktiviteter og arrangementer i regi av frivillige organisasjoner (f.eks. Friskus, Spond, InVi, Nyby, Frida, Frivillig.no). Det er usikkert i hvilken grad disse plattformene anvendes av innvandrerbefolkningen, og hvor godt brukergrensesnitt er tilpasset denne målgruppen. Her er det behov for fremtidig forskning, ikke minst i lys av at digitalt utenforskap kan være en betydelig utfordring i målgruppen. Mange innvandrergrupper har også tradisjon for å opprette egne kommunikasjonskanaler på plattformer som WhatsApp, men disse er ofte mindre offentlig tilgjengelige. Denne studien viser at det generelt kan være vanskelig for mange innvandrere (og da særlig de med kort botid) å få oversikt over informasjon på ulike digitale plattformer. Digital informasjon bør derfor suppleres med muntlig informasjon til innvandrere som er nye i Norge. Brukergrensesnittet på den digitale informasjonen må tilpasses og det bør ytes brukerstøtte, slik at man ikke gjennom et ønske om å tilgjengeliggjøre informasjon i realiteten bidrar til å reprodusere sosiale ulikheter. Her vil også departement og direktorat ha en viktig rolle i å utvikle standarder og retningslinjer for hvordan både frivillige organisasjoner og det offentlige (inkludert skolen) bedre kan tilpasse digital informasjon til ulike grupper.

Arbeidsinnvandrerrutvalget har anbefalt en større digital satsing for å sikre tilgjengelig informasjon til arbeidsinnvandrere og deres familier, som også skal bidra til inkludering i lokalsamfunn. Derfor bør en slik digital plattform også ha god, tilpasset informasjon om fritidsaktiviteter og frivillige organisasjoner for å styrke den generelt lave organisasjonsdeltakelsen og nivået av frivillig engasjement i denne delen av befolkningen.

Skolen som sentralt knutepunkt

Skolen er en viktig arena for informasjon om, og praktisk hjelp til, deltakelse i fritidsaktiviteter. Dette kommer fram både i intervjuer av innvandrere og i spørreundersøkelsen blant organisasjoner. Dette handler om gode samarbeid mellom skole og frivillige organisasjoner, om lærere som informerer og hjelper individuelle barn og foreldre, og om frivillige organisasjoner som kommer til skolen og informerer om sine aktiviteter. Et eksempel på dette er at det er mange lokale skolemusikkorps som får komme til den eller de lokale skolene og holde mini-konserter for å rekruttere nye aspiranter. Fra skolen sin side kan det nødvendigvis være utfordrende å få tid til ulike former for samarbeid med frivillige organisasjoner i en hverdag som er presset og som styres av krav i læreplaner. Vi anbefaler allikevel at kommunen og fylkeskommunen vurderer hvordan både grunnskole og videregående skole kan samarbeide med frivillige organisasjoner for å legge til rette for frivillig deltakelse blant barn og unge. Et forslag fra referansegruppen er å ha fritidskoordinator knyttet direkte til skoler, heller enn mer sentralt i kommunen for å være mer tett på de unge og kunne gi

god informasjon om tilgjengelige og gratis fritidstilbud. Et lignende tiltak med det som ble kalt idrettskonsulenter, som var et bindelegg mellom skole og idrettsaktiviteter, ble gjennomført i områdesatsing Fjell 2020 i Drammen kommune (for mer om dette se Rambøll, 2020)

Rammevilkår og økonomisk støtte

Mer forutsigbare og langsiktige økonomiske rammevilkår og spesifisert økonomiske tilskudd for flerkulturelle aktiviteter vil kunne legge til rette for mer målrettet arbeid med rekruttering og inkludering av innvandrere, for eksempel gjennom målrettede aktivitetstilbud som et ledd i målet om mer fast deltagelse. IMDi tilskuddsordninger gir frivillige organisasjoner mulighet til å søke støtte til prosjekter, enkelttiltak, drift eller aktiviteter som bidrar til å øke arbeids- og samfunnsdeltakelsen blant innvandrere og deres barn på generelt nivå. Her er det selvsagt mulighet til å spisse utlysninger mot rekruttering og tilrettelegging for mangfold i fritidsaktiviteter og frivillige organisasjoner, basert på tiltakene som er anbefalt i denne rapporten og av Frivillighet Norges veileder for Økt deltagelse i frivilligheten.²⁰ IMDi kan også bidra til erfaringsspredning og formidling av vellykkede tiltak og grep på området gjennom både sine nettsider og konferanser. Det fremstår imidlertid som viktig å forankre denne typen informasjonsarbeid i både forsknings- og erfaringskunnskap, slik at det også kan være behov for at IMDi utlyser midler til mer forskning om slike tiltak fungerer etter hensikten, og om hvordan tiltak som spres mellom kommuner kan tilpasses og oversettes til nye kontekster. I neste avsnitt beskriver vi også behov for et tettere samarbeid mellom innvandremiljøer, organisasjoner og myndigheter, der også samarbeid med IMDi vil være avgjørende.

Tettere samarbeid mellom innvandremiljøer, myndigheter og organisasjoner

Det er behov for å legge bedre til rette for å involvere innvandreres egne ressurser og kompetanser i samskaping av løsninger på utfordringene som tas opp i denne studien. På lokalt og regionalt plan finnes det Innvandrerråd og kontaktutvalg som skal fungere som kommunikasjonskanaler mellom innvandrere og myndigheter. Mellom 1984 og 2014 fantes det også et nasjonalt Kontaktutvalg mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM), som fungerte som et rådgivende organ for myndighetene. Utvalget ble imidlertid erstattet av en nasjonal dialogkonferanse mellom lokale innvandrerorganisasjoner, innvandrerråd, frivilligheten, sentrale politikere og forvaltningen. Evalueringer har vist at både KIM og den nasjonale integreringskonferansen i liten grad har ført til endringer i politiske strategier eller beslutninger, og at "innvandrerbefolkningen" kan være en for stor og mangfoldig gruppe å dekke (Tolgensbakk, 2020; Helgesen et al., 2001). Vi følger derfor Arbeidsinnvandrerutvalgets anbefaling om å styrke rollen til Frivillighet Norge som et tilsvarende men mer spisset kontaktpunkt gjennom øremerkede midler. Dette vil gi muligheten for å spille på den omfattende kompetansen om frivilligheten i organisasjonen og skape koblinger til kompetanse og ressurser i innvandremiljøer, innvandrerforeninger, aktive frivillige, trenere og aktivitetsledere i majoritetsorganisasjoner med innvandringsbakgrunn, og lokale innvandrerråd. Et slikt kontaktpunkt kan fasilitere samskaping mellom innvandremiljøer, frivilligheten og myndighetene på dette området, løfte frem både utfordringsbilder og suksesshistorier og være en pådriver for utvikling av helhetlig frivillighetspolitikk på lokalt og nasjonalt nivå. Vi forutsetter at dette arbeidet må skje i tett samarbeid med IMDi.

²⁰ <https://www.frivillighetnorge.no/veiledere/en-veileder-for-%C3%B8kt-deltagelse-i-frivilligheten>

Tabell 6.1: Tiltaksforslag

SAMARBEID	Lokale frivillige organisasjoner	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tilpasse oppgaver og kartlegge erfaring hos frivillige ➤ La (nye) frivillige observere og lære organisasjonsdrift og -oppgaver ➤ Samarbeid med skolen for formidling ➤ Redusere/fjerne kostnad ved deltakelse/utstyr ➤ Støtteordninger, kompensere ubetalte avgifter ➤ Samarbeid med relevante kommunale etater ➤ Tilrettelagte familieaktiviteter for nye i Norge ➤ Tilpasse og supplere digital informasjon ➤ Dialog mellom aktivitetsledere og foreldre ➤ Aktivitetsguide ➤ Kjøreordninger til og fra aktivitet, også for foreldre/søsken ➤ Tilpasse salgsdugnader ➤ Aktivt fokus på mangfold og inkludering ➤ Personlig oppfølgende kontakt ➤ Opplæring i organisasjoner
	Nasjonale organisasjoner	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tilby kompetanse, informasjon og administrativ støtte ➤ Jobbe strategisk/planmessig med mangfoldsrekruttering
	Lokale/regionale myndigheter	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Frivillig/inkluderingspolitikk mht. innvandrerbakgrunn ➤ Utstyrssentraler ➤ Ferietilbud ➤ Økonomisk støtte ➤ Tilpasse informasjon ➤ Koordinasjon og fasilitering ➤ Støtte og/eller utvikle samarbeid mellom grunnskole, videregående skole og frivillige organisasjoner
	Direktorat/ Departement	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bidra til å fasilitere tettere samarbeid mellom innvandremiljøer, myndigheter og organisasjoner ved å skape regionale og nasjonale møteplasser ➤ Spissede tilskuddsordninger ➤ Utvikle standarder for tilrettelegging av digital informasjon ➤ Spre informasjon om gode tiltak ➤ Bidra til forskning på vellykkede tiltak ➤ Utvikle standarder og retningslinjer for hvordan digital informasjon kan tilpasses til ulike grupper

7. Referanser

- Agergaard, S. & Sørensen, J.K. (2009) The dream of social mobility: ethnic minority players in Danish football clubs, *Soccer & Society*, 10:6, 766–780, <https://doi.org/10.1080/14660970903239966>
- Helgesen, M., Allern, E.H. & Predelli, L.N. (2001). Mellom konflikt og integrasjon. *Evaluering av Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene*. NIBR prosjektrapport 2001:11. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5844>
- Arnesen, D., Bjørnarå, H.B., & Myksvoll, T. (2022). *Evaluering og følgeforskning av forsøk med fritidskortordninger: Sluttrapport*. Institutt for samfunnsforskning. Rapport 2022:13. <https://hdl.handle.net/11250/3035565>
- Aure, M., Nyseth, T., Leandersen, B., & Mabrou, H. (2022) Brobyggere i idretten? Aktivitetsguidene i Tromsø. I Aure, M., Førde, A., Magnussen, T. & Nyseth, T (red.) *RETTE TIL BYEN – Kraften i krysskulturelle møter*. Scandinavian Academic Press
- Bakken, A., Frøyland, L. R., & Sletten, M. A. (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungdataundersøkelsene?* NOVA Rapport 3/2016. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5103>
- Bergh, A. & Bjørnskov, C., (2011) Historical Trust Levels Predict the Current Size of the Welfare State, *Kyklos*, 64, issue 1, p. 1–19, <https://EconPapers.repec.org/RePEc:bla:kyklos:v:64:y:2011:i:1:p:1-19>.
- Carpi, E. & Chiara, D. (2020) Healing Trauma through Sport and Play? Debating Universal and Contextual Childhoods during Syrian Displacement in Lebanon, *New Middle Eastern Studies* 10 (1), pp. 1–21.
- Dalen, K., Flatø, H., & Friberg, J. (2022). *Hverdagsintegrering. En pilotundersøkelse om tillit, tilhørighet, deltakelse og diskriminering i innvandrerbefolkningen*. Fafo-rapport. <https://www.fafo.no/images/pub/2022/20818.pdf>
- Delhey, J., & Newton, K. (2005): «Predicting Cross-National Levels of Social Trust: Global Pattern or Nordic Exceptionalism? ». *European Sociological Review*, 21 (4): 311–327. <https://doi.org/10.1093/esr/jci022>
- Egeland, C., Pedersen, E., Nordberg, T. H., & Ballo, J. G. (2021). *Barnefamilienes hverdagsliv i Norge 2021*. AFI FOU-RESULTAT 2021:06. <https://hdl.handle.net/11250/2788919>
- Eimhjellen, I. & Ljunggren, L. (2017). *Kollektiv handling i digitale medier. Nye digitale skiller? Rapport 2017:3*. 2017, Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2442827>
- Eimhjellen, I., og Arnesen, S. (2018): *Organisasjonsengasjement blant innvandrere*. Rapport 2018-3. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2557785>
- Eimhjellen, I., Espegren, A. & Nærland, T. (2021). *Sivilsamfunn og integrering. En kunnskapsoppsummering*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2021:03. <https://hdl.handle.net/11250/2737651>
- Eimhjellen, I., Trætteberg, H. S., Mjelde, H., Lindén, T. S., Espegren, A., Guribye, E., & Thau, M. (2023). *Frivillige aktørers roller i områdesatsinger. En empirisk studie av områdesatsinger i*

- Norge. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, rapport 2023:3. <https://hdl.handle.net/11250/3071254>
- Elvestad, E., Staksrud, E., & Ólafsson, K. (2021). *Digitalt foreldreskap i Norge*. Universitetet i Oslo, institutt for medier og kommunikasjon. <https://hdl.handle.net/11250/2787642>
- Erdvik, I. & Guribye, E. (2021). *Frivilligsentralen – fra aktivitetshus til bindeledd i lokalsamfunnet? En casestudie fra Tromøy Frivilligsentral*. NORCE Samfunn rapport 30/2021. <https://hdl.handle.net/11250/2976539>
- Erdvik, I. B., & Ervik, R. (2022). Frivillige organisasjoners arbeid for inkludering av barn og unge. Barrierer, virkemidler og samspill med kommunene i inkluderingsarbeidet. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, Rapport 2022:2. <https://hdl.handle.net/11250/2837166>
- Eriksen, I. M. & Stefansen, K. (2021). What are youth sports for? Youth sports parenting in working-class communities. *Sport, Education and Society*, 27(1), 1–12. <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1894114>
- Espedalen, L. E., Grønkjær, K.B. & Strandbu, Å. (2021). *Minoritetsforeldre i idretten*. Rapport 2021, Oslo: Norwegian Research Centre for Children and Youth Sports. <https://www.nih.no/globalassets/dokumenter/scp-fobu/fobu/rapport-minoritetsforeldre-med-forside.pdf>
- Espegren, A., Mjelde, H., Guribye, E., Danielsen, Å. Ø., Staver, A. B., & Eimhjellen, I. (2022). *Innvandrerperspektiv på sivilsamfunnsdeltakelse: Ulike innvandrergruppers opplevelse av barrierer og suksessfaktorer for deltagelse*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. 2022:7. <https://hdl.handle.net/11250/3045640>
- Fladmoe, A., Eimhjellen, I., Sivesind, K.H., & Arnesen, S. (2019). Frivillighetens grunnfjell: Hvem gir mest tid og penger til frivillige organisasjoner?. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor Rapport 1 2019. <http://hdl.handle.net/11250/2583167>
- Folkestad, B., Christensen, D.A., Strømsnes, K. & Selle, P. (2015). *Frivillig innsats i Norge 1998-2014. Kva kjenneteikner dei frivillige og kva har endra seg?* Rapport 2015-4. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2445372>
- FN (2022). *E-participation index 2022*; Nedlastet fra: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/E-Participation-Index>
- Foley, M.W og Edwards, B (1996): "The paradox of civil society". *Journal of Democracy*, 7 (3): 38–52. [10.1353/jod.1996.0048](https://doi.org/10.1353/jod.1996.0048)
- Guribye, E. (2016). *Mot 'Kommune 3.0'? Modeller for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor: Med hjerte for Arendal*. FoU Rapport 3/2016. Agderforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3063153>
- Guribye, E. (2017). *Folk møter folk. Sosial nettverksbygging i introduksjonsprogrammet for flyktninger*. FoU Rapport 1/2017. Agderforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3028611>
- Guribye, E. & Erdvik, I. (2022). *Muligheter og utfordringer i digital samskaping. En case-studie av Friskus-plattformen*. NORCE Helse og samfunn rapport 30/2022. <https://hdl.handle.net/11250/3012480>

- Guribye, E., Pustulka, P., Ślusarczyk, M., Zyzak, B. (2018). Left to their own devices? On the role of Polish diaspora organizations in Norway. In: Slany, K., Guribye, E., Pustulka, P. & Ślusarczyk, M. (Eds.) *Transnational Polish families in Norway: social capital, integration, institutions and care*. Warszawa: Peter Lang Publishing.
- Hellevik, O. (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Helsper, E. (2021). *The Digital Disconnect. The Social Causes and Consequences of Digital Inequalities*. London: Sage.
- Hernes, V., Deineko, O., Myhre, M. H., Liodden, T., & Staver, A. B. (2022). *Ukrainian refugees—experiences from the first phase in Norway*. NIBR Report 2022:11. <https://hdl.handle.net/11250/3029151>
- Ideas2Evidence og Agenda Kaupang (2022) *Frivillige organisasjoner og integrering. Utredning av kompetansesenter for frivillig innsats*. Rapport 16-2022. <https://www.imdi.no/contentassets/1b53497bf9e248b4a184a46821cba399/sluttrapport---utredning-av-kompetansesenter.pdf>
- Jacobsen, S.E., Andersen, P.L., Nordø, Å.D., Sletten, M.A. & Arnesen, D. (2021). *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2021:01. <https://hdl.handle.net/11250/2728534>
- Kristiansen, E. & Sonne, L. (2021). *Idretts glede for alle. Arbeid for mangfold og mot rasisme*. Universitetet i Sørøst-Norge Skriftserien nr. 64 2021. <https://hdl.handle.net/11250/2727169>
- Le, C., Finbråten, H. S., Pettersen, K. S., Guttersrud, Ø. (2021). *Helsekompetansen i fem utvalgte innvandrerpulasjoner i Norge: Pakistan, Polen, Somalia, Tyrkia og Vietnam. Befolkningens helsekompetanse, del II*. Rapport IS-2988. Helsedirektoratet, Høgskolen i Innlandet og Oslo Met. <https://hdl.handle.net/11250/2783684>
- Ligthart, R., Porokuokka, J. & Keränen K. (2016) *Using digital co-creation for innovation development*. 2016. European association for research on services conference.
- Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Oslo: universitetsforlaget
- Moen, K. M., Westlie, K., Bjørke, L., & Brattli, V. H. (2018). *Når ambisjon møter tradisjon: En nasjonal kartleggingsstudie av kroppsøvningsfaget i grunnskolen (5.–10. trinn)*. Oppdragsrapport 1:2018 Høgskolen i Innlandet. <http://hdl.handle.net/11250/2482450>
- Musick, M. A. & Wilson, J. (2008). *Volunteers: A social profile*: Indiana University Press.
- Mølland, E., Vigsnes, K. L., Bøe, T., Danielsen, H., Lundberg, K. G., Haraldstad, K., Ask, T. A., Wilson, P., & Abildsnes, E. (2021). The New Patterns study: coordinated measures to combat child poverty. *Scandinavian Journal of Public Health*, 49(5), 571-579. <https://doi.org/10.1177/1403494820956452>
- Nilsen, A.C.E., Wærdahl, R., & Svarstad, C. (2012) *Barns levkår og hverdagsliv i Agder*. Del-rapport 2. Agderforskning. FoU-rapport nr. 8/2012. <https://hdl.handle.net/11250/3105126>

NOU 2022:18 *Mellom mobilitet og migrasjon — Arbeidsinnvandreres integrering i norsk arbeids- og samfunnsliv*. Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-18/id2950726/>

OsloMet (2020) *Idrettens posisjon i ungdomstiden*. Kort Oppsummert Nr.1,2020.

<https://hdl.handle.net/20.500.12199/3127>

Pateman, Carole (1970): *Participation and Democratic Theory*. New York: Cambridge University Press.

Persson, M., Espedalen, L.E., Stefansen, K. & Strandbu (2019) Opting out of youth sports: how can we understand the social processes involved? *Sport, Education and Society*, 25:7, 842–854.

<https://doi.org/10.1080/13573322.2019.1663811>

Putnam, Robert D. (2000): *Bowling Alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

Radlick, R. L., & Mevatne, M. (2023). Monitoring for inclusion: A scoping review of the literature. *Nordisk välfärdsvetenskap / Nordic Welfare Research*, 8 (1):65-79.

<https://doi.org/10.18261/nwr.8.1.6>

Rambøll (2020). Sluttevaluering. Fjell 2020

Rokkan, S., (1987): *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Rubin, H.S. & Rubin, I.S. (2012). *Qualitative Interviewing. The art of hearing data*. Los Angeles: Sage.

Rueschmeyer, D, M Rueschmeyer & B Wittcock (1998): *Participation and democracy East and West: comparisons and interpretations*. Armonk, New York: M.E Sharpe.

Selle, P., & Øymyr, B., (1995): *Frivillig organisering og demokrati. Det frivillige organisasjonssamfunnet 1940-1990*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Slusarczyk, M., Wærdahl, R. & Strzemecka, S. (2018). Polish children and their parents adapting to a new school reality in Norway. I: Slany, K., Guribye, E., Pustulka, P. & Ślusarczyk, M. (Eds.). *Transnational Polish families in Norway: social capital, integration, institutions and care*. Warszawa: Peter Lang Publishing.

Solstad, G. M., Sandvik, M. R. & Sletten, M. A. (2022). *Deltakelse, trivsel og inkludering i barne- og ungdomsidretten*. Delrapport fra forskningen om Idrett for alle i Oslo. NOVA rapport nr. 1/22.

<https://hdl.handle.net/11250/2838461>

SSB (2020) Nordmenn legger ned frivillig innsats verdt 78 milliarder. Hentet fra

<https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/nordmenn-legger-ned-frivillig-innsats-verdt-78-milliarder>

Tolgensbakk, I. (2020). *Evaluering av Regjeringens nasjonale integreringskonferanse*. NOVA Notat 5/2020. Oslo: NOVA. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6493>

Uslaner, Eric (2012): *Segregation and mistrust*. Cambridge University Press.

- Vrålstad & Wiggen (red.), Levekår blant innvandrere i Norge 2016. (SSB-rapport 2017/13). Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/attachment/309211>
- Walseth, K. (2008). Bridging and bonding social capital in sport – experiences of young women with an immigrant background. *Sport, Education & Society*, 13(1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/13573320701780498>
- Walseth, K. (2011). Minoritetsjenter i idretten – status og utfordringer. I D. V. Hanstad (Red.), *Norsk idrett: indre spenning og ytre press*. Oslo: Akilles.
- Winsvold, M. S., Mjelde, H. L., & Loga, J. M. (2017). *Trossamfunn som arena for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Rapport fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2442828>
- Wollebæk, D., Sætrang, S., & Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats. Motivasjon og kontekst*. Rapport 1-2015. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2442819>
- Woolcock, M. (1998) Social capital and economic development.: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society*, 27:151–208. <https://www.jstor.org/stable/657866>
- Wærdahl, R. (2016). The Invisible Immigrant Child in the Norwegian Classroom: Losing Sight of Polish Children’s Immigrant Status Through Unarticulated Differences and Behind Good Intentions. *Central and Eastern European Migration Review*, January 2016, pp. 1–16
- Ødegård, G., Loga, J. og Ravneberg, B. (2014). *Fellesskap og forskjellighet*. Abstrakt forlag.